

رسانه های کنونی افغانی

محمد اسماعیل یون

Ketabton.com

ترجمه ی
مصطفی عمری

به نام آفریده کار بی همتا

رسانه های کنونی افغانی

(سالیان ۱۳۸۰-۱۳۸۷ش)

مؤلف:

محمد اسماعیل یون

مترجم:

مصطفی عمرزی

۱۳۹۶ شمسی

مشخصات کتاب

نام: رسانه های کنونی افغانی
(سالیان ۱۳۸۰-۱۳۸۷ش)
تالیف: محمد اسماعیل یون
ترجمه: مصطفی عمرزی
تایپ و تصحیح: م.ع
دیزاین: م.ع
شمار صفحات: ۱۶۶
زبان: دری افغانی
نوبت چاپ: دوم
ناشر: به هزینه ی شخصی
چاپ اول: ۱۳۹۴ش - تحریک ملی
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
سال: ۱۳۹۶ شمسی

حق نشر محفوظ است!

اهداء:

به

شهيد عبدالصمد «روحانی»

در این کتاب:

- ۱- چرا افزایش و کاهش رسانه ها؟ (مقدمه ی چاپ دوم)..... ۱
- ۲- رسانه های کنونی افغانی (مقدمه ی چاپ اول)..... ۳
- ۳- سخنی بر چاپ اول این کتاب..... ۸
- ۴- رسانه های کنونی افغانی و یک یادآوری کوتاه..... ۹
- ۵- ارزیابی رسانه های کنونی..... ۱۲
- ۶- پیشگفتار..... ۱۵

بخش اول:

- ۷- عوامل ایجاد رسانه های کنونی..... ۱۸
- ۸- تغییر رژیم و پایان اختناق..... ۱۸
- ۹- تجمع اقتصاد مصنوعی..... ۲۲
- ۱۰- عوامل سیاسی..... ۲۵
- ۱۱- ارتقای ظرفیت عمومی جامعه..... ۲۹
- ۱۲- قانون رسانه ها..... ۳۳

بخش دوم:

- ۱۳- انواع رسانه های کنونی..... ۴۰
- ۱۴- رسانه های چاپی..... ۴۰
- ۱۵- رسانه های سمعی..... ۸۶
- ۱۶- رسانه های بصری..... ۹۵

۱۷- رسانه های چند بُعدی / انترنتی..... ۱۰۵

۱۸- آژانس های خبری

بخش سوم:

۱۹- تقسیم رسانه ها از لحاظ سرمایه و تمویل..... ۱۱۸

۲۰- رسانه های دولتی..... ۱۱۹

۲۱- رسانه های تنظیمی و حزبی..... ۱۱۹

۲۲- رسانه های خصوصی / آزاد..... ۱۲۱

۲۳- رسانه های موسسه یی / انجویی..... ۱۲۲

۲۴- رسانه های به نام آزاد..... ۱۲۳

۲۵- رسانه های بین المللی برای افغانستان..... ۱۲۵

بخش چهارم:

۲۶- مشی رسانه های کنونی..... ۱۲۷

۲۷- ملی گرایی..... ۱۲۸

۲۸- نظم و مردمسالاری..... ۱۲۹

۲۹- وابسته گی..... ۱۳۷

بخش پنجم:

۳۰- تاثیرات رسانه ها بالای جامعه..... ۱۴۰

۳۱- تاثیرات روی اذهان مردم..... ۱۴۰

۳۲- تاثیرات روی مسوولان دولتی..... ۱۴۱

بخش ششم:

- ۳۳- رسانه های کنونی و ادبیات..... ۱۴۴
- ۳۴- رسانه های چاپی و ادبیات..... ۱۴۷
- ۳۵- رسانه های سمعی و ادبیات..... ۱۴۹
- ۳۶- رسانه های بصری و ادبیات..... ۱۵۰
- ۳۷- رسانه های چند بُعدی / انترتی و ادبیات..... ۱۵۱

بخش هفتم:

- ۳۸- پیشنهاد هایی جهت پیشرفت و موثریت رسانه های افغانی..... ۱۵۳
- ۳۹- اجرای قانون رسانه ها..... ۱۵۳
- ۴۰- تبیین منابع مالی رسانه ها..... ۱۵۴
- ۴۱- تجلی ارزش های بزرگ..... ۱۵۵
- ۴۲- یادآوری پایانی..... ۱۵۸
- ۴۳- منابع و ماخذ..... ۱۶۰
- ۴۴- معرفی مترجم / مصطفی عمرزی..... ۱۶۱

چرا افزایش و کاهش رسانه ها؟ (مقدمه ی چاپ دوم)

رشد سرسام آور رسانه ها، در حالی که اثرات بیش از دو دهه اختناق چپی و راستی، مردم را از مفاهیم آزادی بیان، بسیار دور کرده بودند، در زمینه ای صورت گرفت که میدان تنازع سیاسی نیز بسیار جناحی شده بود. به این دلیل، چنانی که باید، رسانه های کنونی افغانی، عرصه ی بسیار مطمئن نیست. بدتر از همه، سوء استفاده های مغرضانه از انبوه رسانه ها، حتی ناچیزترین رفتار انحرافی را به قدری بزرگ ساختند که به مصداق از کاه، کوه ساختن، حتی نماد های روسپی گری ستمی (امثال پدرام) با وقاحت، دم از تبار و اعتباری بزنند که نه در گذشته داشتند و نه حالا دارند. افزون بر کمیت و کیفیت رسانه های کنونی، محتوای آن ها نیز پُر فراز و فرود است. چه بسا که بسیاری با زوال اقتصادی، در دام وابسته گی گرفتار شده اند.

اثرات بد کثرت رسانه هایی که خیلی افزون تر از نیاز های جامعه بودند، حالا کاملاً به گمانه هایی مبدل شده اند که در ایجاد تشمت و فعالیت های مخرب، نقش اساسی داشته اند.

چنانی که یادآوری کردم، نقش مثبت رسانه های کنونی، به تناسب منفی آن، بسیار ناچیز است. وقتی بعضی ناقلین با وقاحت سازمان یافته در چند ولایت شمال شرقی، شعار «خراسانی» سر می دادند، انتقال آن شعار های ناچیز که از مجموعه ی صد یا دوصد نفری بیش نبود، به وسیله ی کمیت رسانه یی، به اندازه ای بزرگ شد که جایی در تحلیل های خارجی نیز باز کرد. آن التهاب، زود کاهش یافت، زیرا ناچیز بود و حتی بزرگ نمایی

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۲ /

رسانه های مغرض، خود در کوچک نمایی آن مفید واقع شد. به این معنی که آن چه را انعکاس دادند، تبارز چند نادان، ناقل و ابله بود؛ اما همان الگوسازی رسانه یی که در مهارگسیخته گی شبکه های رسانه یی اشباع می شد، در جامعه ی ما که نیازهای مبرم دارد، حتی دکاندارانی را تشویق کرد با تغییر لوحه ها «خر-آسانی» (تعبیر مسخره ی عام مردم) شوند.

کاهش سرسام آور رسانه ها، بسیاری را که حالا زمام امور را در دست دارند، عذاب می دهد تا برخلاف سالیان اول حاکمیت حامد کززی که بی هیچ دلیل و منطق خوب، هرج و مرج رسانه یی را توجیه می کردند، به مذمت انبوه رسانه هایی پردازند که در ایجاد ذهن گنده گی های نوع فارسی - خراسانی، زیر سوال بردن پرستیژ ملت و مملکت و قمار زدن بالای ارزش ها، فرهنگ های زشت بر جا گذاشته اند.

با انتشار دوباره ی ترجمه ی دری «کتاب رسانه های کنونی افغانی»، در حالی که رسم معمول تجدید چاپ (افزودی ها و تصحیح نارسایی های تخنیکی و نوشتاری) را به جا آورده ایم، اما تاکید می کنیم که خواننده ی افغان، محو کمیت رسانه هایی نشود که پس از یک افزایش مقطعه یی، گویا ایجاد شده بودند تا به مهم ترین هدف خویش که ساخت فرهنگ های نفی و نفرت بود، برسند.

مصطفی عمرزی

۱۳۹۶/۸/۵ ش

آپارتمان های مارکیت ملی

کابل - افغانستان

رسانه های کنونی افغانی (مقدمه ی چاپ اول)

هنوز از هیاهوی هرج و مرج سالیان دود و آتش نیاسوده بودیم و هنوز در سایه ی دیوار های منازل و کاشانه های خویش، در میان گورستان های مسخ شده، به اندوه زنده گی برباد رفته می اندیشدیم که ناگهان بانگ و فریاد دنیا، جُغد های کاشانه های ویرانه ی ما را فراری می دهند و خروسان خوش خط و خال، به سر دادن سرود بیداری می پردازند؛ ولی خیلی زود آگاه شدیم که بانگ بیداری، حاصل حنجره هایی اند که خود چیزی جز حاصل پرورشگاه های زنده گی های ماشینی و نا آشنا نیستند.

آزادی بیان، آزادی رسانه ها، به اصطلاح مردمسالاری، حقوق زنان و زنده گی در آغوش دنیا با لالایی فرهنگ های بیگانه و آهنگ های چکمه های سربازانی که گویا حامی اند، در برابر دیده گان افغانان مهاجر، محتاج، جنگ دیده و آواره، دُهل و سُرناوار به فریاد می خیزند و دوست دارند، این آوا و نوا، بار دوش مردم رنجدیده ی ما، یگانه ره آورد و دست آوردی خوانده شوند که با دوستان خارجی، هدیه شدند تا در پرتو آن ها قانع باشیم که بلی! درد هجرت، درد فقر، درد اعتیاد، درد توهین و درد عقب مانی ها، در عقب هدایای جهانی قرار دارند.

در هرج و مرج ده سال حضور خارجی که تمام آفریده گان انسانی را در کشور خویش زیارت کردیم و نام سرزمین ما، اما زیب گورستان های آنان شد، بار دیگر شاهد خواست و آز مردمانی شدیم که برای اشتباهات و نامردی های خودشان، ما را از حضور خویش مفتخر ساختند و بدون توجه به نیاز های اساسی افغانان، برای زنده گی آنان برنامه ریزی کردند.

در حالی که در ده سال حضور خارجی، هیچ پروژه ی زیربنایی - اقتصادی مهم که اساس و پایه های یک کشور متکی به خویش را می سازد، به وجود نیامد، شاهد و شمارشگر میلیارد ها دالری شدیم که همیشه از سُرناي رسانه ها موج زنان بر هوا می خیزند و ناله می شوند که این کشور، مکان فرآورده های پولی جهانی نیست و پول ها هدر می روند.

بلی! مُعضل مهاجر حل نشد. فقر، کاهش نیافت. بی کاری بی داد می کند. نا امنی در مسیر ریکارد های جدید قرار می گیرد و افغانان - طعمه ی بمب ها و سلاح های پیشرفته ای می شوند که از سُرناي رسانه ها، موشکاف ترین تکنالوژی های جهان اند و مواد مخدر، سرزمین افغانان را پیشگام معرفی کرده است.

جامعه ی جهانی با نادیده انگاشتن و پشت گوش انداختن صدای ما، در سلايق گوناگون که بیش از چهل می شود، برنامه ها، پروژه ها و رویکرد هایی را در پیش می گیرند که نتیجه ی ده ساله ی آن ها اعتراف به ناکامی، بی توجهی، سهل انگاری و وارونه شدن تمام برنامه هایی بود که با شماتت حکومت افغانستان، گویا عدم استفاده ی خوب از ره آورد های قیمتی خارجی است، اما خود با یگانه مدال افتخار و لوح درخشنده ی آن، بیشتر در کلمه ای به نام «رسانه ها» رنگ می گیرند که داستانی ست ماجراجویی، دنباله دار و اکثراً مغرضانه.

افغانانی که محتاج خانه، نان، لباس، امنیت، آموزش و رفاه بودند، با کمترین سهم از این عناصر، شاهد طوفانی شدند که رسانه نامیده می شود. در حالی که نمی دانستند این موهبت خارجی، به چه میزانی حق آنان را رعایت می کند، شاهد جنجال ها، فریاد ها و صدا هایی استند که حتی برای تجزیه،

نو کوری بیگانه، پوچ شمردن هستی معنوی و هیچ انگاشتن حدود و جغرافیای آنان، تا تجارت خاک و آب افغانستان، گروهک های جنایتکار، تنگ نظران قوم اندیش و جاهلان عارف نمای امروز را که با دست آویز ادب و فرهنگ نیز، اما مانند دیروز (تجاوز شوروی)، حاضر اند مردم خویش را در پای بیگانه بیافکنند، آزمند قدرت ساخته است.

در سطور بالا، بدبینی و بی باوری بر رسانه ها آشکار است. نمی خواهم در رسای آن قسمت هایی که بدون شک، رسانه ها را در مقام دفاع کمک می کنند، چیزی بنویسم؛ زیرا آن چه که به نام بهره، نصیب ما از رسانه ها بود، سهمش خیلی اندک تر از زیانی ست که از این دست آورد نا به هنگام، به دست آوردیم.

هرچند رسانه های افغانی در مواردی روشنگری کرده اند و با تبارز ناهنجاری های پنهان اجتماعی، داستان های ناگفته ی زیادی را شرح داده اند، اما اکثراً در خدشه دار نمودن هویت ملی / سیاسی (افغان)، ارزش های اسلامی و سرزمینی، دو دسته گی و نفاق نیز سهمی به سزا دارند.

اگر از بهره ها و زیان های رسانه ها بگذرم و از محیط اسفبار داخلی آن ها (به ویژه رسانه های خصوصی) پرده برندارم که چه گونه محل بدترین استفاده های غیر اخلاقی و چشم پوشی بر حقوق مادی و معنوی کارمندان شان شده اند، و اگر از محتوای برنامه هایی بگذرم که یکی نسخه بدل دیگر اند، و با سوژه های تکراری و برنامه های متبذل و خسته کننده، در میان گند تولیدات خارجی، چون سریال ها و آهنگ ها دست و پا می زنند و یکی در جای دیگر، به اثر نبود فرآورده های نو، که جای تکرار و ابتذال را بگیرد، بیشتر برای هیچ و تکرار رقابت می کنند، و اگر از بدترین زیان هایی بگذرم

که رسانه های تجارتي، تنظيمی، حزبی و قومی، با برجسته کردن کوچک ترین کردار مخالفان مسلح، در نشر خبر ها و برنامه ها، به گونه ی آگاهانه و غیر آگاهانه کمک کرده اند تا آنان بزرگ نمایی شوند، و مخالفانی که نتوانسته بودند کاری با بمب ها و راکت ها کنند، از برکت رسانه های کنونی، فاتح میدان شده اند، نمی توان از حدود و اندازه ی غیر ضروری رسانه ها چشم پوشید.

اکنون که ده سال از فعالیت رسانه های نو می گذرد، آن جوش و خروشی که در آغاز آن ها وجود داشت، وجود ندارد. دست آویز رسانه دیگر نمی تواند کسی را فریب دهد. رسانه های کنونی با کاهش توجه «خارجی»، آهسته آهسته رو به زوال می نهند.

در کتاب «رسانه های کنونی افغانی»، فهرست های رسانه های مختلف، از طباعتی، صوتی، تصویری تا دنیای مجازی، به معنی دیگر، بیانگر این حقیقت اند که چنین طول و تفصیلی می تواند بسیار غیر عادی باشد.

فقط ده سال پس از انبوه رسانه های کنونی، سقوط سریع آنان نیز غیر عادی است. آیا چنین هرج و مرجی یک پروژه ی مخرب ضد ملی نبود تا با شارت کد، زود به هرج و مرج فکری بیانجامد؟

همه می دانیم که ذهنیت های مخرب ضد ملی، بیشتر به وسیله ی رسانه هایی شکل گرفته اند / می گیرند که بسیار مقطعه یی بودند و بسیاری با صورت حساب های غیر شفاف مالی، هنوز به ایجاد تفرقه می پردازند.

در این کتاب، آدرس ها و افراد، می توانند کمک کنند که چه عوامل و افرادی در پروسه ی غیر ملی جداسازی، توهین، تحریف و خیانت، نقش فرهنگی و رسانه یی داشته اند.

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۷ /

افزون بر جنبه های معلوماتی کتاب که یک کوشش خوب برای جمع آوری اطلاعات است، خواننده ی افغان بر نام ها، آدرس ها و افراد دقت کند. بسیاری از کسانی که دیگر با رسانه ها شناخته نمی شوند، اما از مدرک تشهیر رسانه یی و اختیار موضع، در جای دیگر، مصروف خیانت به افغانستان و افغانان استند.

مصطفی عمرزی

۱۳۹۰/۶/۱۷ شمسی

آپارتمان های اجمل - ایمل پلازا

کارته ی آریانا - کابل

سخنی بر چاپ اول این کتاب

از لحاظ کمیت، هفت الی هشت سال گذشته، سال های طلایی رسانه های افغانی اند. من در جریان همین سال ها پروسه ی رسانه های کشور را از نزدیک بررسی و خود نیز به حیث عضو و همکار رسانه ها کار کرده ام. وقتی در پایان دوره ی ماستری، نگارش تیزس مطرح شد، بررسی پروسه ی رسانه ها را برگزیدم، زیرا از اهمیت زیادی برخوردار بود؛ اما در این کتاب، خواننده گان گرامی، مواد دست اولی را مشاهده خواهند کرد که برای بار نخست، نشر می شود.

وقتی این کتاب را در حد نسبی به پایان رساندم، برای بررسی بعضی نویسنده گان و فرهنگیان سپردم. بیشترینه پسند کردند و خواهان نشر فوری آن شدند. بر اثر اهمیت موضوع و بر اثر خواست فرهنگیان محترم، این کتاب را به دست نشر سپردم و آگاهم که با وجود کوشش های بسیار، کاستی ها و فرو گذاشت هایی دارد؛ اما تا زمانی که منتشر نشود و خواننده گان، به نوبه ی خویش آن را مشاهده نکنند، تمام کاستی ها آشکار نمی شوند. من به همین منظور، برای نشر این کتاب تعجیل می کنم تا کاستی ها خوب تر آشکار شوند.

آرزومندم خواننده گان محترم پس از مطالعه، کاستی ها را انگشت نهاده، آگاهی ها و پیشنهاد های خویش را گسیل کنند تا در چاپ دوم، از آن ها جهت غنای این کتاب، استفاده کنم.

۲۵ حوت ۱۳۸۷ شمسی

محمد اسماعیل یون

دفتر فرهنگی شورای امنیت ملی - ارگ

رسانه های کنونی افغانی و یک یادآوری کوتاه

مدتی قبل در یک منطقه ی دور افتاده ی هند، شخصی خواست یک موسسه ی غیر دولتی را برای کمک به روستاییان بگشاید. برای این کار اجتماعی، موارد و شرایطی که نیاز بود، فراهم آورد و آماده کرد. مشاوره تمام جنبه های کار او را مثبت ارزیابی کرد، ولی گفت که اگر از صداقت کار نگیرد، تمام کوشش هایش با خاک یکسان خواهند شد.

امروزه در دنیا و در هند، جریان رسانه های همه گانی، چنان نیرومند شده است که حتی خیانت کوچکی پنهان نمی ماند. آن شخص وقتی متوجه این نکته شد و قصد نادرست خویش را بررسی کرد، آشکارا اعتراف کرد قادر نیست این کار را ادامه بدهد. بنا بر این، آن را برای یک زن، رها می کند. سخن در این است که در دنیای کنونی، رسانه ها و مطبوعات در ساخت یک جامعه، نقش رگ ها را دارند. آن ها با انکشاف، راه پیشرفت را می گشایند.

در مورد بریتانوی ها که زمانی دنیا را رهبری می کردند، گفته می شود که اگر در عصر کنونی، توانایی رسانه یی آنان به کنار زده شود، هیچ عامل دیگری برای بزرگنمایی جهانی خویش، نخواهند داشت.

رسانه ها اگر از یک سو پا به پای مردمسالاری و آزادی به همراه اند، از سوی دیگر، جنبه ی آموزشی آن ها، چنان مبرهن است که نظم و پایه های جامعه را که اکنون روی تکنالوژی پیشرفته نیز استوار اند، توان بخشیده اند.

یون صاحب در اثر «رسانه های کنونی افغانی» که تمام آن شامل هفت بخش می شود، بر جریان رشد، سالمیت، ارزش، اهمیت، تاثیر و سایر توانایی های

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۰ /

رسانه های افغانستان، روشنایی انداخته و آن ها را به صورت همه جانبه، بررسی و معرفی کرده است. او در پیشگفتار کتاب، به بررسی جریان رسانه های افغانی دهه ی هفتاد می پردازد. در بخش اول، عوامل ایجاد رسانه ها، در بخش دوم گونه های آن ها، در بخش سوم منابع تمویل رسانه ها، در بخش چهارم گرایش های رسانه ها، در بخش پنجم تاثیر رسانه ها بر جامعه ی افغانی، در بخش ششم رسانه ها و ادبیات را به صورت مستند و علمی پژوهش کرده و در بخش هفتم جهت تاثیر و پیشرفت رسانه ها، پیشنهاد هایی را ارائه می کند.

یک بخش جالب و قابل توجه این اثر، بخش ششم آن است که نویسنده در آن بر روابط ژورنالیسم و ادبیات، پُل ها و رسالت آن ها سخن می راند؛ موضوعی که امروزه نیز در باره ی عوامل آن ها، پرسش هایی مطرح اند. به این معنی که یک اثر ژورنالیستیک، به چه میزانی ادبی است، یا این که تا چه اندازه ای باید ادبی باشد؟ و بر عکس.

در روند پژوهش های ادبی، در مقاطع بسیار، آگاهان ادبیات و تاریخ، آغاز ادبیات معاصر افغانی را با ژورنالیسم معاصر افغانی یک جا کرده اند؛ چنان چه می گویند:

«تاریخ ادبیات معاصر ما با نشر «سراج الاخبار» آغاز می یابد...» در حالی که عمر «سراج الاخبار»، بیش از ادبیات، با ژورنالیسم افغانی پیوند دارد. به هر صورت، موضوع این کتاب، به صورت همه جانبه نو بوده و روش نگارش آن نیز علمی و برابر با معیار های پژوهش های جدید است. با وجود آن که این اثر به زبان پشتو نگارش یافته، جای شک نیست که به ذات

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۱ /

خویش، کوشش و افزایش دیگری هم در این زبان است که باید به احترام یاد شود.

به خاطر این کوشش موفق، یون گرامی را ستایش می کنم و از الله (ج) می خواهم در راستای خدمات هرچه بیشتر علمی برای پشتو و پشتون ها، همچنان تلاش های آشکار و موثر داشته باشد.

با احترام

۲۰ حوت ۱۳۸۷ شمسی

دکتور عبدالخالق رشید

دهلی نو - هندوستان

ارزیابی رسانه های کنونی (یک کوشش مفید)

پس از سقوط رژیم طالبان در افغانستان، رسانه ها به گونه ی ناگهانی ایجاد شدند. یکی از عوامل چنین ایجاد، این بود که در رژیم نو، آزادی های زیادی برای آن ها در نظر گرفته شد. قانون رسانه ها وضع، امکانات مالی بسیار و ابزار تخنیکی نیز افزایش یافتند.

ازدیاد رسانه ها، نه تنها سبب شد مردم و مسوولان، دیدگاه های خویش را به هم رسانند، بل رسانه ها ابعاد گوناگون جامعه ی افغانی را تحت پوشش درآوردند و بخش های زیادی از زنده گی، پیروزی ها و ناگفتنی ها را منعکس کردند.

ادبیات که پیوند نزدیکی با رسانه ها دارد، در واقع رشد، نشر، پیشرفت و بارگران آن نیز بر دوش رسانه هاست. رسانه ها، توجه خویش را به این عرصه ی مهم و نیاز اجتماعی هم معطوف کردند. تمام آن ها در نشرات خویش، مکان و زمان ویژه ای را برای ادبیات، اختصاص داده اند. این کار باعث شد تا ادبیات ما توام با آن درخشش یابد و رشد کند.

جریان سریع رشد رسانه ها ایجاب می کند که این روند مهم و پیشرونده باید همه جانبه پژوهش و ارزیابی شده و پیوند آن با ادبیات و نقش آن در رشد ادبیات، بررسی شود. از شانس خوب، نویسنده ی توانا و دقیق کشور و استاد بخش پشتوی پوهنځی زبان و ادبیات پوهنتون کابل، محمد اسماعیل یون، مانند سیر عرصه های مهم علمی و ادبی، به صورت ژرف، متوجه این عرصه شده و در پایان دوره ی ماستری، برای تیزس خویش، همین موضوع را گزیده است. او هنگام گزینش موضوع، با من مشوره کرد و من نیز این

موضوع را پسندیدم. هیئت داوری دوره ی ماستری پوهنتون کابل (جرگه ی علمی) نیز این موضوع را تایید کرده است. محمد اسماعیل یون در جریان نزدیک به یک سال، تیزس خویش را تکمیل کرد و برای من، برای بررسی مجدد سپرد. با مشاهده ی این اثر تلاش، زحمت، کوشش و دقت یون صاحب از دور نمایان شدند و برایم آشکار شد که گردآوری چنین مواد دست اول و کنونی، بدون یون، برای هر کسی ممکن نبود. یون در موقعیتی قرار دارد که می تواند بارگران چنین پژوهشی را بردارد و اسنادی را به دست آورد که به دست آوردن آن ها برای هر کسی آسان نیست.

یون، این اثر را در هفت بخش، تقسیم کرده است. در بخش اول، عوامل ایجاد رسانه های امروزی، در بخش دوم گونه های رسانه ها، در بخش سوم تقسیم رسانه ها از نگاه سرمایه گذاری، در بخش چهارم مشی رسانه های کنونی، در بخش پنجم تاثیر رسانه ها بر جامعه ی افغانی، در بخش ششم پیوند رسانه های کنونی با ادبیات را به صورت همه جانبه بررسی کرده و در بخش پایانی یا هفتم، جهت پیشرفت و تاثیر موثر رسانه های افغانی، دیده گاه های مفیدی را ارائه می کند که اگر عملی شوند، برای اعتبار، شفافیت و پیشرفت رسانه ها بهره ی زیاد می رسانند.

به صورت کُل، این اثر، بررسی رسانه های افغانی را در چند سال گذشته برای مردم ارائه می کند. این کتاب در کنار تشریح ماهیت رسانه ها و جهت شناخت آن ها، حیثیت آرشیف را نیز دارد. شایسته گی دیگر آن در این می باشد که یون، پیوند ادبیات و رسانه ها را به صورت موثر، تشریح کرده است.

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۴ /

من در حالی که این اثر یون را برای دوره ی ماستری کافی می دانم، از مقامات مربوط می خواهم تا نه تنها آن را برای دوره ی ماستری، کامل بدانند، بل به سطح کشور، در جمله ی آثار خوب پژوهشی، تحلیلی و مفید بشمارند. افزون بر این، از آقای اسماعیل یون، خواهش و آرزو می کنم که این اثر خویش را همانند سایر آثارش، هرچه زودتر به زیور چاپ آراسته کند تا مفاد آن عام شده و در اختیار تمام افغانان قرار گیرد. در پایان از آفریده گار(ج)، برای یون، آرزوی پیروزی های زیاد کرده و از او می خواهم هراز گاهی چنین آثار مفید و پژوهشی را به خاطر جامعه ی خویش، ارائه کند.

با احترام

پوهنوال محمد صابر خویشکی

پوهنځی زبان و ادبیات پښتو

پوهنتون کابل

پیشگفتار

رسانه ها در رشد ذهنی، فکری و رهنمونی یک جامعه و یک کشور، نقش اساسی دارند. به همین خاطر به اصطلاح سنتی، رسانه ها یا میدیا، ستون یا نیروی چهارم دولت شمرده می شوند، ولی بر اساس امکانات تخنیکی و سطح بلند آموزش، رسانه ها از موقف چهارم نیز جلوتر رفته اند و تاثیرات آن ها به چنان میزانی افزایش می یابند که باعث تزلزل و ثبات سه نیروی اجرایی، قانونگذاری و قضایی هم می شوند.

در جوامع عقب مانده و به دور از سواد کافی، رسانه ها چنان نقشی ندارند که در جوامع پیشرفته و باسواد از آن برخوردار اند. در جوامعی که رژیم های مستبد حاکم اند، در آن ها کابوس سانسور نشسته است. رسانه ها تنها مشی غیر سیاسی دارند و با جریان فکری حاکم، حرکت می کنند، ولی وقتی اختناق پایان یابد، رسانه ها همانند سایر عرصه های زنده گی می درخشند و با گذشت زمان، زمینه ساز تبارز نیاز های گوناگون بشری می شوند.

افغانستان که کشور عقب نگه داشته شده و جنگ زده شمرده می شود و رژیم های مختلف چپی و راست افراطی، آن را بسیار درهم کوبیده اند، پس از یک هرج و مرج کوبنده و اختناقی، در حالت نیمه آزاد و نیمه مختنق، برون شده است. مختنق به این جهت که اکنون نیز بعضی از جنگسالاران مُرده و زنده، از انتقاد معاف استند و نوک شمشیر انتقاد فقط متوجه آن گروه هایی ست که یا شکست خورده اند، یا نیمه شکسته استند؛ یعنی در وضعیت محکومیت قرار دارند. با وجود آن، ظهور چنان اندازه ی رسانه ها پس از رژیم افراطی طالبان- حتی در تاریخ کشور های جنگ زده و در حال

پیشرفت - یک رویداد بی مانند رسانه یی است که به بررسی همه جانبه نیاز دارد.

قبل و بعد از آن روزی که نظام طالبان سقوط کرد، به حیث عضو، دوست، همکار و علاقه مند رسانه های مطبوع، دیداری و شنیداری افغانستان باقی مانده و گرداننده ی مجلات «هیلی»، «شمشاد» و «پوهنتون کابل» بودم و به حیث موسس و مشاهد نشریه ی «قلموال» کار کرده ام. من جهت انتشار مطبوعات، از لحاظ مالی و فکری نیز تلاش ورزیده ام. همچنان برای ده ها نشریه، نوشته های خودم و سایر نویسندگان را می فرستادم. در ضمن ده ها گفت و گو را با رادیو ها و تلویزیون ها انجام داده ام و در میزهای گرد، شرکت جسته ام. بنا بر این، کیفیت و کمیت رسانه های افغانستان به خوبی برایم آشکار اند. در چنین حالی که کسی در متن قرار داشته باشد، بررسی و پژوهش آن نسبت به دیگران و کسانی که آن را از برون مشاهده می کنند، سهل تر و دقیق تر است. بر این اساس برای دوره ی ماستری، موضوع «رسانه های کنونی افغانی» را برگزیدم. استاد رهنمایم در پوهنتون کابل، محمد صابر خویشکی نیز این موضوع را تایید کرد.

«رسانه های کنونی افغانی» را در هفت بخش و تحت عناوین گوناگون ارزیابی کرده ام. چنان چه رسانه های ما در حال رشد سریع هستند و هر روز در کمیت، کیفیت و مشی آن ها تغییرات مختلفی رونما می شوند و تا کنون که یک دهه ی فعالیت آن ها هم به پایان نرسیده است، نمی توان با شتاب بر آن چه پس از این کتاب، در آینده می آید، چیزی گفت؛ ولی امکان پیش بینی وجود دارد.

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۷ /

در این تالیف، تنها روی رسانه هایی بحث و پژوهش صورت گرفته است که پس از سقوط رژیم طالبان، به وجود آمده اند و شماری تا نگارش این اثر نیز فعالیت می کنند.

رهنمایی های استاد رهنما، محمد صابر خویشکی را می ستایم و برایش «خانه ات آباد!» می گویم. به همین گونه از دوستان فرهنگی که در پیوند به تیزس دوره ی ماستری ام (این کتاب) با من کمک کرده اند، نیز یک دنیا تشکر می کنم. خانه ی همه ی شان آباد باشد!

با احترام

محمد اسماعیل یون

بخش اول:

عوامل ایجاد رسانه های کنونی

آشکار است آن روند سیاسی، علمی و نشراتی که به صورت طبیعی یا ناگهانی ظهور می کند، عوامل مختلف طبیعی، مصنوعی، داخلی و خارجی دارد. در افغانستان، ایجاد رسانه ها بی از عوامل بالا نیستند. اگر عوامل مختلف نبودند، امواج رسانه های کنونی، چنین سریع در حرکت نمی شدند. بنا بر این، اگر عقب این امواج، عاری از حمایت باشد، نمی تواند با چنین سرعتی در حرکت شوند. در این جا می خواهم دلایل رشد ناگهانی و گسترده گی رسانه های کنونی را یکی پی دیگر، به بررسی بگیرم.

۱- تغییر رژیم و پایان اختناق:

پیش از این که بالای پایان اختناق، سخن برانیم، لازم است از اختناق، سخن گفته شود. اختناق و فشار به چه میزانی، چه هنگامی، چه گونه و بالای چه کسی؟

با توجه بر رژیم های سیاسی افغانستان، اختناق و مشی سیاسی ما با گستره ی حاکمیت و نیرو، پیوند دارند. رژیم طالبان که در ششم یا هفتم ماه میزان سال ۱۳۷۵ شمسی در کابل مستقر شد، از همان آغاز با اختناق و قتل سیاسی آغاز یافت.

اگرچه رژیم اختناقی طالبان نسبت به نظام هرج و مرج پیشین، بسیار خوب بود، ولی سانسور فکری و سایر گونه های محدودیت به چنان اندازه ای زیاد بودند که به صورت قطعی، برای هیچ کسی مجال تنفس آزاد به وجود نمی آمد. این وضع، مردم را از رهگذر فکری و روحی، چنان درمانده کرده بود که نظام طالبان به اصطلاح به «نظام رنج و عذاب» معروف شد.

در نظام طالبان، محدودیت شدیدی بالای موسیقی و آموزش زنان وضع شد. گذاشتن ریش اجباری و به تعبیر آنان، قوانین شرعی، اما با تفریط نافذ شدند. رسانه ها که در آن هنگام بیشتر با مطبوعات خلاصه می شوند، با دشواری هایی رو به رو بودند. رسانه های تصویری و دیداری، تحت محدودیت کامل قرار داشتند. چند رسانه ی صوتی و طباعتی فعالیت می کردند که فقط در انحصار دولت قرار می گرفتند. معدود نشرات رادیویی به نام «د شریعت غرب»، شناخته می شدند. بالای تصاویر زنده (منظور سیما های انسان، و به تعبیر طالبان «اشکال بت نما») در هر کجا و هر جایی، محدودیت وضع شد. هیچ نشریه ی مطبوع، اجازه نداشت به چاپ تصویر انسان پردازد. تصویر انسان فقط برای قباله، تذکره، پاسپورت و سایر اسناد ملکیتی جواز داشت و بس. در آن زمان- به سطح تمام کشور- حتی یک رسانه ی غیر دولتی نیز فعال نبود و نه اجازه ی فعالیت داشت.

هنگام زمامداری طالبان، فقط دو نوع / رسانه های چاپی و شینداری، فعال بودند که محدودیت های گوناگونی بالای آن ها وضع شده بود و نمی توانستند نیاز های مردم را برآورده سازند. در بخش رسانه های رادیویی، فقط رسانه های زیر فعال بودند:

رادیوی مرکزی شریعت غرب، رادیو کابل، رادیو ننگرهار، رادیو کنر، رادیو غزنی، رادیو گردیز، رادیو خوست، رادیو کندهار، رادیو تخار، رادیو پروان، رادیو بغلان، رادیو کندز، رادیو هرات، رادیو بلخ و شمار دیگر. در حالی که نشرات رادیو ها سراسری نبود، در آن ها محدودیت شدیدی بالای موسیقی، وضع شده بود.

در بخش مطبوعات، نشریه های زیر- به سطح تمام کشور- فعال بودند:

پکتیا	- نشریه ی شریعت
ننگرهار	- نشریه ی ننگرهار
ننگرهار	- مجله ی ننگرهار
هرات	- نشریه ی اتفاق اسلام
کندهار	- نشریه ی طلوع افغان
کندهار	- نشریه ی کندهار
بلخ	- نشریه ی بلخ
غزنی	- نشریه سنایی
کابل	- نشریه ی قلم
خوست	- مجله ی خوست
کابل	- مجله ی خلافت
کابل	- مجله ی فرهنگ
کابل	- مجله ی کتاب
کابل	- مجله ی اردوی طالبان
کابل	- مجله ی الامارت

در مطبوعات در کنار سایر موارد، محدودیت ها بر نشر تصاویر انسانی، همچنان برقرار ماندند. خلاصه این که نه رسانه های رادیویی و نه هم رسانه های چاپی، از نگاه کیفیت و شکل، با معیارات رسانه های پیشین، همسو بودند.

در آن هنگام اجازه ی فعالیت رسانه های خصوصی وجود نداشت و نه هم کدام قانون رسانه ها موجود بود. چیزی که در آن هنگام زیاد بود، تدویر کردهم آبی های مناسبتی ادبی و مشاعره ها در ولایات کشور بود. در کابل،

کندهار، ننگرهار، خوست و سایر مناطق، مشاعره های بی شماری صورت می گرفتند. شاعران با دکلمه و ترانه، اشعار خویش را می شنویدند. چنان چه در آن زمان، بالای رسانه های دیداری و موسیقی، محدودیت شدیدی وجود داشت، اگر کسی شعری یا نظمی را به صورت ترانه می سرود، این موضوع تا اندازه ای باعث تسکین عطش موسیقی مردم می شد. محدودیت ها چنان شدید بودند که با ترانه ی خشکی نیز کسالت مردم از میان می رفت. بعضی طالبان و شاعران، در نهان، آهنگ های آوازخوانان مشهور را می شنیدند و سپس شعر خویش را با همان سر و تال می خواندند. در چنان یک وضع ضیق، طبیعی ست که مردم، حداقل آرمان آزادی نسبی را نیز دارند. بنا بر این، اگر آزادی کاملی هم نصیب شان نشود، به آن بسنده می کنند. پس از رویداد یازدهم سپتامبر، باور ها به سقوط نظام طالبان، قوت گرفتند. در جریان یک ماه، نظام طالبان از سوی نیرو های امریکایی فرو ریخت و به جای آنان، ملیشه های پیشین و جنگسالاران، نصب شدند. با سقوط نظام طالبان، چنان بود که پس از برداشتن سرپوش دیگ یا ظرف مواد جوش خورده، بخار برخیزد. درست با زوال رژیم طالبان، میلیون ها ریش اجباری تراشیده شدند. در همان روز های نخست، بعضی مردم کابل و سایر نقاط، بالای بام های خویش، دیش آنتن ها را نصب کردند. فروشگاه های کست های موسیقی و ویدیو گیم، زود به زود گشوده می شدند. آواز زنان گوینده، دوباره شنیده شد و تلویزیون، دوباره فعال می شود. این آزادی، چنان سریع بود که افراط پیشین، جایش را به یک تفریط دیگر رها کرد. رسانه های مهار گسیخته و بی سر و پا ایجاد شدند. چنان به نظر می آمد

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۲۲ /

که جامعه، پاسخ افراط را با تفریط می دهد و یا هم افراط، جای تفریطی دیگری را می گیرد.

در زمان طالبان، فشار زیاد بر رسانه ها، باعث گسست شیرازه ی کاری آن ها شده بود. برعکس در آزادی های کنونی رسانه یی، انتقاد بر جنگسالاران حاکم، با مرگ یا اسارت برابر است. رسانه ها از اختناق قبلی رهایی یافتند، اما در پنجه ی مافیایی گیر افتاده اند.

۲- تجمع اقتصاد مصنوعی:

پس از سقوط طالبان، کمک های بی شمار کشور های دنیا برای افغانستان، سرازیر شدند. با وجود این که این کمک ها به صورت موثر و عادلانه به کار نرفتند، ولی جوانب گوناگون جامعه ی افغانی را نیرو و تحرک نو بخشیدند. در عرصه ی رسانه ها نیز کمک های مختلف - از مسیر مختلف - صورت گرفتند. جهت تقویت نشرات دولتی کمک می شود و به رسانه های آزاد نیز کمک هایی ارائه شدند.

در باره ی کمک ها به رسانه ی دولتی، ریکاردو گراسی، به نماینده گی از آژانس رويترز در یک کارگاه علمی گفت: «در کنار کمک کننده گانی که تا اندازه ای میان خویش همنوایی دارند، سایر کمک کننده گان، همنوا نیستند.

کمک کننده گان، میان سالیان ۲۰۰۲م و ۲۰۰۴م، برای رسانه ها، به ویژه برای آژانس خبری باخترو رادیو - تلویزیون دولتی که تحت اثر حکومت اند، نزدیک به شصت میلیون دالر امریکایی پرداخته اند.»^۱

1- Afghan Media Directory, First Edition, March, 5, 2005.

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۲۳ /

به این روال، جهت آموزش روزنامه نگاران ولایتی، کورس های کوتاه مدت و بلند مدت ایجاد شدند و به صد ها روزنامه نگار آموزش دیده اند. به کمک کشور جرمنی، نه تنها تعمیر رادیو- تلویزیون دولتی احیاء شد، بل به کمک این کشور، روزنامه نگاران بی شماری آموزش یافته اند. کشور جاپان نیز با رادیو- تلویزیون ملی و بعضی رسانه های دولتی، کمک مالی کرده است.

به خاطر تقویت رسانه های آزاد، یک اداره ی غیر دولتی به نام «آینه» ایجاد می شود که به شماری از رسانه های آزاد، کمک می کند. در گُل، موسسات غیر دولتی زیر، با رسانه های آزاد، کمک مالی کرده اند:

۱- مرکزی رسانه بی و فرهنگی آینه.

۲- رادیو صبح بخیر افغانستان.

۳- انستیتوت نگارش گزارش های جنگ و صلح.

۴- انستیتوت رسانه ها، سیاست و جامعه.

۵- نهاد زیربنای رسانه های آزاد افغانستان.

۶- نیتورک طنین. ۱.

در میان نهاد های کمک دهنده ی غیر دولتی، موسسه ی «آینه» با رسانه های چاپی ذیل، کمک مالی کرده است:

۱- هفته نامه ی کابل.

۲- مجله ی ملالی.

۳- هفته ی نامه ی سیرت.

۱- ریکاردو گراسی، رسانه ها، یعنی پیشرفت، کلید گروپ، ۲۰۰۷م، ص ۵۲.

۴- مجله ی سه ماهه ی کودکان.

۵- گاهنامه ی زنبیل غم.

۶- ماهنامه ی کابل.

۷- مجله ی سباوون.

اداره ی انکشافی ایالات متحده ی امریکا (USAID)، بعضی از سفارتخانه های خارجی و موسسات غیر دولتی نیز به صورت مستقیم و غیر مستقیم، رسانه های چاپی، شینداری، انترنتی و آژانس های خبری افغانی را کمک مالی کرده اند.

افزون بر تادیه ی بی دریغ کمک های مالی دنیا برای موسسات دولتی و غیر دولتی، بعضی ادارات دولتی، موسسات و افرادی که بخش زیاد این کمک ها نصیب آنان شد نیز در افزایش رسانه ها سهم اساسی گرفته اند.

تجمع زیاد کمک ها، به خصوص نزد افراد مشخص، باعث شد تا هر کسی برابر با مزاج و سلیقه، رسانه ای را وارد میدان کند. پیوند های نهان و آشکار گذشته و کنونی و امکانات مالی نزد بعضی افراد و تنظیمسالاران نیز باعث شدند تا رسانه ها افزایش یابند و مارکیت رسانه ها گسترده شود.

پس از سقوط نظام طالبان، اقتصاد افغانستان به صورت ناگهانی و مصنوعی بلند می رود. این بلنداء، طبیعی نبود. به جای کُل مردم، فقط زنده گی تعدادی مرفه می شود، اما این تغییر، راه را برای انکشاف رسانه ها هموار می کند. جامعه ی شهری نسبت به مناطق روستایی، از کمک های بیشتر جامعه جهانی بهره مند می شود. رسانه ها در شهرها بیشتر رشد می یابند.

در کُل می توان گفت اگر کمک های بی دریغ جامعه ی جهانی نبودند و این کمک ها، بدون حساب و کتاب و در دست افراد متشخص جامعه قرار

نمی گرفتند، باور کامل وجود دارد که رسانه های ما از نگاه کمیت و در چنان مدت کوتاه، به چنان سطح بالای رشد نمی رسیدند. اما در جریان پنج- شش سال، بعضی رسانه هایی که به کمک جامعه ی جهانی، ایجاد شده بودند، با کاهش کمک ها، دوباره مسدود شدند. به این معنی که در ایجاد آن ها، نفع مقطعه یی یا نفع اقتصادی بعضی چهره های مطرح، دخیل بود.

اگر رسانه های کنونی ما با پیشرفت عادی، طبیعی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی خود جامعه به وجود آمده بودند، کار و دوام آن ها نیز با حرکت طبیعی، نظم می داشت.

در کل می توانیم بگوییم، بسیاری از رسانه های ما اکنون نیز به کمک اقتصاد مصنوعی و موقتی، با حمایت ایجاد شده اند و امرار حیات می کنند، اما وقتی این وضعیت پایان یابد، تعدا اندکی ادامه خواهند یافت.

۳- عوامل سیاسی:

در گسترش رسانه های کنونی، عوامل سیاسی، نقش بزرگ دارند. اگر پیش از همه، تغییری در نظام سیاسی رونما نمی شد، طبیعی بود که در حاکمیت مذهبی و خشن طالبان، امکان ایجاد این همه رسانه، وجود نمی داشت. آنان نه از نگاه مذهب، نه از نگاه تصور و نه از نگاه باور، با چنین فضا و محتوای رسانه ها سر سازگاری داشتند.

اما تغییر سیاسی، راه را هموار کرد تا رسانه های نو با تمام کمیت و کیفیت گرد آیند. در اداره ی موقت و بعداً در اداره ی انتخابی، موقف ثابت جامعه ی جهانی این بود تا رسانه ها در عرصه ی گسترده ایجاد شوند. تاکید جامعه ی جهانی، به اندازه ای بود که اگر بعضی رسانه ها، ارزش های سنتی و اسلامی افغانستان را زیان رسانند، محدودیتی وضع نشود.

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۲۶ /

پس از تغییر سیاسی، شعارهای «مردمسالاری»، «آزادای بیان» و «حقوق زنان» بیش از هر موردی مطرح می شدند. این شعارها به رشد مصنوعی و طبیعی رسانه ها کمک کردند. نماینده گان سیاسی و قابل ملاحظه ی بعضی کشورها و موسسات غیر دولتی، به گونه ی مستقیم و غیر مستقیم، رسانه های دولتی و رسانه های خصوصی را از لحاظ مالی و سیاسی، ناز دادند.

جامعه ی جهانی در افغانستان، تنوع و آزادی رسانه ها را پیروزی بزرگی برای خویش می دانستند و امریکا، چنین امری را افتخار می شمرد. در سال ۲۰۰۳م، نماینده ی ویژه ی امریکا، زلمی خلیلزاد و نماینده ی ویژه ی سازمان ملل متحد، لخصر ابراهیمی در نشستی در جرمنی که به نام «جامعه ی مدنی و قانون اساسی» برگزار شده بود، برای اشتراک کننده گان، به روشنی گفتند که ما از رشد رسانه ها در افغانستان، خوشحال استیم! زلمی خلیلزاد گفت که اکنون نزدیک به «۲۲۰» رسانه ی چاپی در تمام افغانستان انتشار می یابند و این برای ما، نشانه ی مسرت است.

اگرچه شماری از اشتراک کننده گان نشست بر سخنان آقای زلمی خلیلزاد، اعتراض کردند و چنین تعداد رسانه ها را طبیعی ندانسته مصنوعی خواندند، ولی با وجود آن، زلمی خلیلزاد و لخصر ابراهیمی، کمیت رسانه های چاپی را برای جامعه ی جهانی، پیام خوش دانستند.

بعضی رسانه ها موفق شده اند کمک های مجانی جامعه ی جهانی، به ویژه از امریکا را جلب کنند. تلویزیون «افغان»، نخستین تلویزیونی بود که با به دست آوردن کمک مالی، در کابل به نشرات آغاز کرد. بعد از آن، گرداننده گان تلویزیون «طلوع»، موفق شدند با به دست آوردن نزدیک به یک و نیم میلیون دالر مجانی از اداره ی انکشافی امریکا (USAID)، نشرات

خویش را شروع کنند. آنان همچنان بر اثر حرکت دورانی وجوه مالی خویش، موفق می شوند از راه مفاد آن ها، به فعالیت خویش ادامه دهند. از اثر کمک های همه جانبه ی جامعه ی جهانی، به صد ها روزنامه نگار از سوی رادیو ها و آژانس های جهانی، آموزش دیدند. به سطح مرکز و ولایات، اتحادیه های گزارشگران و دفاع از حقوق آنان، مانند اتحادیه ی ژورنالیستان افغانستان، اتحادیه ی ملی ژورنالیستان افغانستان، اتحادیه ی دفاع از حقوق ژورنالیستان، اتحادیه ی ژورنالیستان آسیای جنوبی (سفما) و به ده ها گونه از چنین اتحادیه هایی ایجاد شدند. برای گزارشگران افغان میسر شد تا به کشور های خارجی بروند و گزارشگران بی شمار خارجی برای سفر های رسمی و کاری، به افغانستان می آیند.

ایجاد اتحادیه های گوناگون، فعالیت آن ها، پیوند های گزارشگران با سایر اتحادیه های منطقه یی و جهانی، باعث شدند تا حقوق گزارشگران، به اندازه ی زیادی حفظ شوند.

در طول چند سال گذشته، حمایت سیاسی از گزارشگران، به میزانی بود که آنان می توانستند مسوولان درجه یک و دیموکرات دولت را تحت پرسش ها و انتقادات سختی بیاورند.

اگرچه آزادی های غیر عادی به وجود آمده بودند، ولی این آزادی ها برای آن گزارشگرانی وفرت داشت که در نظام حاکم، پیوند های نزدیکی با زورسالاران تنظیمی داشتند و به اصطلاح زیر چتر گونه ای از گفتمان آزاد، موضوعات تنظیمی، سمتی و حزبی را دامن می زدند. زورسالاران اصلی از انتقاد این گزارشگران، معاف بودند.

با توجه بر نوسان چنین گونه ای از آزادی های کژدار و مریز، بعضی از گزارشگران زیانمند شدند. در برابر آنان، نمونه هایی از زورگویی، نمودار می شوند.

رحیم الله سمندر، رییس مرکز جهانی ژورنالیسم، در باره ی رویداد های ناگوار مرتبط به گزارشگران می گوید: «در سال ۲۰۰۶م، پنجاه قضیه ی تهدید و اذیت ثبت شده و سه کارمند رسانه ها به قتل رسیده اند.»^۱ این تهدیدها از سالی به سال دیگر، متفاوت اند.

«در آغاز سال ۲۰۰۴م، نخستین شماره ی پژوهشی مرکز رسانه های «اترنیوز»،^۹ رویداد تهدید کننده ی ضد نشراتی و رادیویی را فهرست کرده است. تهدیدات از سوی پولیس، اداره ی مبارزه با جرایم جنایی، اعضای مسلح وزارت عدلیه، ستره محکمه ی افغانستان، شاروالی کابل، به شمول حاکمان منطقه یی در ننگرهار و هرات، از منابع مختلف صورت گرفته اند.

در مارچ سال ۲۰۰۶م، نظارت کننده گان در باره ی شش رویداد تهدید آمیز از سوی محکمه ی امنیت عامه ی کابل، دفتر رییس جمهور، بمب گذاران ناشناس، افسران گوناگون پولیس و حتی از سوی نیروهای امریکایی، گزارش داده اند.

به قول اتحادیه ی ژورنالیستان افغانستان: «در سال ۲۰۰۵م، ۴۵ قضیه ی هراس آور ضد گزارشگران ثبت شده که به شمول قتل یک زن گزارشگر، دو مورد حذف، صورت گرفته است.»^۲

۱- رسانه ها، یعنی پیشرفت، کلید گروپ، ۲۰۰۷م، صص ۴۷ و ۴۸.

۲- همان اثر.

اکثر گزارش های رویداد های برخورد نادرست با گزارشگران، ارائه نمی شود. اگر به صورت تخمینی محاسبه کنیم، موارد مُعضل آفرین جلو گزارشگران، به صدها می رسند.

با حمایت بعضی ساسیون داخلی و خارجی از روند رسانه ها در افغانستان، گزارشگرانی به حمایت از ساسیون، برانگیخته شده اند. به سخن دیگر، سیاستگران از فضای باز فعالیت های نویسنده گی و گزارشگری، بهره برداشته اند. آنان زیر چتر ژورنالیسم نیز به فعالیت های سیاسی پرداخته اند. چنین مامولی به میزانی رسید که اگر از سوی دولت یا نهادی، فشاری بر آنان وارد آید، با استفاده از نقاب ژورنالیسم سود می جویند و می گویند که دولت، توجهی به حفظ گزارشگران ندارد.

به این گونه، نوباوه گی رسانه های افغانستان باعث شد تا آن ها در حصار چنان افرادی قرار گیرند. بعضی رسانه ها به صورت غیر مستقیم نیز در خدمت ساسیون و زورسالاران، مصروف مانده اند.

با وجود حمایت های همه جانبه از رسانه ها به سطح جهان، منطقه و داخل، تصویر رسانه های آزاد/ خصوصی، مکدر است. اکثر آن ها مشی واضح، روشن و شفاف ندارند.

هرچند رسانه های ما از رهگذر محتوا، مشی واضح ندارند، ولی از نگاه کمیت و آذین، بر اثر فضای باز سیاسی، پیشرفت های زیادی کرده اند. در اخیر، این که این کمیت به سود کیفیت، تغییر می یابد یا نه، رسانه ها از نگاه محتویات خویش همسو می مانند یا متفاوت، نفع آن ها بیشتر است یا زیان شان؟ پرسش هایی اند که پاسخ آن ها را زمان می دهد.

۴- ارتقای ظرفیت عمومی جامعه:

پس از سقوط نظام طالبان، نه تنها در حیات سیاسی جامعه ی افغانی، تغییر آمد، بل در حیات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی نیز تغییرات زیادی رونما شدند. این تغییرات، راه را برای رشد رسانه ها هموار کردند و تا اندازه ای باعث حرکت دورانی رسانه ها شده اند. به هر اندازه ای که در جامعه ای تغییر مثبت سیاسی واقع شود، به همان اندازه، زمینه ی تنفس آزاد رسانه ها میسر می شود. به همان اندازه ای که پیشرفت های علمی و فرهنگی صورت می گیرند، به همان اندازه علاقه مندان و دوستداران رسانه ها بیشتر می شوند. به همان اندازه که سطح اقتصاد مردم بلند می رود، به همان اندازه، باعث توانایی و تحرک رسانه ها شده است.

اگر زمان کنونی را بار دیگر با زمامداری طالبان مقایسه کنیم، تفاوت های زیادی آشکار می شوند. به گونه ی مثال، در هنگام زمامداری طالبان، تمام بودجه ی رسمی دولت، نزدیک به پنجاه و یک میلیون دالر امریکایی بود که در معاش ماموران، سرمایه گذاری های دولتی و سایر امور جنگی هزینه می شد، ولی اکنون اگر فقط سرمایه گذاری ها بالای رسانه ها را به صورت تخمینی نیز محاسبه کنیم، بیش از پنجاه میلیون دالر امریکایی می شوند. در سال ۱۳۷۱ش، پیش از ائتلاف و اختلاف مجاهدان و ملحدان، نزدیک به پانزده چاپخانه ی خورد و کوچک فعال بودند که همه ی آن ها از سوی گروه های جنگی، تاراج شدند.

در هنگام زمامداری طالبان، هیچ اجازه ای برای رسانه های دیداری نبود و در بخش نشرات چاپی نیز محدودیت های زیادی وجود داشتند. در آن زمان چاپخانه های عصری، وارد نشده بودند. نشریه هایی که به شمار انگشتان

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۳۱ /

دست منتشر می شدند، با ابزار باقیمانده ی چاپخانه های کهنه، به چاپ می رسیدند.

پس از سقوط حاکمیت طالبان، چاپخانه های بی شماری با ابزار عصری آن ها وارد کشور شدند و به فعالیت آغاز کردند. تا اکنون فقط در شهر کابل، به ده ها چاپخانه ی خورد و کوچک فعالیت می کنند که ظرفیت چاپ کتاب های بی شمار و انواع نشریه ها را دارند.

چاپخانه های دولتی، چاپخانه ی معارف، نیراسکا، بهیر، سحر، دانش، احمد و بقیه، از جمله ی چاپخانه های مشهور اند. در کنار چاپخانه ها، در مرکز و ولایات، موسسات نشراتی نیز تاسیس شدند که در مدت کم، به صد ها عنوان آثار نو را چاپ کرده اند. به گونه ی مثال، در شهر کابل رسالت، الازهر، سیرت، اقرء، نور، کوثر، صمیم، سعید، دانش، خاور، میوند، سیلاب، فرهنگ، پامیر، خیبر، مستقبل، سالنگ، سعادت، خیری، امیری، فیصل و چنار را می توان نام برد.

انتشارات گهیخ در هرات، احمد شاه ابدالی، مومنی، امام ابوحنیف، فاضلی، فیضی، شفیقی، عرفان و مجمع نشراتی نعمانی در ننگرهار. مومند، گودر، هارون، افغان، ناگار و به همین گونه در ولایات دیگر، به ده ها موسسه ی نشراتی ایجاد شدند که هر کدام به نوبه ی خویش کتاب های بی شماری را چاپ کرده اند.

چنان چه پیش از این یادآوری کردم، توانمندی اقتصادی مردم با تقویت رسانه ها پیوند مستقیم دارد. بلند رفتن سطح سواد مردم نیز باعث شد تا به رسانه ها علاقه مند شوند. طبیعی ست که رشد رسانه های چاپی با افزایش قشر باسواد، ارتباط دارد.

با وجود این که از هفت سال به این سو، نزدیک به ۶۲۵ مکتب سوزانیده و مسدود شده اند، ولی در کنار آن ها نزدیک به ۵۰۰۰ مکتب جدید اعمار شده اند. اکنون شمار تمام متعلمان به بُلندتر از هفت میلیون می رسد. پوهنتون های دولتی احیاء شدند و به ده ها مرکز بزرگ علمی و فرهنگی ایجاد شده اند. شمار انجمن های آزاد فرهنگی به صدها می رسد. تنها با «جرگه ی فرهنگ مشترک افغان»، نزدیک به دو صد مجمع فرهنگی، پیوند دارند.

در کل، سطح آموزش در کشور بُلند رفته است. در کنار آموزش، رشد اقتصاد مردم در شهرها، به ویژه در شهر های بزرگ، آنان را قادر ساخته است روی رسانه ها هزینه کنند، و به ویژه رسانه های چاپی را بخرند.

در گذشته، سطح اقتصاد مردم پایین بود. تعداد اندکی توانایی داشتند رسانه های چاپی را بخرند. در آن هنگام، مردم - تمام توان خویش را برای برآوردن نیاز های اولیه ی خویش و برای ادامه ی زنده گی، به کار می بردند. بنا بر این، رسانه های چاپی نمی توانستند از راه فروش، حرکت دورانی خویش را انجام دهند. اکثر رسانه های چاپی یا به بهای اندک یا با تحمل سببایدی (پذیرش زیان) به فروش رفته و یا هم مجانی توزیع می شدند.

فرهنگ توزیع مجانی نیز ارزش رسانه های چاپی را پایین آورده بود. بیشتر مردم تا زمانی منتظر می ماندند که رسانه های چاپی را به صورت مجانی به دست آورند. شمار اندک مردم، برای کتاب و رسانه های چاپی، پول می پرداختند.

در سالیان اخیر که رسانه های دیداری افزایش یافته اند، برای بیننده گان عام و قشر بی سواد، زمینه ی اخذ مجانی، بیشتر می شود. همه قادر می شوند از آن بهره مند شوند.

در میان رسانه های بی شمار دیداری، شنیداری و چاپی افغانستان، اشتراک و فعالیت هزاران گزارشگر افغان جهت تامین زنده گی، افغانان بی شماری را با رسانه ها پیوند داده اند.

رسانه ها اکنون نه تنها ابزار تبلیغ و پخش خبر اند، بل برای هزاران افغان، ابزار کار و بهره نیز هستند. اکنون تعداد زیادی از رسانه ها بر اثر بُلند بودن سطح اقتصاد، می توانند از راه اعلانات بی شمار و سایر خبر های نافع، با حرکت دورانی، به بقای خویش ادامه دهند.

در توانایی مالی رسانه های افغانی، نه تنها بُلند رفتن ظرفیت اقتصادی، فرهنگی و علمی نقش دارند، بل حضور سیاسی و نظامی خارجی در افغانستان، کمک ها و نیاز های شان نیز تاثیرات بزرگی بر جا گذاشته اند.

در کُل، به همان اندازه ای که ظرفیت عمومی جامعه بُلند می رود، به همان میزان، رسانه ها تقویت می شوند و رشد می کنند.

۵- قانون رسانه ها:

در هر جامعه ای مشروعیت و تضمین قانونی، از عوامل رشد رسانه ها شمرده می شوند. اگر در اجتماعی حمایت های قانونی و حقوقی رسانه ها وجود نداشته باشند، گرداننده گان رسانه ها با آسوده گی نمی توانند کار کنند. فقط رسانه هایی کار خواهند کرد که با نظام حاکم کنار آیند و با آن همفکری داشته باشند؛ ولی قانون رسانه ها نیز به تنهایی نمی تواند صد در صد در رشد رسانه ها کمک کند.

در جوامع و کشور هایی که رژیم های مذهبی و دیکتاتوری برقرار باشند، رسانه ها دارای قوانین ویژه اند، اما در این قوانین، قیدها و بند هایی وجود دارند که رسانه ها را از آزادی کامل، محروم می سازند.

در جایی ساختار های مذهبی، فرهنگی و اجتماعی نیز امکان دارد چنان باشد تا نتوانند آزادی کامل رسانه ها را تحمل کنند. در اجتماعات و کشور هایی که رژیم های زورسالاری آن ها فروپاشیده باشد و شگوفه های آزادی به تازه گی نمو کرده باشند، در آن جا ها نیز در برابر آزادی، دشواری هایی وجود دارند. از یک طرف، مهار سستی و یک جانبه ی جامعه از سوی زورسالاران، و از جانب دیگر، تعبیرات نادرست نویسنده گان و گزارشگران از آزادی های ناگهانی رسانه یی، اندک بودن تجربیات و استفاده ی های نادرست از آن ها باعث می شوند روند طبیعی رشد رسانه ها با سد و مانع رو به رو شود.

به هر صورت، قانون رسانه ها- جهت فعالیت قانونی- طریق درست و موثری ست که هم زمینه ی رشد رسانه ها را میسر می سازد و هم کاستی ها و زیاده روی ها را انگشت می نهد.

در افغانستان، قانون رسانه ها پیشینه ی زیادی ندارد. پس از یک دهه فعالیت رسانه های چاپی، دارای قانون مطبوعات می شویم. بعد از قانون اساسی سال ۱۳۴۳ش، دهه ی قانون اساسی آغاز می شود. در این دهه، مطبوعات- خوب رشد می کنند. در همان زمان، بعضی نشریه های آزاد، حزبی و غیر دولتی، جواز نشر به دست آورده و به فعالیت آغاز می کنند. از آن زمان تا آمدن طالبان، قانون مطبوعات فقط بر روی کاغذ قرار داشت، ولی آزادی عملی و واقعی رسانه ها وجود نداشت. در حاکمیت طالبان- به معنی واقعی- نه رسانه

هایی وجود نداشتند و نه هم قانون رسانه ها. محدودیت های شدیدی روی رسانه های دیداری وضع شده بودند. فقط به شمار انگشتان دست، نشریه های طباعتی ای وجود داشتند که در آن ها نیز محدودیت گسترده روی نشر تصاویر انسان، اعمال می شد.

پس از سقوط نظام طالبان که دیموکراسی ناگوار، ناگهانی و غیر طبیعی به میان آمد، توام با آن، قانون رسانه ها که اساس موقتی داشت، به میان می آید، ولی وقتی در سال ۱۳۸۳ش، قانون اساسی و جدید افغانستان تهیه شد، در آن تسجیل می شود: «آزادی بیان از تعرض مصئون است. هر افغان حق دارد فکر، سخن، نوشته و تصویر خویش را با این وسایل و بر اساس رعایت احکام آمده در قانون اساسی، آشکار کند.»

«هر افغان حق دارد- بر اساس احکام قانون- افکار خویش را پیش از آن که برای مقامات دولتی آشکار کند، انتشار دهد.»

«نشرات مطبوع، رادیو و تلویزیون، و احکام مربوط به سایر وسایل ارتباط همه گانی، از راه قانون، تنظیم می شوند.»^۱

در روشنی قانون اساسی، قانون رسانه ها دچار تغییر می شود. در ماده ی نخست قانون رسانه های کنونی آمده است: «این قانون از روی حکم ماده ی ۳۴ قانون اساسی و با رعایت ماده ی ۱۹ پیمان جهانی حقوق بشر، برای تامین فکر و بیان، و به جهت فعالیت و تنظیم تمام رسانه های کشور، وضع شده است.»^۲

۱- قانون اساسی کنونی افغانستان، ماده ی ۳۴.

۲- قانون رسانه های همه گانی، ماده ی ۱.

قانون رسانه های افغانستان، ۳۴ ماده دارد که از سوی وزارت اطلاعات و فرهنگ، به ولسی جرگه ارائه شده است. اعضای ولسی جرگه، این قانون را چندین مرتبه بررسی کرده اند، ولی بر هیچ توافقی دست نیافتند. ولسی جرگه فقط در ماه حمل سال ۱۳۸۷ش، قانون رسانه های همه گانی را - با مقداری تغییرات - تایید می کند. البته این قانون تا اکنون از سوی مشرانو جرگه، تصویب نشده است.

با در نظر داشت تغییرات احتمالی از سوی مشرانو جرگه، امکان دارد قانون رسانه های همه گانی دوباره به ولسی جرگه برود. شاید بعداً برای حل نکات اختلافی، کمیسیونی از سوی هر دو جرگه و با شمار مساوی، تعیین شده و جهت توشیح رییس جمهور، ارائه شود.

به هر صورت، متنی که از سوی شورای ملی، به حکومت، ارائه شده است، در جانب رعایت آزادی رسانه ها نکات مهمی دارد؛ حتی در بعضی موارد به سطحی ست که بلندتر از هضم جامعه ی سنتی ما می باشد. اهداف بزرگ این قانون، عبارت اند از:

- ۱- ترویج آزادی فکر، بیان و حمایت از آن ها. دفاع از حقوق خبرنگاران و فعالیت آزاد آنان و میسر کردن شرایط قابل پذیرش.
- ۲- ترویج و تشویق رسانه های آزاد، مستقل و کثرت گرا.
- ۳- انتشار افکار و احساس مردم به کمک سخن، نوشتن، تصویر، ثبت، تمثیل، حرکت و سایر پدیده های علمی، هنری و چاپی.
- ۴- با در نظر داشت احکام دین مبین اسلام و رعایت اصول مسجل آزادی بیان و رسانه های همه گانی در منشور جهانی حقوق بشر.

۵- کمک به هدف رشد سالم رسانه های همه گانی تا بتوانند ابزار موثر فرهنگی شوند و رای مردم را به صورت واقعی و موثر، در جامعه منعکس سازند. ۱.

در ماده ی سوم قانون رسانه های همه گانی، اصطلاحات رسانه یی، مانند رسانه ی شخصی، مطبوعات، خبرنگار، چاپخانه، چاپ کننده، نشر کننده، صاحب امتیاز، مدیر مسوول، نشرات، رادیو- تلویزیون، شبکه های کیبلی و غیره تعریف شده اند. ماده ی چهارم بخش سوم در باره ی حقوق و وظایف گرداننده گان رسانه ها توضیح می دهد:

۱- هر کسی آزاده حق بیان و فکر دارد. در این حق- بدون مداخله و محدودیت مسوولان دولتی- درخواست برای معلومات، نظریات، به دست آوردن و گسیل آن ها شامل اند. برای انتشار، توزیع و اخذ، می توان وسایل آزاد را در اختیار گرفت.

۲- دولت از رسانه های همه گانی حمایت کرده و آن ها را تقویت می کند. هیچ شخص واقعی یا حکمی، به شمول دولت و ادارات آن نمی توانند فعالیت های خبری و رسانه یی را منع، تحریم، سانسور و محدود سازند، یا در امور نشرات رسانه های همه گانی و آگاهی دهنده، مداخله کنند.

ماده ی پنجم:

هر کسی حق دارد معلومات بخواهد یا به دست بیاورد. دولت برای اتباع کشور، آگاهی هایی را فراهم می آورد که خواهان آن ها باشند، ولی زمانی

۱- قانون رسانه های همگانی، ماده ی دوم.

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۳۸ /

از این عمل، انصراف می جوید که آگاهی های خواسته شده نظامی و راز های محرم باشند و آشکارایی آن ها امنیت و منافع ملی را با خطر رو به رو کنند.

ماده ی ششم:

- ۱- خبرنگاران در اجرای فعالیت های حرفه یی خویش، به شمول ارائه ی گزارش ها و انتقادات، از حمایت قانون، بهره مند می باشند.
- ۲- خبرنگاران، حق دارند از آشکارایی منابع کاری خویش خودداری بورزند، ولی زمانی از اختفای آن ها محذور اند که محاکم با صلاحیت، حکم آشکارایی آن ها را صادر کرده باشند.

ماده ی هفتم:

خبرنگاران و سایر اعضای رسانه های همه گانی، می توانند برای دفاع از اهداف همه گانی خویش، برابر با احکام این قانون، اتحادیه های آزاد ایجاد کنند.

ماده ی هشتم:

- ۱- اتباع کشور، موازی با احکام ماده ی سوم این قانون، می توانند وسایل ارتباط همه گانی، تاسیس کنند.
- ۲- نماینده گی های سیاسی خارجی، موسسات جهانی و نماینده گان شان در افغانستان، پس از مجوز وزارت اطلاعات و فرهنگ و با رعایت تناسب دیپلماتیک، می توانند به چاپ و انتشار مواد خبری، اقدام کنند.

بخش سوم در کل، ابزار مطبوعات را معرفی می کند. بخش چهارم، روی چاپخانه ها، وسایل چاپ، امتیاز و ساختار روشنی می اندازد. بخش پنجم،

ابزار دیداری و شنیداری را به معرفی می گیرد. بخش ششم صاحب امتیاز، شرایط و مکلفیت ها را می شناساند. بخش هفتم، شرایط مدیر مسوول و مکلفیت های او را انگشت می نهد. بخش هشتم، نشرات ممنوعه، بخش نهم احکام جزایی و بخش دهم، احکام پایانی و متفرقه را تشریح می کند. در نشرات ممنوعه، این ها جواز ندارند:

۱- آن نوشته هایی که خلاف اصول اسلامی بوده، به سایر ادیان و مذاهب، توهین باشند.

۲- آن نوشته هایی که باعث توهین و بُهتان بر افراد می شوند. ۱

این، محتوای عمومی قانون رسانه های افغانستان بود. این که در طول هفت سال گذشته، این قانون یا سایر قوانین رسانه یی، به چه میزانی عملی و به چه اندازه ای عملی نشده اند، باید بگوییم که اگر قانون رسانه ها را با سایر قوانین، هضم و ظرفیت جامعه ی افغانی، و به همین گونه با نیروی اجرایی حکومت و قدرت اجرایی آن مقایسه کنیم، این قانون به تناسب بقیه، بیشتر تطبیق شده است، اما به این دلیل نیست که حکومت یا سه نیروی دولت، آن را تطبیق کرده باشند، بل در عقب آن، نیروی چهارم جامعه (گرداننده گان و کارکنان رسانه ها) ایستاده اند. بنا بر این، مفاد و فعالیت رسانه یی ایجاب می کنند که این قانون، باید تطبیق شود.

به هر صورت، قانون رسانه ها و اهل رسانه ها، یکی با دیگری لازم و ملزوم اند، و کامل کننده و ترتیب کننده ی فعالیت های رسانه یی می باشند.

۱- قانون رسانه های همه گانی، بخش هشتم، ماده ی ۳۱.

بخش دوم:

انواع رسانه های کنونی

در گذشته به رسانه ها اصطلاح «مطبوعات» به کار می رفت. آشکار است که «مطبوعات»، کلمه ی عربی ست و برای نشرات طباعتی یا چاپی به کار می رود.

با گذشت زمان، رسانه های شنیداری و دیداری هم به وجود آمدند، ولی به تناسب رسانه های شنیداری و دیداری، رسانه های چاپی، تاریخ طولانی دارند. آن ها پس از اختراع ماشین چاپ، بسیار رشد کرده اند.

پس از آن که شبکه های رادیویی ایجاد شدند، توام با آن ها، رسانه های شنیداری نیز انکشاف می یابند، ولی در افغانستان، با وجود رشد موازی رسانه های چاپی و شنیداری، برای هر دوی آن ها اصطلاح عربی «مطبوعات»، به کار می رفت.

تا قبل از قانون رسانه های کنونی، اصطلاح «قانون مطبوعات»، همچنان برای قانون رسانه ها کاربرد داشت. اصطلاح «رسانه ها» در اواخر دهه ی کنونی مروج شد و علت آن این است که اصطلاح «رسانه ها» به حیث مفهوم کلی و گسترده ی رسانه ها، تمام آن ویژه گی ها و معانی را افاده می کند که رسانه های کنونی دارند.

در رسانه های کنونی ما، نه تنها رسانه های چاپی شامل اند، بل رسانه های شنیداری، دیداری و انترتی نیز دخیل اند. در این جا در حد توان خویش بالای انواع، کیفیت و کمیت رسانه های افغانی، روشنایی می اندازیم:

۱- رسانه های چاپی:

پس از سقوط رژیم طالبان، رسانه های چاپی افغانستان به گونه ی ناگهانی، چنان رشد یافتند که هیچ مثالی در تاریخ گذشته ی افغانستان ندارند و نه هم پس از بحران (هفت ثور) داشته اند. چنین رشد سریع، حتی در کشورها و جوامع دیگری نیز به مشاهده نرسیده است.

پیش از این، به ایجاد و رشد رسانه های طباعتی، اشاره کردیم، ولی اکنون از نگاه کمیت، به شرح آن ها می پردازیم:

بخش بزرگ رسانه های چاپی ما، در شهر کابل، منتشر می شود. از دلایل این جریان، امکانات چاپ و هم نشر وافر، ذکر شده است. افزون بر آن، کمیت خواننده گان نیز بلند می باشد. طبیعی ست که رشد مطبوعات با شمار مردمان باسواد و وضعیت اقتصادی آنان، پیوند مستقیم دارد. بنا بر این در کابل، کمیت رسانه ها بسیار است.

وجود نیرو های خارجی، موسسات مختلف و سازمان های اجتماعی، نیاز به رسانه های چاپی را افزایش داده اند. در کل، تقاضای زیاد باعث افزایش در این عرصه شده است.

در جریان سالیان اخیر، در شهر های بزرگ و کوچک ولایات نیز رسانه های چاپی، رشد یافته اند. تیراژ و علاقه مندان آن ها روز تا روز افزایش می یابد. در این جا در گام نخست، به آن مطبوعات مرکز و ولایات، اشاره می کنیم که به گونه ی رسمی، جواز خویش را از وزارت اطلاعات و فرهنگ، به دست آورده اند. در این میان، رسانه های چاپی دولتی و غیر دولتی نیز وجود دارند. در میان رسانه های غیر دولتی، تمام انواع رسانه های غیر دولتی، قرار می گیرند. رسانه های تنظیمی، آزاد و موسسات نیز در این بخش بندی قرار گرفته اند که بعداً روی آن ها روشنی می افکنیم.

مطبوعات دولتی

تیراژ	دارنده ی امتیاز	زبان	گونه و زمان	الف - مطبوعات دولتی پایتخت / کابل:	شماره - نام
۱۰۰۰	کمیسیون مستقل اصلاحات اداری	دری	ماهنامه	۱- خدمات	
۱۰۰۰	شرکت هوایی آریانا-افغان	دری، پشتو و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۲- پرواز آریانا	
۱۵۰۰	استقلال روغتون	پشتو، دری و انگلیسی	مجله - هر سه ماه	۳- روغتیا او استقلال	
۱۰۰۰	وزارت اطلاعات و فرهنگ	پشه یی، نورستانی، بلوچی، اوزبیکي و ترکمنی	هفته نامه	۴- وطنداران	
۱۰۰۰	وزارت اطلاعات و فرهنگ	دری و پشتو	ماهنامه	۵- خورشید	
۱۲۰۰	وزارت اطلاعات و فرهنگ	دری و پشتو	مجله ی ماهانه	۶- فرهنگ	
۹۰۰	وزارت اطلاعات و فرهنگ	انگلیسی	روزنامه	۷- کابل تایمز	
۱۷۰۰	وزارت اطلاعات و فرهنگ	پشتو و دری	روزنامه	۸- اصلاح	
۵۰۰۰	وزارت اطلاعات و فرهنگ	دری و پشتو	روزنامه	۹- اتیس	
۲۶۰۰	وزارت اطلاعات و فرهنگ	پشتو و دری	روزنامه	۱۰- هیواد	
۱۵۰۰	وزارت اطلاعات و فرهنگ	دری و پشتو	مجله ی هفته وار	۱۱- د کمیکانون اتیس	
۱۰۰۰	وزارت اطلاعات و فرهنگ	پشتو و دری	سالنامه	۱۲- د افغانستان کالنی	
۱۰۰۰	وزارت اطلاعات و فرهنگ	دری و پشتو	مجله - هر سه ماه	۱۳- باستان شناسی	
۸۰۰۰	وزارت اطلاعات و فرهنگ	پشتو، دری و انگلیسی	هفته نامه	۱۴- مطبوعات	
۱۰۰۰	وزارت اطلاعات و فرهنگ	پشتو و دری	نشریه - هر پاتزده روز	۱۵- اطلاعات	
۱۰۰۰	وزارت اطلاعات و فرهنگ	دری و پشتو	نشریه - هر پاتزده روز	۱۶- کتاب	
۱۰۰۰	وزارت اطلاعات و فرهنگ	پشتو و دری	هفته نامه	۱۷- وطنداران	

۲۰۰	ریاست افغان اعلائات	نشریه-هر پانزده روز	پشتو و دری	۱۸- افغان اعلائات
۵۰۰	ریاست افغان اعلائات	مجله-هر سه ماه	پشتو و دری	۱۹- افغان کارپوهان
۱۰۰۰	راديو - تلویزیون ملی افغانستان	مجله-هر دو ماه	دری و پشتو	۲۰- آواز
۱۰۰۰	وزارت اقتصاد	مجله ی ماهانه	دری و پشتو	۲۱- اقتصاد و انکشاف
۶۰۰۰	کمیته ی ملی المپیک	مجله ی ماهانه	دری، پشتو و انگلیسی	۲۲- ورزش
۱۰۰۰	کمیسیون مستقل انتخابات	مجله ی ماهانه	پشتو و دری	۲۳- انتخابات
۵۰۰۰	وزارت معارف	مجله ی ماهانه	دری و پشتو	۲۴- عرفان
۵۰۰۰	وزارت معارف	نشریه-هر پانزده روز	دری و پشتو	۲۵- معارف
۵۰۰	اداره ی تفیش و کنترول	مجله-هر سه ماه	دری و پشتو	۲۶- تفیش
۱۰۰۰	اداره ی مستقل حفظ محیط زیست	مجله ی ماهانه	دری و پشتو	۲۷- چاپیریال ساتنه
۱۵۰۰	وزارت حج و اوقاف	مجله-هر دو ماه	دری و پشتو	۲۸- پیام حق
۱۰۰۰	وزارت انرژی و آب	مجله-هر سه ماه	دری و پشتو	۲۹- بریننا
۱۰۰۰	اداره ی آماده گی در مقابل حوادث	نشریه-هر دو ماه	دری، پشتو و انگلیسی	۳۰- مبارزه با حوادث
۱۸۰۰	اتاق های تجارت و صنایع	مجله-هر دو ماه	دری، پشتو و انگلیسی	۳۱- اقتصاد
۱۵۰۰	وزارت امور سرحدات، اقوام و قبایل	مجله-هر دو ماه	پشتو	۳۲- جرگه
۱۵۰۰	وزارت امور سرحدات، اقوام و قبایل	مجله-هر سه ماه	در هفت زبان داخلی	۳۳- هموطن
۴۰۰	وزارت امور سرحدات، اقوام و قبایل	مجله-هر سه ماه	گوبیش هزاره گی	۳۴- غرجستان
۵۰۰	وزارت امور سرحدات، اقوام و قبایل	مجله-هر سه ماه	نورستانی، پشتو و دری	۳۵- جاش
۵۰۰	وزارت امور سرحدات، اقوام و قبایل	نشریه-هر پانزده روز	پشه یی	۳۶- تارا
۱۰۰۰	وزارت امور سرحدات، اقوام و قبایل	نشریه-هر پانزده روز	پشتو و دری	۳۷- وطن
۱۰۰۰	وزارت امور سرحدات، اقوام و قبایل	نشریه-هر پانزده روز	اوزبیکي	۳۸- یولدوز

۱۰۰۰	وزارت امور سرحدات، اقوام و قبایل	نشریه - هر پانزده روز	ترکمنی	مجله - هر دو ماه	۳۹- گوراش
۲۰۰۰	وزارت امور شهدا و معلولین	دری و پشتو	دری و پشتو	مجله - هر سه ماه	۴۰- آرمان شهدا و معلولین
۵۰۰	وزارت کار و امور اجتماعی	دری و پشتو	دری و پشتو	مجله - هر دو ماه	۴۱- کار و اجتماع
۱۰۰۰	وزارت زراعت	دری و پشتو	دری و پشتو	مجله - هر دو ماه	۴۲- کرزہ
۱۰۰۰	ریاست عمومی امنیت ملی	دری و پشتو	دری و پشتو	گازانامه	۴۳- امنیت
۱۰۰	وزارت ترانسپورت و هوانوردی	دری و پشتو	دری و پشتو	مجله - هر دو ماه	۴۴- هوا
۲۵۰۰	وزارت دفاع	پشتو و دری	پشتو و دری	مجله ی ماهانه	۴۵- اردو
۳۰۰۰	وزارت دفاع	پشتو و دری	پشتو و دری	هفته نامه	۴۶- دفاع
۵۰۰	پوهنځی ژورنالیزم پوهنتون کابل	دری و پشتو	دری و پشتو	مجله - هر سه ماه	۴۷- ژورنالیزم
۵۰۰	ستره محکمه	دری و پشتو	دری و پشتو	مجله ی ماهانه	۴۸- قضاء
۱۰۰۰	ستره محکمه	دری و پشتو	دری و پشتو	نشریه - هر دو ماه	۴۹- میزان
۳۰۰۰	سری میاشت	دری و پشتو	دری و پشتو	نشریه - هر پانزده روز	۵۰- سری میاشت
۱۰۰۰	معییت سواد آموزی وزارت معارف	دری و پشتو	دری و پشتو	مجله ی ماهانه	۵۱- سواد آموزی
۱۰۰۰	مرکز مطالعات منطقه یی	پشتو، دری و انگلیسی	پشتو، دری و انگلیسی	مجله - هر سه ماه	۵۲- سپهه ییز مطالعات
۵۰۰	وزارت صحت عامه	دری و پشتو	دری و پشتو	مجله - هر دو ماه	۵۳- صحت
۵۰۰	وزارت عدلیه	پشتو و دری	پشتو و دری	مجله ی ماهانه	۵۴- رسمی جریده
۱۵۰۰	وزارت عدلیه	دری و پشتو	دری و پشتو	مجله ی ماهانه	۵۵- عدالت
۳۰۰۰	وزارت عدلیه	دری و پشتو	دری و پشتو	ماهانامه	۵۶- آگاهی حقوقی
۱۰۰۰	آکادمی علوم	دری	دری	مجله - هر سه ماه	۵۷- آریانا
۱۰۰۰	آکادمی علوم	پشتو و انگلیسی	پشتو و انگلیسی	مجله - هر سه ماه	۵۸- پشتو
۱۰۰۰	آکادمی علوم	پشتو، دری و عربی	پشتو، دری و عربی	مجله - هر سه ماه	۵۹- تیان

۱۰۰۰	اکادمی علوم	دري، پشتو و انگلیسی	مجله- هر سه ماه	۶۰- تحقیقات کوشانی
۱۰۰۰	اکادمی علوم	دري و پشتو	مجله- هر سه ماه	۶۱- طبیعت
۱۰۰۰	اکادمی علوم	انگلیسی	مجله- هر سه ماه	۶۲- افغانستان
۱۰۰۰	اکادمی علوم	دري	مجله- هر دو ماه	۶۳- خراسان
۱۰۰۰	اکادمی علوم	پشتو	مجله- هر دو ماه	۶۴- کابل
۱۰۰۰	اکادمی علوم	پشتو	هفته نامه	۶۵- زیری
۱۰۰۰	اکادمی علوم	پشتو و دري	ماهنامه	۶۶- تفکر
۱۰۰۰	اکادمی علوم	پشتو، دري و انگلیسی	مجله- هر شش ماه	۶۷- اخبار ساینس و تکنالوژی
۱۵۰۰	ریاست مستقل مبارزه علیه فساد	پشتو، دري و انگلیسی	مجله- هر چهار ماه	۶۸- قانونیت
۴۰۰	وزارت فریاد عامه	دري و پشتو	مجله- هر پانزده روز	۶۹- فریاد عامه
۵۰۰	پوهنتون پولیتخنیک	دري	مجله- هر دو ماه	۷۰- علم و تکنالوژی
۱۰۰۰	پوهنتون کابل	دري و پشتو	مجله- هر سه ماه	۷۱- صدای پوهنتون
۵۰۰	پوهنتون طب کابل	دري و پشتو	نشریه- هر پانزده روز	۷۲- راهیان ابن سینا
۱۳۰۰	شاروالی کابل	دري و پشتو	هفته نامه	۷۳- پامیر
۱۵۰۰	وزارت امور داخله	پشتو و دري	مجله می ماهنامه	۷۴- پولیس
۱۵۰۰	وزارت امور داخله	پشتو و دري	هفته نامه	۷۵- مبارزه علیه جرایم
۵۰۰	لوی څارنوالی	دري و پشتو	مجله- هر سه ماه	۷۶- څارنوال
۵۰۰	وزارت تحصیلات عالی	دري و پشتو	مجله- هر سه ماه	۷۷- بازسازی
۷۰۰	وزارت مالیه	پشتو و دري	مجله- هر دو ماه	۷۸- ثروت
۶۰۰	وزارت مالیه	پشتو و دري	ماهنامه	۷۹- اطلاعات مالی
۲۰۰۰	وزارت مخابرات و تکنالوژی معلوماتی	پشتو و دري	مجله- هر سه ماه	۸۰- اریکه

۱۰۰۰	کمیسیون مبارزه علیه مواد مخدر	دری و پشتو	گاها نامه	۸۱- مخدرات
۱۰۰۰	احصائیه ی مرکزی	دری و پشتو	سالنامه	۸۲- سالنامه ی احصایه یی
۲۰۰۰	وزارت امور مهاجرین و عودت- کننده گان	پشتو، دری و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۸۳- عودت
۱۰۰۰	وزارت امور مهاجرین و عودت- کننده گان	دری و پشتو	گاها نامه	۸۴- مهاجر
۵۰۰	شورای ملی	دری و پشتو	ماهانامه	۸۵- ولسی جرگه
۱۰۰۰	شورای ملی	دری و پشتو	مجله- هر سه ماه	۸۶- فصلنامه ی ولسی جرگه
۱۰۰۰	وزارت ترانسپورت و هوانوردی	پشتو، دری و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۸۷- ترانسپورت
۱۰۰۰	وزارت انکشاف شهری	دری و پشتو	مجله ی ماهانه	۸۸- انکشاف شهری
۵۰۰	پوهنځی هنر های زیبای پوهنتون کابل	دری و پشتو	مجله- هر سه ماه	۸۹- هنر های زیبا
۱۰۰۰	وزارت امور زنان	دری و پشتو	مجله- هر دو ماه	۹۰- ارشاد النسوان

افزون بر رسانه های چاپی بالا در کابل، شمار زیاد رسانه های چاپی دولتی وجود دارند که از سوی ارگان ها و مراکز گوناگون دولتی و علمی منتشر می شوند.

رسانه هایی که از گذشته ها جواز داشتند، در هنگام جنگ، اکثراً متوقف شدند، ولی اکنون دوباره به نشرات آغاز کرده اند، یا بعضی آن ها به تازه گی جواز کار به دست آورده اند.

در کُل، شمار تمام نشریه های کابل، به صد ها عنوان می رسد که تا اکنون در هیچ نهادی، فهرست منظم و ویژه گی معرفی آن ها وجود ندارد. بنا بر این، ترتیب نامنامه و شاخصه های تمام آن ها آسان نیست، زیرا بیشتر پس از نشر یکی - دو شماره متوقف شده اند، یا تاخیر زیادی در جریان انتشار آن ها رونما شده است.

در باره ی کاربرد زبان در نشریه های منتشره، باید افزود که اکثراً هنگام ثبت آن ها در وزارت اطلاعات و فرهنگ، نگاشته می شود که به پشتو، دری، انگلیسی و یا هم به زبان های دیگر، به نشرات خواهند پرداخت، ولی چنان چه یادآوری کردم، در عمل چنین نیست. زمانی ممکن است همه ی نشرات به زبان پشتو یا دری باشند. زمانی هر دو زبان (پشتو و دری) موازی می باشند. گاهی نوشته های یک زبان بیشتر و از دیگری اندک است. میزان کردن این نوسان، کاری دشوار است، ولی آن چه من بر اساس آرشیف وزارت اطلاعات و فرهنگ، از ماهیت یا اندازه نوشته ام، از نگاه استعمال زبان، اکثراً چنین مفهومی را می رسانند که آرشیف وزارت اطلاعات و فرهنگ در باره ی افزایش و کاربرد زبان در مطبوعات، دقیق نمی باشد.

بعضی نشریه ها بر اساس شرایط روز، مشی استعمال زبان خویش را تغییر می دهند، ولی از روی تخمین - در شهر کابل - نشرات به زبان دری، تا اندازه ای زیاد اند. برعکس در ولایات، مطبوعات زبان پشتو، بیشتر می باشند. پس از سقوط طالبان، در سه - چهار سال نخست در کابل، رسانه های پشتو، بسیار اندک بودند، ولی در جریان چند سال اخیر، روز تا روز بیشتر می شوند. سرعت افزایش نشریه های پشتو در ولایات نیز سریع است. در کابل، در افزایش بعضی مطبوعات زبان دری، نقش ایران، تاثیرات خویش را دارا می باشد.

مطبوعات دولتی ولایات:

شماره - نام زبان دارنده ی امتیاز

۱- صدای بادغیس دری و پشتو	ریاست اطلاعات و فرهنگ بادغیس
۲- بدخشان دری	ریاست اطلاعات و فرهنگ بدخشان
۳- بیدار دری و پشتو	ریاست اطلاعات و فرهنگ بلخ
۴- پروان دری	ریاست اطلاعات و فرهنگ پروان
۵- ورانگه پشتو	ریاست اطلاعات و فرهنگ پکتیا
۶- پکتیکا پشتو	ریاست اطلاعات و فرهنگ پکتیکا
۷- تخارستان دری	ریاست اطلاعات و فرهنگ تخار
۸- جوزجان دری	ریاست اطلاعات و فرهنگ جوزجان
۹- نصیحت پشتو	ریاست اطلاعات و فرهنگ خوست
۱۰- زابل کلات پشتو	ریاست اطلاعات و فرهنگ زابل
۱۱- سنایی دری و پشتو	ریاست اطلاعات و فرهنگ غزنی
۱۲- غور دری و پشتو	ریاست اطلاعات و فرهنگ غور
۱۳- فاریاب دری و پشتو	ریاست اطلاعات و فرهنگ غور
۱۴- سیستان پشتو و دری	ریاست اطلاعات و فرهنگ فراه

۱۵- کاپیسا	پشتو و دری	ریاست اطلاعات و فرهنگ کاپیسا
۱۶- کندز	پشتو و دری	ریاست اطلاعات و فرهنگ کندز
۱۷- طلوع افغان	پشتو و دری	ریاست اطلاعات و فرهنگ کندهار
۱۸- کونړ	پشتو	ریاست اطلاعات و فرهنگ کنړ
۱۹- لغمان	پشتو و دری	ریاست اطلاعات و فرهنگ لغمان
۲۰- لوگر	پشتو و دری	ریاست اطلاعات و فرهنگ لوگر
۲۱- ننگرهار	پشتو و دری	ریاست اطلاعات و فرهنگ ننگرهار
۲۲- اتفاق اسلام	دری	ریاست اطلاعات و فرهنگ هرات
۲۳- اتحاد	دری و پشتو	ریاست اطلاعات و فرهنگ بغلان
۲۴- پنجشیر	دری	ریاست اطلاعات و فرهنگ پنجشیر
۲۵- سمنگان	دری و پشتو	ریاست اطلاعات و فرهنگ سمنگان
۲۶- هلمند	پشتو و دری	ریاست اطلاعات و فرهنگ هلمند
۲۷- ملی هدف	پشتو و دری	ریاست اطلاعات و فرهنگ وردگ

افزون بر مطبوعات دولتی بالا، نشریه های دیگری نیز وجود دارند که از سوی ریاست های اطلاعات و فرهنگ ولایات مربوطه، انتشار می یابند، اما تاکنون از سوی وزارت اطلاعات و فرهنگ، به گونه ی منظم، ثبت نشده اند. در باره ی تیراژ نشریه های ولایتی باید بگوییم که اکثر آن ها از ۵۰۰ شماره تا میزان بلند ۲۰۰۰ شماره، منتشر شده اند. البته با کاهش و افزایش امکانات تخنیکی و اقتصادی، تیراژ نشریه ها دچار تغییرات می شوند.

در باره ی اوقات انتشار نشریه ها باید گفته شود که تمام آن ها به گونه ی منظم، منتشر نمی شوند. بعضی یک روز در میان، شماری هفته ی یک بار، تعدادی هر پانزده روز و مقداری هم ماه یک بار، منتشر می شوند.

تاریخ ثبت	تیراژ	دارنده ی امتیاز	زبان	گونه و زمان	الف - در پایتخت / کابل:
۱۳۸۳/۱۱/۲۸	۱۰۰۰	جماعت الدعوت النبی، - الفرقان و الستة	دوی و پشتو	مجله ی ماهانه	۱- دعوت شماره- نام
۱۳۸۷/۲/۱۸	۱۰۰۰	حزب جنبش فراگیر مردمسالاری - و پیشرفت	دوی و پشتو	ماهنامه	۲- راه نهضت
۱۳۸۳/۲/۱۳	۲۰۰۰	شورای ملی و اسلامی افغانستان	پشتو و دوی	هفته نامه	۳- ملی تیرون
۱۳۸۵/۸/۱۶	۵۰۰	مجمع پیشرفت، آگاهی و نظم	دوی و پشتو	مجله - هر پانزده روز	۴- آذان
۱۳۸۶/۱۲/۲۸	۲۰۰۰	موسسه ی حقوقی و خدماتی - افغانستان	دوی و پشتو	هفته نامه	۵- حامی
۱۳۸۳/۱۲/۱۵	۱۰۰۰	حزب آرمان مردم افغانستان	دوی و پشتو	هفته نامه	۶- آرمان مردم
۱۳۸۲/۱۲/۲۰	۳۰۰۰	مجمع جوانان صلح خواه	دوی و پشتو	نشریه- هر مه ماه	۷- تکاپو
۱۳۸۷/۱۲/۲۰	۲۰۰۰	مجمع جوانان صلح خواه	دوی و پشتو	مجله - هر پانزده روز	۸- ثمر
۱۳۸۶/۹/۱۷	۱۰۰۰	مجمع فرهنگی، مدنی و - اجتماعی جوانان	دوی، پشتو و انگلیسی	ماهنامه	۹- پیام جوانان
۱۳۸۳/۶/۴	۵۰۰۰	مجمع اتحاد عریان افغانستان	دوی، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۱۰- ندای معرفت
۱۳۸۴/۱/۲۱	۳۰۰۰	موسسه ی تمدن و اساس فرهنگی	دوی و پشتو	مجله - هر پانزده روز	۱۱- بنیاد
۱۳۸۶/۱۰/۵	۱۰۰۰	مجمع مردم تکاپ و اله سای	پشتو و دوی	نشریه- هر پانزده روز	۱۲- اتار گل
۱۳۸۱/۹/۹	۵۰۰۰	اداره ی همفرایی موسسه های - غیر دولتی	پشتو، دوی و انگلیسی	مجله - هر دو ماه	۱۳- پیوستون
۱۳۸۷/۳/۳	۲۰۰۰	مجمع فرهنگی علامه فیضانی	دوی و پشتو	ماهنامه	۱۴- بلاغ

۱۳۸۵/۶/۱۳	۱۰۰۰	مجمع خدمات فرهنگی عمران	دري و پښتو	نشریه - هر پاتزده روز	۱۵ - آبادی
۱۳۸۳/۴/۶	۲۰۰۰	شرکت کمپیوتر و تکنالوژی - لاکستر	دري، پښتو و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۱۶ - لاکستر
۱۳۸۴/۳/۷	۱۰۰۰	موسسه ی انکشافی و فرهنگی - مبین	دري، پښتو و انگلیسی	ماهنامه	۱۷ - پایتخت
۱۳۸۳/۳/۲۶	۱۰۰۰	موسسه ی ARCM	دري، پښتو و انگلیسی	ماهنامه	۱۸ - نشر دیمو کراسی
۱۳۸۱/۴/۱۶	۱۰۰۰	موسسه ی C.H.A	پښتو و دري	مجله ی ماهانه	۱۹ - صبا
۱۳۸۱/۴/۱۶	۱۰۰۰	موسسه ی C.H.A	پښتو و دري	نشریه - هر پاتزده روز	۲۰ - همکاری
۱۳۸۲/۵/۲۹	۱۵۰۰	موسسه ی C.H.A	دري، پښتو و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۲۱ - بازار بابی
۱۳۸۱/۳/۲۲	۱۰۰۰	موسسه ی غیر دولتی H.N.A	دري، پښتو و انگلیسی	ماهنامه ی خبری	۲۲ - Hazarajat Assistance
Newsletter					
۱۳۸۵/۸/۲۳	۱۰۰۰	موسسه ی آینه	انگلیسی	مجله - هر سه ماه	۲۳ - افغانستان جدید
۱۳۸۲/۷/۲۰	۵۰۰۰	ایوبکر	دري و پښتو	مجله ی ماهانه	۲۴ - استقلال
۱۳۸۲/۱۰/۱۴	۱۰۰۰	اجمل «تورمان»	پښتو	مجله ی ماهانه	۲۵ - اکونکو
۱۳۸۳/۶/۳	۳۰۰۰	احسان الله «بیات»	دري و پښتو	هفته نامه	۲۶ - گنج
۱۳۸۶/۳/۱۳	۱۰۰۰	احسان الله «صدیقی»	دري و پښتو	هفته نامه	۲۷ - مشعل امید
۱۳۸۱/۲/۳۰	۱۰۰۰	احمد پرویز «جاوید»	دري، پښتو و انگلیسی	نشریه - هر پاتزده روز	۲۸ - آوای مردم
۱۳۸۳/۳/۳۰	۱۰۰۰	احمد جاوید «محسنی»	انگلیسی	مجله ی ماهانه	۲۹ - افغان سین
۱۳۸۶/۳/۱۳	۱۰۰۰	احمد «جاوید»	دري، پښتو و انگلیسی	هفته نامه	۳۰ - تابش فردا
۱۳۸۴/۱۲/۶	۳۰۰۰	احمد ذکی «زاهد»	دري، پښتو و انگلیسی	هفته نامه	۳۱ - آگاه
۱۳۸۲/۱۰/۳	۵۰۰	احمد ذکی «لودین»	دري، پښتو و انگلیسی	مجله - هر دو ماه	۳۲ - جوانان افغان
۱۳۸۲/۵/۲۹	۱۰۰۰	احمد شاه «احمدزی»	پښتو و دري	هفته نامه	۳۳ - تکبیر

۱۳۸۱/۲/۲۲	۱۰۰۰	احمد شاه «افغان زری»	دري، پښتو و انگليسي	نشریه؟	۳۴ - آرامی و آبادی
۱۳۸۶/۳/۲۱	۱۰۰۰	احمد شاه «سليمان خيل»	دري و پښتو	روزنامه	۳۵ - پيام راستين
۱۳۸۴/۱۲/۸	۵۰۰۰	احمد «ضمير»	دري، پښتو و انگليسي	ماهنامه	۳۶ - صميميت
۱۳۸۴/۱۲/۱	۵۰۰۰	احمد ضياء «سيامک»	دري و پښتو	هفته نامه	۳۷ - وطندار
۱۳۸۴/۱۲/۷	۳۰۰۰	احمد ضياء «ضياء»	دري و پښتو	ماهنامه	۳۸ - جوان افغان
۱۳۸۴/۱۱/۱۹	۲۰۰۰	احمد طارق «شجاع»	دري و پښتو	هفته نامه	۳۹ - اقتصاد ما
۱۳۸۷/۳/۳	۲۰۰۰	احمد فريد «دشنه»	دري، پښتو و انگليسي	هفته نامه	۴۰ - دشنه
۱۳۸۴/۷/۳	۲۰۰۰	احمد فهيم «کوهدامنی»	دري و پښتو	هفته نامه	۴۱ - صدای کوهدامن
۱۳۸۳/۶/۱۴	۲۰۰۰	مرکز آموزشی احمد «ميرزا»	دري و پښتو	نشریه - هر پانزده روز	۴۲ - کشتی نوح
۱۳۸۲/۱۲/۱۹	۱۰۰۰	احمد نبي «حميدی»	پښتو و دري	نشریه - هر پانزده روز	۴۳ - نوری سبا
۱۳۸۱/۳/۶	۱۰۰۰	موسسه ی غیر دولتی ارتباط	دري و پښتو	مجله ی ماهانه	۴۴ - الغوجک
۱۳۸۵/۱۲/۵	۵۰۰۰	آرين «خبر»	دري و پښتو	گاهنامه	۴۵ - وطن يا کفن
۱۳۸۱/۱۲/۱۸	۱۰۰۰	مجمع آزاده گان	دري و پښتو	هفته نامه	۴۶ - آزاده گان
۱۳۸۷/۴/۱	۱۰۰۰	اسامه «بصير»	دري و پښتو	ماهنامه	۴۷ - نوای کویچه
۱۳۸۱/۵/۳۰	۲۰۰۰	اسحاق «حسينی»	دري	هفته نامه	۴۸ - منشور وحدت
۱۳۸۱/۵/۱۶	۳۰۰۰	اسد الله «شيردل»	پښتو، دري، عربي و - انگليسي	مجله ی ماهانه	۴۹ - اسد
۱۳۸۱/۵/۱۶	۳۰۰۰	اسدالله «شيردل»	دري، پښتو و انگليسي	روزنامه	۵۰ - نصرت
۱۳۸۲/۱۰/۲	۲۰۰۰	اسدالله «کهزاد»	دري، پښتو و انگليسي	هفته نامه	۵۱ - صدای هندوکش
۱۳۸۵/۱۱/۲۵	۱۰۰۰	حزب اسلامي	دري و پښتو	نشریه - هر پانزده روز	۵۲ - شهادت
۱۳۸۳/۱۳/۱۲	۱۰۰۰	اسماء «رجيمي»	دري، پښتو و انگليسي	نشریه - هر پانزده روز	۵۳ - مردم افغانستان
۱۳۸۵/۹/۲۵	۱۰۰۰	حزب سوسيال ديموکرات افغان	پښتو، دري و انگليسي	ماهنامه	۵۴ - افغان ملت
۱۳۸۱/۴/۱۹	۶۰۰۰	مرکز نشراتی افغان	پښتو و دري	روزنامه	۵۵ - اراده

۱۳۸۵/۶/۱۱	۹۰۰	حزب نجبه گان افغانستان	دری و پشتو	مجله ی ماهانه	۵۶ - نجبه
۱۳۸۵/۵/۲۳	۵۰۰	مجمع پشه بیان افغانستان	پشتو و دری	نشریه- هر پانزده روز	۵۷ - الينا
۱۳۸۵/۱۲/۷	۱۰۰۰	مجمع کارکنان صحنی افغانستان	دری و پشتو	مجله ی ماهانه	۵۸ - مشعل صحت
۱۳۸۶/۱۱/۲۳	۱۰۰۰	مجمع اساس علم و فرهنگ - افغانستان	دری و پشتو	هفته نامه	۵۹ - هشت ثور
۱۳۸۵/۵/۲۵	۱۰۰۰	مجمع افغانستان در سازمان منافع - سرخ	پشتو و دری	نشریه- هر پانزده روز	۶۰ - شپور غم
۱۳۸۲/۸/۲۵	۱۰۰۰	اکمل غلجی «سکاوندی»	پشتو و دری	ماهنامه	۶۱ - پلوشه
۱۳۸۱/۶/۱۱	۱۰۰۰	الحاج شیرباز «کمین زاده»	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۶۲ - عروج
۱۳۸۲/۶/۱۸	۱۰۰۰	موسسه ی امپکس	دری و پشتو	ماهنامه	۶۳ - قلم و قانون
۱۳۸۲/۱/۱۰	۱۰۰۰	امرالله «نظری»	دری و پشتو	هفته نامه	۶۴ - همبسته گگی ملی
۱۳۸۴/۲/۹	۲۵۰۰	مجمع فرهنگی ایدن	دری، پشتو و اوزبیکي	مجله ی ماهانه	۶۵ - ایدن
۱۳۸۶/۱۲/۲۶	۱۰۰۰	ایمل	دری و پشتو	هفته نامه	۶۶ - گهر
۱۳۸۳/۴/۳۰	۵۰۰	باز محمد «بنادمن»	پشتو و دری	هفته نامه	۶۷ - سلاینی
۱۳۸۳/۵/۲۰	۱۰۰۰	مجمع آموزشی و حقوقی برهان	دری، پشتو و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۶۸ - حقوق زن
۱۳۸۱/۲/۱۰	۵۰۰۰	موسسه ی خدمات بشری	پشتو، دری و اوزبیکي	مجله ی ماهانه	۶۹ - کلید
۱۳۸۱/۲/۱۰	۲۰۰۰	موسسه ی خدمات بشری	پشتو، دری و اوزبیکي	مجله- هر سه ماه	۷۰ - سپیده
۱۳۷۶/۷/۱۰	۱۰۰۰	شورای قوم بیات	دری و پشتو	گاهنامه	۷۱ - برگ سبز بیات
۱۳۸۱/۶/۷	۱۰۰۰	پروین «مومند»	پشتو	مجله ی ماهانه	۷۲ - کیردی
۱۳۸۲/۶/۵	۱۰۰۰	تاج محمد نیکام «زربر»	دری، پشتو و انگلیسی	مجله- هر سه ماه	۷۳ - تجارت نوین
۱۳۸۳/۵/۱۸	۱۰۰۰	تاج «ملوک»	پشتو و دری	هفته نامه	۷۴ - افغانستان سپورت
۱۳۸۲/۲/۱۷	۱۵۰۰	موسسه ی خیریه ی تسلیم القرآن	پشتو، دری و انگلیسی	نشریه- هر پانزده روز	۷۵ - نداء القرآن
۱۳۸۲/۳/۱۱	۱۰۰۰	توریالی «غیاثی»	دری و پشتو	هفته نامه	۷۶ - اصلاحات

۱۳۸۲/۵/۲۳	۱۵۰۰	توریالی «غیاتی»	دری	مجله - هر سه ماه	۷۷ - میهن
۱۳۸۱/۶/۲۷	۱۰۰۰	ثریا «پرلیکا»	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۷۸ - فریاد زن
۱۳۸۲/۳/۲۰	۱۰۰۰	ثریا «پیکان»	دری، پشتو و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۷۹ - زن و قانون
۱۳۸۱/۹/۹	۵۰۰	جاوید «دانشیار»	دری، پشتو و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۸۰ - روان
۱۳۸۲/۷/۲۰	۱۰۰۰	جمیل «کرزی»	دری، پشتو و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۸۱ - همجا
۱۳۸۱/۴/۲۳	۲۰۰۰	جمیله «مجاهد»	پشتو، دری و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۸۲ - ملالی
۱۳۸۴/۶/۱۳	۱۰۰۰	مجمع مردم چهاردهی	دری و پشتو	مجله ی ماهانه	۸۳ - اتحاد چهاردهی
۱۳۸۱/۳/۲۲	۲۰۰۰	حاجی فضل احمد «ثابت»	دری و پشتو	هفته نامه	۸۴ - حقایق
۱۳۸۷/۳/۷	۱۰۰۰	حامد «رضا»	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۸۵ - انتشارات
۱۳۸۴/۱۱/۱۹	۵۰۰	حسام الدین «نیکزاد»	دری و پشتو	هفته نامه	۸۶ - اروغان آزادی
۱۳۸۱/۸/۱۲	۱۰۰۰	حسب الله «سروش»	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۸۷ - کاروان دیمو کراسی
۱۳۸۴/۱۲/۹	۱۰۰۰	حسین علی «یاسا»	دری و انگلیسی	روزنامه	۸۸ - اوت لوک
۱۳۸۱/۴/۱۶	۱۰۰۰	حسین «نوری»	دری و پشتو	هفته نامه	۸۹ - ندای اخوت
۱۳۸۵/۹/۲۸	۵۰۰۰	حسین علی «غفاری»	دری و پشتو	مجله ی ماهانه	۹۰ - آسیا
۱۳۸۵/۵/۲۵	۱۰۰۰	حضرت جان	پشتو و دری	روزنامه	۹۱ - خپلواک
۱۳۸۱/۵/۱۲	۱۰۰۰	مجمع حقوق دانان	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۹۲ - حقوق مردم
۱۳۸۱/۱۰/۲۳	۳۰۰۰	حمید «قادری»	پشتو، دری و انگلیسی	هفته نامه	۹۳ - افغانستان
۱۳۸۴/۵/۱۲	۱۰۰۰	حمید «ناصری»	پشتو	هفته نامه	۹۴ - وردگ
۱۳۸۳/۶/۲۵	۵۰۰۰	حوریه «مصدق»	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۹۵ - راه نو
۱۳۸۳/۴/۱۷	۵۰۰۰	خالق داد «علی زاده»	دری، پشتو و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۹۶ - شخگوری
۱۳۸۲/۲/۲۱	۳۰۰۰	خواجه محمد «صدیق»	دری و پشتو	هفته نامه	۹۷ - دعوت اسلامی
۱۳۸۳/۲/۲۴	۱۰۰۰	خواجه همایون	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۹۸ - پیغام
۱۳۸۲/۵/۱۲	۱۰۰۰	ختک «منگل»	پشتو و دری	ماهنامه	۹۹ - خنجر

۱۳۸۳/۵/۲۱	۵۰۰۰	حزب همگرایی افغانستان	دري و پښتو	نشریه- هر پاتزده روز	۱۰۰- همبسته گي غبر
۱۳۸۳/۱۰/۱۰	۱۰۰۰۰	مجمع صنایع افغانستان	دري، پښتو و انگلیسی	ماهنامه	۱۰۱- صنعت
۱۳۸۲/۳/۲۷	۳۰۰۰	موسسه ی انکشاف بشری	دري، پښتو و انگلیسی	هفته نامه	۱۰۲- مرسل
۱۳۸۲/۲/۱۰	۱۰۰۰۰	مجمع فرهنگی ترکمنان	ترکمنی	مجله- هر سه ماه	۱۰۳- گویش
۱۳۸۲/۸/۱۵	۱۰۰۰۰	مجمع اساس علم و فرهنگ	پښتو و دری	هفته نامه	۱۰۴- شرق
۱۳۸۴/۳/۲۵	۲۰۰۰	شورای مردم غور	دري و پښتو	ماهنامه	۱۰۵- جام
۱۳۸۲/۱/۲۰	۱۰۰۰۰۰	اجتماع جامعه ی مدنی	دري، پښتو، انگلیسی - و آلمانی	مجله ی ماهانه	۱۰۶- جامعه ی مدنی
۱۳۸۵/۵/۲۳	۲۰۰۰	شورای عالمان مرکز و ولایات	دري و پښتو	مجله ی ماهانه	۱۰۷- فلق جستار در- معارف اسلامی
۱۳۸۲/۸/۱۹	۱۰۰۰۰	شورای سرتاسری مزدوران	دري و پښتو	نشریه- هر پاتزده روز	۱۰۸- مزدور
۱۳۸۳/۶/۳۰	۵۰۰۰	حزب صلح و همبسته گي ملی	دري و پښتو	ماهنامه	۱۰۹- میلاد وحدت
۱۳۸۳/۵/۲۵	۱۰۰۰۰	حزب حرکت همبسته گي ملی	دري، پښتو و انگلیسی	ماهنامه	۱۱۰- نوید فردا
۱۳۸۳/۶/۷	۲۰۰۰	حزب اجتماع ملی	دري و پښتو	نشریه- هر پاتزده روز	۱۱۱- یووالی
۱۳۸۵/۱۱/۲۴	۷۰۰۰	مرکز صحی و انکشافی زنان	دري و پښتو	مجله- هر دو ماه	۱۱۲- روشنی
۱۳۸۶/۷/۱۱	۵۰۰۰	داد الله «نورانی»	دري، پښتو و انگلیسی	هفته نامه	۱۱۳- ترقی
۱۳۸۴/۱۱/۲	۴۰۰۰	داد الله «نورانی»	دري، پښتو و انگلیسی	هفته نامه	۱۱۴- پیشرو
۱۳۸۴/۲/۳	۱۰۰۰۰	مرکز مطالعات افغانستان	انگلیسی	مجله- هر سه ماه	۱۱۵- وفا
۱۳۸۴/۲/۳	۱۰۰۰۰	مرکز مطالعات افغانستان	پښتو، دری و انگلیسی	مجله- هر سه ماه	۱۱۶- خپلواکی
۱۳۸۱/۵/۳۱	۱۰۰۰	احمد «ضیاء»	دري، پښتو و انگلیسی	هفته نامه	۱۱۷- روشنگر
۱۳۸۷/۲/۱۴	۵۰۰	بلال «احمد»	دري، پښتو و انگلیسی	هفته نامه	۱۱۸- افغانستان ژغ
۱۳۸۲/۹/۲	۲۰۰۰	محمد کریم «باز»	پښتو و دری	هفته نامه	۱۱۹- مدنیت
۱۳۸۲/۱/۱۰	۱۰۰۰	مسعود «سایه»	پښتو، دری و انگلیسی	هفته نامه	۱۲۰- مساوات

۱۳۸۵/۸/۹	۱۰۰۰	ذبیح الرحمن	دری و پشتو	دری و پشتو	نشریه- هر پانزده روز	۱۲۱- خبیر
۱۳۸۷/۳/۱۳	۱۰۰۰	ذبیح الله بهار «غازی»	دری، پشتو و انگلیسی	دری، پشتو و تو	هفته نامه	۱۲۲- من و تو
۱۳۸۷/۳/۱۳	۱۰۰۰	ذبیح الله بهار «غازی»	پشتو، دری و انگلیسی	پشتو، دری و انگلیسی	هفته نامه	۱۲۳- خوانانو غر
۱۳۸۵/۱۱/۱۰	۱۵۰۰۰	ذید الله «ذید»	پشتو و دری	پشتو و دری	نشریه- هر پانزده روز	۱۲۴- مشعل
۱۲۸۱/۷/۲۴	۲۰۰۰	رحمدل	دری، پشتو، اوزبیکي و -	دری، پشتو، اوزبیکي و -	هفته نامه	۱۲۵- دوش آزادی
			انگلیسی			
۱۳۸۶/۷/۲۹	۱۰۰۰	مجمع فرهنگي رسالت حوزه	دری و پشتو	دری و پشتو	هفته نامه	۱۲۶- رسالت حوزه
۱۳۸۱/۹/۶	۵۰۰	روح الله	پشتو و دری	پشتو و دری	هفته نامه	۱۲۷- رسالت
۱۳۸۱/۱۰/۱۲	۱۰۰۰	روح الله	دری و پشتو	دری و پشتو	مجله ی ماهانه	۱۲۸- وفاق
۱۳۸۴/۷/۳	۱۰۰۰	روح الله	دری، پشتو و انگلیسی	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۱۲۹- رهنا
۱۳۸۵/۷/۹	۱۰۰۰	زهر صديق «جعفری»	دری و پشتو	دری و پشتو	مجله ی ماهانه	۱۳۰- فراز
۱۳۸۱/۴/۲۴	۴۰۰۰۰	شورای عالی سادات	پشتو و دری	پشتو و دری	هفته نامه	۱۳۱- معراج
۱۳۸۲/۶/۳۱	۱۰۰۰	مجمع فرهنگي سپنا	دری	دری	مجله- هر سه ماه	۱۳۲- پیام مبین
۱۳۸۶/۹/۲۳	۱۰۰۰	سروش «احمد»	دری، پشتو و انگلیسی	دری، پشتو و روز	نشریه- هر پانزده روز	۱۳۳- اسرار
۱۳۸۲/۱۲/۱۴	۱۰۰۰	سعید مراد «راهی»	دری، پشتو و انگلیسی	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۱۳۴- فریاد
۱۳۸۲/۱۲/۱۴	۱۰۰۰	سعید مصطفی «سعید»	دری، پشتو و انگلیسی	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۱۳۵- نوای قلم
۱۳۸۱/۶/۱۰	۱۵۰۰۰	سلما «احراری»	دری، پشتو و انگلیسی	دری، پشتو و انگلیسی	ماهنامه	۱۳۶- ترقی ملی
۱۳۸۶/۴/۱۶	۱۰۰۰	سلیم	دری، پشتو و انگلیسی	دری، پشتو و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۱۳۷- مشتری
۱۳۸۲/۱/۳	۱۰۰۰	سلیمان علی	دری، پشتو و انگلیسی	دری، پشتو و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۱۳۸- بنیان اندیشه
۱۳۸۶/۲/۱۲	۴۰۰۰	سنجر «سهیل»	دری و پشتو	دری و پشتو	روزنامه	۱۳۹- هشت صبح
۱۳۸۲/۸/۱۲	۱۰۰۰	سید اسحاق «گیلاهی»	پشتو و دری	پشتو و دری	هفته نامه	۱۴۰- آرمان
۱۳۸۲/۱۲/۱۲	۳۰۰۰	سید «اتور»	دری و پشتو	دری و پشتو	هفته نامه	۱۴۱- بهار
۱۳۸۴/۶/۱۳	۱۰۰۰۰	سید داوود «یعقوبی»	دری	دری	نشریه- هر پانزده روز	۱۴۲- آینه روز

۱۳۸۷/۳/۱۸	۵۰۰۰	سید «سیاوش»	دری، پشتو و انگلیسی	دری، پشتو - هر پانزده روز	۱۴۳ - نفاهم
۱۳۸۲/۲/۱۳	۱۰۰۰	سید «علی»	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۱۴۴ - سینا
۱۳۸۴/۳/۲۵	۱۰۰۰	سید «نادر»	دری و پشتو	ماهنامه	۱۴۵ - پژواک دانشجویی
۱۳۸۵/۸/۷	۱۰۰۰	سید ابراهیم «سجادی»	دری و پشتو	مجله - هر سه ماه	۱۴۶ - آفاق
۱۳۸۴/۱/۱	۱۰۰۰	سید اختیار «سیاوون»	پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۱۴۷ - گام
۱۳۸۱/۱۲/۲۴	۲۰۰۰	سید اشرف «صمیمی»	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۱۴۸ - مردمسالاری
۱۳۸۱/۸/۷	۱۰۰۰	سید «باقر»	دری	مجله - هر پانزده روز	۱۴۹ - توسعه
۱۳۸۶/۴/۲۳	۱۰۰۰	سید حبیب الله «اوریا»	پشتو، دری و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۱۵۰ - افغان سوداگری
۱۳۸۱/۵/۶	۲۰۰۰	سید حبیب الله «طاهری»	دری	مجله ی ماهانه	۱۵۱ - ابلاغ
۱۳۸۳/۹/۲۶	۱۰۰۰	سید حسین «داودی»	دری، پشتو و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۱۵۲ - پویا فلم
۱۳۸۵/۶/۴	۲۰۰۰	سید حسین عالمی «بلخی»	دری و پشتو	روزنامه	۱۵۳ - راه نجات
۱۳۸۵/۶/۴	۲۰۰۰	سید حسین عالمی «بلخی»	دری	هفته نامه	۱۵۴ - دایره
۱۳۸۴/۱/۱۵	۱۰۰۰	سید حمید الله «جوادی»	دری و پشتو	نشریه - هر پانزده روز	۱۵۵ - نردبان
۱۳۸۱/۵/۶	۲۰۰۰	سید رحمت الله «مرتضی»	اوزبکی و دری	مجله ی ماهانه	۱۵۶ - کوثر
۱۳۸۵/۱/۱۹	۱۰۰۰	سید عبدالقیوم «سجادی»	دری	مجله - هر سه ماه	۱۵۷ - مرکز مطالعات و تحقیقات
۱۳۸۲/۱۰/۱۵	۱۰۰۰	سید عبدالله داریوش «غمگین»	دری و پشتو	هفته نامه	۱۵۸ - صدای مردم
۱۳۸۲/۵/۲۱	۴۰۰۰	سید علی اکبر «کاظمی»	دری	هفته نامه	۱۵۹ - اقتدار ملی
۱۳۸۵/۹/۲۹	۱۰۰۰	سید علی «موسوی»	دری و پشتو	هفته نامه	۱۶۰ - ندای عدالت اجتماعی
۱۳۸۲/۱۰/۲۳	۵۰۰	سید عنایت الله «نوبید»	دری و پشتو	هفته نامه	۱۶۱ - عصر
۱۳۸۱/۵/۱۲	۴۰۰۰	سید عیسی حسینی «مزاری»	دری و انگلیسی	هفته نامه	۱۶۲ - انتصاف
۱۳۸۱/۱/۲۱	۱۰۰۰	سید فضل الله «کابلی»	دری و پشتو	نشریه - هر پانزده روز	۱۶۳ - نامه ی زنده گئی
۱۳۸۱/۱/۱۴	۱۰۰۰	سید قمرالدین «امیری»	دری و پشتو	هفته نامه	۱۶۴ - پاسدار وحدت ملی

۱۳۸۷/۱۲/۱۶	۲۰۰۰	سید محمد	دری	هفته نامه	۱۶۵ - خبر هفته گمی
۱۳۸۲/۵/۲۵	۲۰۰۰	سید محمد باقر «مصباح زاده»	دری، پشتو و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۱۶۶ - راستی
۱۳۸۲/۱۰/۳	۱۰۰۰	سید محمد رضا «جاوید»	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۱۶۷ - آوای وقت
۱۳۸۱/۱۲/۲۸	۳۰۰۰	سید محمد «شاه»	دری و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۱۶۸ - اطلاعات صنعتی
۱۳۸۳/۴/۱۶	۲۰۰۰	سید محمد «مقیم»	دری، پشتو و عربی	هفته نامه	۱۶۹ - کشور
۱۳۸۱/۱۰/۱۷	۳۰۰۰	سید مسعود «حسینی»	دری و پشتو	هفته نامه	۱۷۰ - هریوا
۱۳۸۵/۹/۲۲	۳۰۰۰	سید مسعود «حسینی»	دری و پشتو	هفته نامه	۱۷۱ - ثبات
۱۳۸۱/۱۲/۴	۲۰۰۰	سید میر حسین «مهلوی»	دری و پشتو	هفته نامه	۱۷۱ - آفتاب
۱۳۸۶/۴/۱۸	۲۰۰۰	سید ناصر «تقدسی»	دری، پشتو و انگلیسی	روزنامه	۱۷۲ - امید فردا
۱۳۸۱/۱۱/۱۴	۱۰۰۰	سید ناصر «تقدسی»	دری، پشتو، عربی و - انگلیسی	هفته نامه	۱۷۳ - ارشاد
۱۳۸۱/۵/۲	۱۰۰۰	سید نعیم «مجرورح»	پشتو و دری	مجله ی ماهانه	۱۷۳ - افغانستان
۱۳۸۶/۱۲/۲۶	۵۰۰۰	سید نور «محمدی»	دری، انگلیسی و پشتو	هفته نامه	۱۷۴ - صفر
۱۳۸۴/۶/۶	۱۰۰۰	سید هادی «فروغ»	دری و پشتو	مجله ی ماهانه	۱۷۵ - یاس نو
۱۳۸۳/۶/۲۹	۱۰۰۰	سید هادی «نوری»	دری	مجله ی ماهانه	۱۷۶ - حکایت
۱۳۸۵/۶/۶	۱۰۰۰	مجمع اساس فرهنگی و اجتماعی - سینا	دری و پشتو	مجله - هر سه ماه	۱۷۷ - کرامت
۱۳۸۵/۶/۶	۱۰۰۰	مجمع اساس فرهنگی و اجتماعی - سینا	دری و پشتو	نشریه - هر پانزده روز	۱۷۸ - گزیده ی رسانه ها
۱۳۸۲/۸/۸	۲۰۰۰	شاه ولی الله «ادیب»	عربی	هفته نامه	۱۷۹ - الایباء
۱۳۸۱/۱۰/۳	۱۰۰۰	شفیق الله «طاهری»	دری و پشتو	هفته نامه	۱۸۰ - صراحت
۱۳۸۴/۲/۲۷	۱۰۰۰	شفیق «نصیب»	دری و پشتو	نشریه - هر سه ماه	۱۸۲ - اندیشه ی جوانان
۱۳۸۱/۱/۲۵	۱۰۰۰	شکره «بارکزی»	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۱۸۳ - آینه ی زن

۱۳۸۴/۱۱/۲۷	۵۰۰	شکره «بارکزی»	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۱۸۴ - ترقی
۱۳۸۵/۱۱/۲	۱۵۰۰	شکیبا «هاشمی»	دری	مجله - هر دو ماه	۱۸۵ - روز
۱۳۸۳/۹/۲۶	۱۰۰۰	شیما «سای»	دری، پشتو و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۱۸۶ - جهان کودک
۱۳۸۲/۶/۱۶	۱۰۰۰	شینواری	پشتو	هفته نامه	۱۸۷ - پخلاینه
۱۳۸۵/۱۱/۲۳	۱۰۰۰	شیر گل «اوستا»	پشتو و دری	نشریه - هر پاتزده روز	۱۸۸ - خلک
۱۳۸۱/۳/۱۳	۵۰۰	صادقه «راستین»	دری و پشتو	مجله ی ماهانه	۱۸۹ - صدای کودک
۱۳۸۳/۴/۲۰	۱۰۰۰	صالح محمد «صالح»	پشتو	مجله - هر دو ماه	۱۹۰ - هوسی
۱۳۸۲/۱/۲۰	۱۰۰۰	صبغت الله «خاکسار»	دری و پشتو	هفته نامه	۱۹۱ - خاطره
۱۳۸۵/۱۱/۱۶	۱۰۰۰	صبغت الله «ذکی»	دری، پشتو و اوزبکی	هفته نامه	۱۹۱ - پیام جمهوریت
۱۳۸۵/۱۲/۲۲	۱۰۰۰	صبغت الله «ذکی»	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۱۹۲ - صدای دیموکراسی
۱۳۸۱/۸/۲۰	۱۰۰۰	صبغت الله «سنجر»	دری، پشتو و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۱۹۳ - پیام مادر
۱۳۸۲/۵/۳۰	۲۰۰۰	صبغت الله «سنجر»	دری، پشتو و انگلیسی	نشریه - هر پاتزده روز	۱۹۴ - جمهوری غیر
۱۳۸۲/۲/۲۹	۵۰۰	صدیق الله «ساحل»	دری و پشتو	هفته نامه	۱۹۵ - کابلشاهان
۱۳۸۷/۱/۲۱	۱۰۰۰	صلاح الدین «صالحی»	پشتو و دری	ماهنامه	۱۹۶ - ولوی
۱۳۸۲/۲/۲۹	۵۰۰	ضیاء الحق «مصدق»	دری، پشتو و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۱۹۷ - فرهنگ آریانا
۱۳۸۲/۱۰/۲۸	۲۰۰۰	طارق «نجم»	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۱۹۸ - لمر
۱۳۸۵/۶/۱۲	۱۰۰۰	عباس «آرمان»	دری و پشتو	مجله ی ماهانه	۱۹۹ - به سوی فردا
۱۳۸۷/۱/۱۲	۳۰۰۰	عباس «حیدری»	دری و پشتو	هفته نامه	۲۰۰ - قهرمان
۱۳۸۳/۱۱/۱۹	۱۰۰۰	عبدالبصیر «سامع»	دری	هفته نامه	۲۰۱ - سلام هشتمری
۱۳۸۱/۸/۷	۱۰۰۰	عبدالبصیر «مختارزاده»	دری، پشتو و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۲۰۲ - شوخک
۱۳۸۲/۵/۲۹	۱۰۰۰	عبدالحفیظ «بهورز»	دری	مجله - هر پاتزده روز	۲۰۳ - اندراب
۱۳۸۴/۳/۳۱	۱۰۰۰۰	عبدالحفیظ «فخری»	دری و پشتو	هفته نامه	۲۰۴ - امروز
۱۳۸۳/۸/۷	۱۰۰۰	عبدالحق حجر «صدیقی»	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۲۰۵ - چوران

۱۳۸۱/۱۲/۱۵	۱۰۰۰	عبدالحق «عتید» دری، پشتو، عربی و - انگلیسی	مجله ی ماهانه	۲۰۶- احسان
۱۳۸۱/۶/۲۰	۵۰۰۰	عبدالحکیم دوی، پشتو و اوزبیکي	هفته نامه	۲۰۷- عدالت
۱۳۸۱/۶/۲۴	۲۰۰۰	عبدالحمید حامی «قاری زاده» دوی	هفته نامه	۲۰۸- بالااحصار
۱۳۸۲/۴/۱۹	۲۰۰۰	عبدالحمید حامی «قاری زاده» دوی، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۲۰۹- رساله
۱۳۸۳/۶/۲۴	۱۰۰۰	عبدالحی دوی، پشتو و انگلیسی	نشریه- هر پانزده روز	۲۱۰- روشنفکر
۱۳۸۴/۱۰/۱	۲۰۰۰	عبدالرحیم دوی و انگلیسی	مجله- هر پانزده روز	۲۱۱- تجارت عراده جات
۱۳۸۷/۳/۲۳	۳۰۰۰	رزاق «مامون» دوی	روزنامه	۲۱۲- پیمان
۱۳۸۳/۵/۳۱	۱۰۰۰	عبدالرشید «آرین» پشتو، دوی و انگلیسی	هفته نامه	۲۱۳- پیام ملی
۱۳۸۲/۲/۱۳	۱۰۰۰	عبدالرشید جاوید «کوهستانی» دوی، پشتو، انگلیسی - ونورستانی	هفته نامه	۲۱۴- آزادی
۱۳۸۵/۵/۱۹	۲۰۰۰	عبدالصبور «پژمان» دوی، پشتو و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۲۱۵- اوبل
۱۳۸۴/۱۱/۲۵	۱۰۰۰	عبدالصمد دوی، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۲۱۶- کابل اعلاعات
۱۳۸۴/۱۴/۶	۳۰۰۰	عبدالعزیز ملک «عبدالرحیم زی» دوی و پشتو	نشریه- هر پانزده روز	۲۱۷- پیام نو
۱۳۸۱/۱/۷	۲۰۰۰	عبدغفور «اعتقاد» دوی، پشتو و انگلیسی	نشریه- هر پانزده روز	۲۱۸- فردا
۱۳۸۱/۸/۲	۱۰۰۰	عبدالفتاح پشتو و دوی	هفته نامه	۲۱۹- اصلاح ملی
۱۳۸۶/۸/۲	۱۰۰۰	عبدالفتاح «راسخ» دوی، پشتو و انگلیسی	ماهنامه	۲۲۰- آوای جوان
۱۳۸۲/۱۰/۱۸	۵۰۰	عبدالقیاض «میر آبین» دوی و پشتو	مجله ی ماهانه	۲۲۱- کیان
۱۳۸۱/۱/۷	۱۰۰۰	عبدالقهار «سروری» دوی و پشتو	هفته نامه	۲۲۲- پیام مجاهد
۱۳۸۱/۱/۱۷	۱۰۰۰	عبدالقهار «سروری» دوی و پشتو	هفته نامه	۲۲۳- پیام ملت
۱۳۸۱/۷/۲۳	۱۰۰۰	عبدالقیوم «کریم» پشتو و دوی	مجله ی هفته وار	۲۲۴- معرفت
۱۳۸۲/۲/۴	۱۰۰۰	عبدالله «بصیر» دوی، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۲۲۵- فجر امید
۱۳۸۲/۲/۱۳	۲۰۰۰	عبدالله «نجات» پشتو، دوی و انگلیسی	مجله- هر پانزده روز	۲۲۶- امن سرود

۱۳۸۷/۲/۱۳	۲۰۰۰	عبدالله «نجات»	دری و پشتو	هر پانزده روز	نشریه - هر پانزده روز	۲۲۷ - پیمان عدالت
۱۳۸۷/۲/۱۷	۱۰۰۰	عبدالمجید «بينا»	دری و پشتو		هفته نامه	۲۲۸ - پيشگامان
۱۳۸۷/۱/۱۵	۵۰۰	عبدالمعین «اسلام پور»	دری و پشتو		هفته نامه	۲۲۹ - فروغ آزادی
۱۳۸۲/۸/۳	۷۰۰۰	عبدالناصر «فقیری»	دری، پشتو و انگلیسی		نشریه - هر پانزده روز	۲۳۰ - روز کاران
۱۳۸۱/۶/۲۴	۱۰۰۰	عبدالناصر «هوکتی»	پشتو، دری و انگلیسی		مجله - هر سه ماه	۲۳۱ - پومسه
۱۳۸۲/۴/۳۰	۱۰۰۰	عبدالنافع «همت»	پشتو		مجله ی ماهانه	۲۳۲ - میوند
۱۳۸۱/۳/۱۸	۴۰۰۰	عبدالنصیر «سهرابی»	پشتو، دری و انگلیسی		هفته نامه	۲۳۳ - ملی وحدت
۱۳۸۱/۵/۲	۱۰۰۰	عبدالهادی «ایماق»	دری، پشتو، انگلیسی - و اوزبیک		هفته نامه	۲۳۴ - آفتاب شرق
۱۳۸۶/۱/۷	۱۰۰۰	عبدالواحد	دری، پشتو و انگلیسی		هفته نامه	۲۳۵ - کابلستان نوین
۱۳۸۶/۸/۶	۲۰۰۰	عبدالواحد «قرضی»	دری، پشتو و انگلیسی		ماهنامه	۲۳۶ - افغانستان کابل
۱۳۸۱/۳/۴	۱۰۰۰	عبدالواسع رهرو «عمرزاده»	دری، پشتو و انگلیسی		مجله - هر چهار ماه	۲۳۷ - گاهنامه
۱۳۸۱/۱/۲۱	۱۰۰۰	عبدالودود «هوکتک»	پشتو، دری و انگلیسی		مجله - هر شش ماه	۲۳۸ - افغان
۱۳۸۱/۱۰/۳	۵۰۰	عبدالوهاب	دری، پشتو و انگلیسی		مجله - مشاورت دیموکراتیک هفته نامه	۲۳۹ - مشاورت دیموکراتیک
۱۳۸۶/۷/۱۳	۴۰۰۰	عتیق الله «مولوی زاده»	دری، پشتو و انگلیسی		مجله ی هفته وار	۲۴۰ - جهان معاملات
۱۳۸۷/۲/۲۹	۶۰۰	عزیز محمد «بشیر»	دری، پشتو و انگلیسی		مجله ی ماهانه	۲۴۱ - گذرگاه
۱۳۸۱/۱۰/۸	۱۰۰۰	عطاءالله «احسان پور»	دری، پشتو و انگلیسی		هفته نامه	۲۴۲ - جرس
۱۳۸۴/۳/۱۶	۱۰۰۰	عطا محمد «پویا»	دری و پشتو		هفته نامه	۲۴۳ - افغانستان قلم
۱۳۸۱/۴/۲	۵۰۰	علی جان «زاهدی»	دری		مجله ی ماهانه	۲۴۴ - تعقل
۱۳۸۴/۷/۶	۳۰۰۰	عین الدین	دری، پشتو و انگلیسی		هفته نامه	۲۴۵ - جریده ی کار
۱۳۸۴/۱۰/۱۵	۵۰۰۰	غلام حسین	دری و پشتو		مجله ی ماهانه	۲۴۶ - شاگرد
۱۳۸۱/۶/۲۰	۱۰۰۰	غلام سرور «دانش»	دری		مجله ی ماهانه	۲۴۷ - نگاه معاصر
۱۳۸۱/۱۲/۱۲	۵۰۰	غلام عباس «حسن زاده»	دری		مجله ی ماهانه	۲۴۸ - پیام وحدت

۱۳۸۲/۲/۲۹	۱۵۰۰	غلام علی «صارم»	دری و پشتو	مجله ی ماهانه	۲۴۹- اعتصام
۱۳۸۳/۵/۲۴	۱۰۰۰	غلام مصطفی «دوست»	دری و پشتو	نشریه- هر پاتزده روز	۲۵۰- پیام بامداد
۱۳۸۵/۶/۱۵	۱۰۰۰	غلام معصوم «اخلاص»	دری و پشتو	نشریه- هر پاتزده روز	۲۵۱- استقامت
۱۳۸۲/۱/۲۳	۳۰۰۰	غلام نبی «خاطر»	دری و پشتو	روزنامه	۲۵۲- سبا
۱۳۸۲/۲/۱۳	۲۰۰۰	غلام نبی «خیلی»	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۲۵۳- طراوت
۱۳۸۳/۳/۱۱	۱۰۰۰	مجمع فارمستان	دری و پشتو	مجله ی ماهانه	۲۵۴- فارمی
۱۳۸۱/۶/۳	۲۰۰۰	فتانه «گیلاهی»	دری و پشتو	ماهنامه	۲۵۵- زن افغان
۱۳۸۴/۱/۲۸	۲۰۰۰	فخرالدین «سیا وون»	پشتو، دری و انگلیسی	هفته نامه	۲۵۶- هنداره
۱۳۸۴/۵/۵	۱۵۰۰	فخریه	دری و پشتو	ماهنامه	۲۵۷- آسایش
۱۳۸۲/۹/۱۱	۱۰۰۰	فرزانه	دری و پشتو	هفته نامه	۲۵۸- شفق
۱۳۸۶/۱۲/۷	۱۰۰۰	فرهاد «مقام زاده»	انگلیسی و دری	نشریه- هر پاتزده روز	۲۵۹- آذرخش
۱۳۸۱/۹/۶	۶۰۰۰	فضل الرحمن «اوریا»	پشتو و دری	هفته نامه	۲۶۰- مشعل دیموکراسی
۱۳۸۳/۱۱/۲۲	۳۰۰۰	فضل الرحمن «اوریا»	دری و پشتو	مجله ی ماهانه	۲۶۱- پیام
۱۳۸۶/۴/۱۶	۱۵۰۰۰	فضل الرحمن «اوریا»	دری و پشتو	هفته نامه	۲۶۲- مشعل نجات
۱۳۸۴/۸/۱۶	۱۰۰۰	فضل من الله	پشتو، دری و انگلیسی	مجله ی هفته وار	۲۶۳- د خزانو هیلې
۱۳۸۱/۸/۲۳	۱۰۰۰	فوزیه «اتفاق»	دری و پشتو	مجله- هر سه ماه	۲۶۴- زیتون
۱۳۸۶/۸/۶	۱۰۰۰	فوزیه «کوفی»	دری، پشتو و انگلیسی	روزنامه	۲۶۵- کیوان
۱۳۸۴/۱۲/۶	۱۰۰۰	قریان علی «رضایی»	دری و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۲۶۶- تجارت و اقتصاد
۱۳۸۶/۱۲/۲۶	۱۰۰۰	شورای متحد قزلباشان	دری و پشتو	ماهنامه	۲۶۷- طلایه ی ظفر
۱۳۸۳/۵/۲۱	۱۰۰۰	شورای متحد قزلباشان	دری و پشتو	نشریه- هر پاتزده روز	۲۶۸- طلایه ی نور
۱۳۸۳/۷/۳	۲۰۰۰	قیام الدین «غزونی»	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۲۶۹- بامداد دانشجو
۱۳۸۲/۱۲/۴	۳۰۰۰	کاترین «وداع»	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۲۷۰- چرخ
۱۳۸۴/۳/۱	۵۰۰۰	کامران «میر هزار»	دری و انگلیسی	هفته نامه	۲۷۱- چای داغ

۱۳۸۶/۳/۲۳	۱۰۰۰	شورای مرکزی پیشه وران	دری و پشتو	مجله ی ماهانه	۲۷۲ - پیشه ور
۱۳۸۶/۱۰/۲	۱۰۰۰	لطف الله «نگيال»	دری، پشتو و انگلیسی	ماهنامه	۲۷۳ - محصل
۱۳۸۵/۹/۸	۲۰۰۰	محب الله «بهزاد»	پشتو و دری	روزنامه	۲۷۴ - ولسا
۱۳۸۱/۱۱/۱۷	۱۰۰۰	محب الله «نوری»	دری و پشتو	ماهنامه	۲۷۵ - کانون الگو
۱۳۸۲/۴/۲۲	۱۰۰۰۰	محبوب شاه «فقیری»	دری و پشتو	هفته نامه	۲۷۶ - روز گاران
۱۳۸۴/۵/۴	۱۰۰۰	محترم «ادیب»	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۲۷۷ - پیام نوین
۱۳۸۱/۸/۷	۱۰۰۰	محمد ا جان «حقبال»	پشتو و دری	مجله ی ماهانه	۲۷۸ - دیوه
۱۳۸۱/۶/۳۱	۱۰۰۰	محمد «امین»	دری و پشتو	هفته نامه	۲۷۹ - کانون
۱۳۸۱/۲/۲۲	۱۵۰۰	مصطفی آذرخش «مستور»	دری و پشتو	مجله ی ماهانه	۲۸۰ - شپخند
۱۳۸۱/۱۱/۳۰	۱۰۰۰	محمد اسحاق «محمدي»	دری، پشتو و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۲۸۱ - صدای نسوان
۱۳۸۱/۱۲/۴	۵۰۰۰	محمد آصف «وردگ»	پشتو	مجله ی ماهانه	۲۸۲ - گوربت
۱۳۸۲/۱/۵	۱۰۰۰	محمد اکبر «روهگر»	دری، پشتو و انگلیسی	ماهنامه	۲۸۳ - پیام زنده گی
۱۳۸۱/۵/۱۲	۱۰۰۰	محمد اکرم «خپلواک»	پشتو و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۲۸۴ - رشاد
۱۳۸۵/۹/۱۱	۱۰۰۰	محمد الله «کوشانی»	دری، پشتو و انگلیسی	ماهنامه	۲۸۵ - محیط زیست و - آینده ی بهتر
۱۳۸۱/۱۱/۸	۵۰۰۰	محمد اتور «شعیب»	پشتو، دری و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۲۸۶ - سباون
۱۳۸۳/۳/۱۲	۱۰۰۰	محمد اتور «قره باغی»	دری و پشتو	مجله ی ماهانه	۲۸۷ - دیده
۱۳۸۴/۱/۱	۱۰۰۰	محمد ایوب «باران»	دری و پشتو	مجله ی ماهانه	۲۸۸ - سیمای سبز
۱۳۸۶/۹/۲۳	۱۰۰۰	محمد پرویز «فقیری»	دری و پشتو	گاهنامه	۲۸۹ - علامه ی افغان
۱۳۸۱/۵/۱۲	۵۰۰۰	محمد تقی «بختیاری»	دری و انگلیسی	هفته نامه	۲۹۰ - نگاه نو
۱۳۸۱/۱/۷	۲۰۰۰	محمد جان «باوری»	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۲۹۱ - نجات
۱۳۸۲/۴/۱۹	۲۰۰۰	محمد «جواد»	دری و انگلیسی	هفته نامه	۲۹۱ - افغانستان جوان
۱۳۸۱/۹/۲۸	۵۰۰۰	محمد جواد «خاوری»	دری	مجله ی ماهانه	۲۹۲ - خط سوم

۱۳۸۵/۸/۲۲	۱۰۰۰	محمد حامد «صبری»	پشتو و دری	مجله ی ماهانه	۲۹۳- نوری ژوندون
۱۳۸۲/۹/۱۳	۱۰۰۰	محمد حسن «جعفری»	دری	مجله ی ماهانه	۲۹۴- وفا
۱۳۸۴/۱۱/۴	۱۰۰۰	محمد حسن «حقیار»	پشتو	مجله ی ماهانه	۲۹۵- هار
۱۳۸۳/۷/۶	۵۰۰	محمد حسن «فیروزخیل»	پشتو و دری	نشریه- هر پانزده روز	۲۹۶- افغان وطن
۱۳۸۱/۱۲/۱۳	۱۵۰۰	محمد حسن «ولسمل»	پشتو، دری و انگلیسی	نشریه- هر پانزده روز	۲۹۷- افغان ملی چریده
۱۳۸۲/۱۰/۲۸	۱۰۰۰	محمد حسین «ایثاری»	دری، پشتو و انگلیسی	ماهنامه	۲۹۸- رهیات
۱۳۸۲/۸/۲۲	۵۰۰	محمد حسین «ایوبی»	دری، پشتو و انگلیسی	ماهنامه	۲۹۹- کابل اشتهارات
۱۳۸۲/۲/۱۳	۲۰۰۰	محمد «داوود»	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۳۰۰- پیام استقلال
۱۳۸۶/۱۲/۱۱	۱۰۰۰	محمد «داوود»	دری و پشتو	هفته نامه	۳۰۱- به سوی مکتب
۱۳۸۲/۷/۱۷	۵۰۰۰	محمد داوود «سرورزاده»	دری، پشتو و انگلیسی	مجله- هر سه ماه	۳۰۲- کیمیاگر
۱۳۸۴/۳/۱۱	۱۰۰۰	محمد داوود «سیاوش»	دری و پشتو	هفته نامه	۳۰۳- ارمغان ملی
۱۳۸۳/۴/۱۸	۱۰۰۰	محمد داوود «قیومی»	دری و پشتو	ماهنامه	۳۰۴- موج نو
۱۳۸۱/۱۲/۳	۵۰۰۰	محمد داوود «سیاوش»	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۳۰۵- طلوع افغانستان
۱۳۸۳/۲/۲۳	۲۰۰۰	محمد «ذکی»	دری	هفته نامه	۳۰۶- عصر جمهوریت
۱۳۸۲/۷/۲۷	۲۰۰۰	محمد رحیم «شینواری»	دری و پشتو	مجله ی ماهانه	۳۰۷- رفاه
۱۳۸۳/۴/۱۶	۲۰۰۰	محمد رضا «شرق»	دری، پشتو و انگلیسی	ماهنامه	۳۰۸- آینه ی زنده گی
۱۳۸۶/۴/۱۰	۲۰۰۰	محمد ذید «محسنی»	دری و پشتو	روزنامه	۳۰۹- قفتوس
۱۳۸۶/۸/۱۰	۱۰۰۰	محمد سالم «وحدت»	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۳۱۰- آفتاب خراسان
۱۳۸۲/۱۰/۹	۱۰۰۰	محمد سرور «جوادی»	دری، پشتو و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۳۱۱- حکمت
۱۳۸۶/۴/۶	۱۰۰۰	محمد سلیم «جمله من»	پشتو و دری	هفته نامه	۳۱۲- بدرگه
۱۳۸۱/۹/۱۹	۱۰۰۰	محمد شاه «صفتی»	دری و پشتو	نشریه- هر پانزده روز	۳۱۳- فردای افغانستان
۱۳۸۳/۱۲/۱۸	۴۰۰۰	محمد شریف «حیبی»	دری و پشتو	هفته نامه	۳۱۴- جامعه
۱۳۸۴/۸/۹	۲۰۰۰	محمد «شعف»	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۳۱۵- اخبار بازار

۱۳۸۶/۳/۱۳	۱۰۰۰	محمد صادق «وردگ»	پشتو، دری و انگلیسی	روزنامه	۳۱۶- کاروان افغان
۱۳۸۶/۴/۶	۲۰۰۰	محمد صبور «فرملی»	دری، پشتو و انگلیسی	نشریه- هر پانزده روز	۳۱۷- مهر میهن
۱۳۸۲/۲/۲	۵۰۰۰	محمد صدیق «پنن»	پشتو، دری و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۳۱۸- بیان
۱۳۸۱/۴/۹	۱۰۰۰۰	محمد «ضمیر»	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۳۱۹- سیرت
۱۳۸۲/۱/۱۳	۳۰۰۰	محمد طارق «غوریانی»	دری و پشتو	هفته نامه	۳۲۰- نیات
۱۳۸۳/۸/۱۰	۲۰۰۰	محمد طاووس «عرس»	دری، پشتو و انگلیسی	نشریه- هر پانزده روز	۳۲۱- آرزوی مردم
۱۳۸۴/۱۱/۱۳	۲۰۰۰	محمد ظاهر «احمدی»	دری و پشتو	مجله ی ماهانه	۳۲۲- آینده سازان
۱۳۸۴/۳/۲۸	۱۰۰۰۰	محمد عارف «جاوید»	دری، پشتو، روسی - و انگلیسی	مجله- هر پانزده روز	۳۲۳- کاریابی
۱۳۸۴/۴/۲۸	۱۰۰۰	محمد عارف «جاوید»	پشتو	مجله- هر سه ماه	۳۲۴- درملنه
۱۳۸۱/۷/۲۲	۱۰۰۰	محمد عارف محقق «کوشا»	دری و عربی	مجله ی ماهانه	۳۲۵- هادی
۱۳۸۱/۴/۱۶	۱۰۰۰	محمد «عثمان»	دری، پشتو و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۳۲۶- نو نهالان
۱۳۸۴/۵/۱۲	۱۰۰۰	محمد علی	دری و انگلیسی	مجله ی ماهانه	۳۲۷- هنرمند
۱۳۸۴/۱/۱۵	۲۰۰۰	محمد علی «ادیب»	دری و پشتو	نشریه- هر پانزده روز	۳۲۸- آغاز
۱۳۸۵/۴/۲۸	۱۰۰۰	محمد عمر «عیار»	دری و پشتو	نشریه- هر پانزده روز	۳۲۹- عیاران
۱۳۸۲/۲/۳۱	۱۰۰۰	محمد عیسی «سهیل»	دری و پشتو	هفته نامه	۳۳۰- ندای ورزش
۱۳۸۱/۱/۲۸	۱۰۰۰	محمد فهیم «دشتی»	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۳۳۱- هفته نامه ی کابل
۱۳۸۱/۱۰/۲۴	۱۰۰۰	محمد «قاسم»	دری و پشتو	هفته نامه	۳۳۲- افغانستان نوین
۱۳۸۵/۷/۱۲	۱۰۰۰	محمد قسیم «اخگر»	دری و پشتو	نشریه- هر پانزده روز	۳۳۳- غبار
۱۳۸۴/۴/۴	۲۰۰۰	محمد کاظم	دری و پشتو	نشریه- هر پانزده روز	۳۳۴- اندیشه ی معاصر
۱۳۸۲/۷/۲۰	۱۰۰۰	محمد کاظم «جیداری»	دری و پشتو	مجله ی ماهانه	۳۳۵- شهروند
۱۳۸۵/۷/۱۲	۱۰۰۰	محمد کبیر «عبدالله»	پشتو و دری	نشریه- هر پانزده روز	۳۳۶- د روغتیا دیوه
۱۳۸۶/۹/۲۳	۱۰۰۰	محمد مایل «یوسفی»	دری، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۳۳۷- مدینه

۱۳۸۲/۱/۲۳	۱۰۰۰	محمد مختار «مفلح» دري، پښتو، عربي - انگليسي	مجله ی ماهانه	فکر	۳۳۸
۱۳۸۴/۲/۲۵	۵۰۰۰	محمد موسی «اکرمی» دري، پښتو و انگليسي	نشریه- هر پانزده روز	وحدت	۳۳۹
۱۳۸۱/۸/۱۳	۱۰۰۰	محمد «میریس» دري و پښتو	هفته نامه	نوی بازگران	۳۴۰
۱۳۸۲/۱۱/۱۹	۲۰۰۰	محمد ناظم «یوگی» دري و پښتو	هفته نامه	لاجورد	۳۴۱
۱۳۸۲/۱۰/۲۴	۳۰۰۰	محمد ولی «آریا» پښتو و دري	ماهنامه	مساوات مترقی	۳۴۲
۱۳۸۲/۴/۱۱	۱۰۰۰	محمد ولی «کبیری» دري و پښتو	هفته نامه	آوا	۳۴۳
۱۳۸۱/۱۲/۲۸	۱۵۰۰	محمد یار «خراسانی» دري، پښتو و انگليسي	هفته نامه	آواي طبيعت	۳۴۴
۱۳۸۴/۵/۱۲	۵۰۰۰	محمد «پاسین» دري، پښتو و انگليسي	هفته نامه	فلاح ملي	۳۴۵
۱۳۸۳/۲/۱۹	۱۰۰۰	محمد یونس «اختر» دري، پښتو و انگليسي	روزنامه	صبح کابل	۳۴۶
۱۳۸۲/۱/۱۲	۳۰۰۰	مجمع اساس انکشاف مدني دري	مجله ی ماهانه	دیموکراسی	۳۴۷
۱۳۸۴/۲/۲۵	۱۰۰۰	مریم «ملیح» دري، پښتو و انگليسي	مجله- هر سه ماه	مریم	۳۴۸
۱۳۸۲/۹/۲	۵۰۰	منزل دري و پښتو	مجله- هر سه ماه	فقه القرآن	۳۴۹
۱۳۸۲/۱۰/۱۰	۲۰۰۰	مصطفی «بیک زی» دري و پښتو	هفته نامه	جستجوی صلح	۳۵۰
۱۳۸۶/۹/۱۷	۱۵۰۰	معراج «زمانی» دري و پښتو	هفته نامه	اباسین	۳۵۲
۱۳۸۳/۴/۶	۱۰۰۰	مرکز آموزشی مفاخر دري، پښتو و فرانسوي	ماهنامه	رساله ی باینری	۳۵۳
۱۳۸۲/۱۱/۲۱	۱۰۰۰	مینیزه باختری «هوتک» دري و انگليسي	نشریه- هر سه ماه	پرنیان	۳۵۴
۱۳۸۲/۱۰/۲	۱۰۰۰	شرکت تجارتي شرق میانه دري و پښتو	مجله ی ماهانه	اطلاعات اقتصادی، توسعه و بازسازی	۳۵۵
۱۳۸۲/۱۰/۲۳	۵۰۰	مونسه شیرزاد «حسن» دري، پښتو و انگليسي	هفته نامه	فراسو	۳۳۶
۱۳۸۲/۲/۱۳	۱۰۰۰	میگل «وثیق» دري، پښتو و انگليسي	ماهنامه	آسایش	۳۳۷
۱۳۸۱/۴/۱۵	۱۰۰۰	میر امین الدین پښتو و دري	هفته نامه	تربیون ملي	۳۳۸
۱۳۸۲/۹/۱۸	۲۰۰۰	میر حیدر «مطهر» دري و پښتو	روزنامه	آرمان ملي	۳۳۹

۱۳۸۳/۲/۲۴	۲۰۰۰	دري، پښتو و انگليسي	دري، پښتو و انگليسي	مینه «شيرزوی»	۳۴۰	زڼ افغان و تجارت
۱۳۸۱/۷/۲۲	۵۰۰	مجمع تابيان	دري و پښتو	مجمع تابيان	۳۴۱	روښندلان
۱۳۸۱/۸/۱۸	۵۰۰۰	نثار احمد	دري، پښتو و انگليسي	نثار احمد	۳۴۲	آينده ی افغان
۱۳۸۴/۳/۳۱	۱۰۰۰۰	نجم الرحمن	دري و پښتو	نجم الرحمن	۳۴۳	خدمت/ چوپړ
۱۳۸۶/۲/۶	۱۰۰۰۰	نجيب الله	دري و پښتو	نجيب الله	۳۴۴	ساينس و زنده گي
۱۳۸۳/۳/۶	۱۰۰۰۰	نجيب الله «آرين»	دري و پښتو	نجيب الله «آرين»	۳۴۵	اطلاعات پويا
۱۳۸۳/۴/۲	۳۰۰۰	نجيب الله «راعي»	دري، پښتو و انگليسي	نجيب الله «راعي»	۳۴۶	جال
۱۳۸۲/۸/۱۸	۱۰۰۰۰	شرکت ندا تيلي کمونيکيشن	پښتو و دري	شرکت ندا تيلي کمونيکيشن	۳۴۷	ندا
۱۳۸۱/۱/۱۰	۲۰۰۰۰	نصير احمد «نويدی»	دري، پښتو و انگليسي	نصير احمد «نويدی»	۳۴۸	مستقبل
۱۳۸۴/۹/۲	۱۰۰۰۰	نقيب الله «حميد»	دري و پښتو	نقيب الله «حميد»	۳۴۹	ابلاغ
۱۳۸۳/۴/۱۷	۱۰۰۰۰	مرکز تعليمی نور	دري، پښتو و انگليسي	مرکز تعليمی نور	۳۵۰	بازتاب نور
۱۳۸۳/۵/۶	۳۰۰۰۰	نورالحق «علمی»	دري، پښتو و انگليسي	نورالحق «علمی»	۳۵۱	راه افغان
۱۳۸۱/۱۲/۵	۵۰۰	نور زمان «انصاف»	دري، پښتو و انگليسي	نور زمان «انصاف»	۳۵۲	نور انصاف
۱۳۸۴/۳/۴	۵۰۰۰	نیاژ الله «حقیقو»	دري و پښتو	نیاژ الله «حقیقو»	۳۵۳	حریت
۱۳۸۴/۱۱/۳	۵۰۰۰	هارون	اوزيکي	هارون	۳۵۴	پيلگي
۱۳۸۶/۴/۹	۱۰۰۰۰	حزب ملی کشور	دري و پښتو	حزب ملی کشور	۳۵۵	آشني وطن
۱۳۸۳/۴/۱۶	۱۵۰۰۰	وحيدالله	دري، پښتو و انگليسي	وحيدالله	۳۵۶	راه سبز
۱۳۸۴/۸/۲۵	۵۰۰	وحيدالله	دري، پښتو و انگليسي	وحيدالله	۳۵۷	فانوس
۱۳۸۳/۳/۲۳	۱۰۰۰۰	وحيدالله «بکتاش»	دري و پښتو	وحيدالله «بکتاش»	۳۵۸	پنگاه
۱۳۸۲/۸/۱۲	۱۰۰۰۰	وحيدالله «زاهد»	پښتو، دري و انگليسي	وحيدالله «زاهد»	۳۵۹	زغورته
۱۳۸۳/۳/۲۴	۱۰۰۰۰	وحيدالله «غازی خیل»	پښتو و انگليسي	وحيدالله «غازی خیل»	۳۶۰	خوشال
۱۳۸۵/۴/۲۴	۵۰۰	وسيمه «هاشمی»	دري و پښتو	وسيمه «هاشمی»	۳۶۱	روزنه ی اميد
۱۳۸۱/۷/۲۴	۲۰۰۰۰	وليد «اکبر»	پښتو و دري	وليد «اکبر»	۳۶۲	افغان غبر

۱۳۸۲/۴/۲۲	۵۰۰	مجمع خدمات اجتماعی	دري، پشتو و انگلیسی	هفته نامه	۳۶۳- محیط زیست
۱۳۸۵/۱۲/۳	۱۰۰۰	داکتر عزیز الله «امیر»	دري و پشتو	مجله- هر دو ماه	۳۶۴- صحت افغان
۱۳۸۳/۹/۲۳	۱۰۰۰	داکتر «کشکا»	دري و پشتو	نشریه- هر پانزده روز	۳۶۵- کابورا
۱۳۸۳/۲/۱۹	۱۰۰۰	داکتر محمد «خالد»	دري، پشتو، اوزبیکي - و انگلیسی	هفته نامه	۳۶۶- ایثار
۱۳۸۳/۳/۳۰	۶۰۰۰	داکتر مسعود «متین»	پشتو و دري	نشریه- هر پانزده روز	۳۶۷- همبسته گی غبر
۱۳۸۲/۴/۱۱	۱۰۰۰	شورای سرتاسری معلمان	دري و پشتو	هفته نامه	۳۶۸- آموزگار
۱۳۸۳/۳/۱۲	۱۰۰۰	مجمع اساس پژوهشی زنان- و کودکان	دري و پشتو	مجله ی ماهانه	۳۶۹- واقعیت
۱۳۸۵/۷/۱۷	۱۰۰۰	گالری «حیب»	دري و پشتو	نشریه- هر پانزده روز	۳۷۰- دنیای زن

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۶۹ /

گمان می رود رسانه های دیگری نیز وجود داشته باشند، ولی وزارت اطلاعات و فرهنگ تاکنون موفق به تهیه ی فهرست منظم آن ها نشده است. تمام رسانه هایی که در بالا آورده شدند، اکنون فعال نیستند. شماری پس از نشر چند شماره، متوقف می شوند. بعضی فقط جواز نشر را به دست می آورند، ولی به فعالیت نپرداخته اند. با این حال، تعداد زیاد آن ها هم اکنون فعالیت دارند.

رسانه هایی که جواز نشر، به دست می آورند، رقم تیراژ خویش را می نویسند، اما اجباری ندارند رقمی را که هنگام ثبت نوشته اند، منتشر کنند. در قسمت زبان نیز همین داستان جریان دارد. کسانی که جواز به دست می آورند، هنگام ثبت، زبان یا زبان های رسانه ی خویش را می نویسند، ولی در عمل مجبور نیستند تناسب زبانی را در نظر بگیرند. نشر ماهیت، تیراژ و کاربرد زبان، کاملاً در حیطه ی خود آنان می باشند.

تیراژ	تاریخ ثبت	زبان	ولایت	گونه و زمان	دارنده ی امتیاز	شماره- نام
۵۰	۱۳۸۵/۸/۲۵	پشتو و دری	بادغیس	مجله ی ماهانه	عبدالحکیم	۱- سعادت
۲۰۰	۱۳۸۱/۵/۲۶	دری و انگلیسی	بامیان	مجله ی ماهانه	صابره	۲- حمایت
۲۰۰	۱۳۸۴/۴/۱۱	دری و انگلیسی	بامیان	مجله ی ماهانه	نعمت الله «صادقی»	۳- بامیان
۱۰۰۰	۱۳۸۱/۹/۱۶	دری، پشتو و انگلیسی	بدخشان	مجله ی ماهانه	محمد نور	۴- پیگ خورشید
۵۰۰	۱۳۸۲/۲/۱۶	دری	بدخشان	مجله ی ماهانه	احمد ولی «وید»	۵- شاهین
۱۰۰۰	۱۳۸۴/۱/۲۷	دری	بدخشان	هفته نامه	صدای بدخشان	۶- صدای بدخشان
۱۵۰۰	۱۳۸۳/۲/۱۹	دری، پشتو و اوزبیک	بدخشان	ماهانامه	سیمیای شهروند	۷- سیمیای شهروند
۱۰۰۰	۱۳۸۶/۱۱/۲	به زبان محلی	بدخشان	هفته نامه	خلالد «مصطفوی»	۸- ابتهاج
۱۰۰۰	۱۳۸۷/۲/۲	دری، پشتو و اوزبیک	بدخشان	ماهانامه	مجمع فرهنگي جواتان	۹- آینه ی پامیر
۱۰۰۰	۱۳۸۲/۸/۱۷	دری، پشتو و انگلیسی	بغلان	مجله ی ماهانه	محموظ «سعیدی»	۱۰- مهر
۱۰۰۰	۱۳۸۵/۳/۲	پشتو	بغلان	مجله ی ماهانه	ذبیح الله «احساس»	۱۱- پسرلی
۱۰۰۰	۱۳۸۶/۶/۲۷	پشتو و دری	بغلان	مجله ی ماهانه	جیحون «جاری»	۱۲- زمان
۱۰۰۰	۱۳۸۲/۲/۲۷	دری، پشتو و اوزبیک	بغلان	ماهانامه	عبدالحمید «حمیدی»	۱۳- جوان
۱۰۰۰	۱۳۸۱/۹/۱۱	دری و پشتو	بغلان	نشریه- هر پانزده روز	شیر آقا «شایان»	۱۴- طلایه
۱۰۰۰	۱۳۸۴/۱۰/۱۱	دری و پشتو	بغلان	نشریه- هر پانزده روز	بسم الله «شرفی»	۱۵- کاروان بیان
۲۰۰۰	۱۳۸۴/۱۱/۲۹	دری و پشتو	بغلان	نشریه- هر پانزده روز	احمد جاوید «پایا»	۱۶- فاش
۱۰۰۰	۱۳۸۵/۴/۱	دری و انگلیسی	بغلان	نشریه- هر پانزده روز	احمد	۱۷- همیش نصیر احمد
۲۵۰۰	۱۳۸۵/۷/۳	دری و پشتو	بغلان	ماهانامه	احمد «ظہیر الدین»	۱۸- ندای بغلان
۵۰۰	۱۳۸۷/۳/۲۷	دری و پشتو	بغلان	ماهانامه	ڈر محمد «آریایی نژاد»	۱۹- نژاد
۱۰۰۰	۱۳۸۱/۴/۱۹	دری و پشتو	بلخ	مجله ی ماهانه	مجتب سید حسن	۲۰- مهتاب خاوران

۱۰۰۰	۱۳۸۲/۸/۸	دری و پشتو	بلخ	مجله ی ماهانه	محمد علی «سرخ»	محمد آهنگ	۲۱- آهنگ
۱۰۰۰	۱۳۸۲/۴/۱	دری، پشتو و انگلیسی	بلخ	مجله ی ماهانه	محمد شفیق «پام»	کلک راستگو	۲۲- کلک راستگو
۲۰۰	۱۳۸۲/۶/۲۲	دری	بلخ	مجله- هر سه ماه	حیدر «حاجی زاده»	فصلنامه ی بلخاب	۲۳- فصلنامه ی بلخاب
۵۰۰	۱۳۸۲/۲/۱۰	دری، انگلیسی، پشتو، ترکی و اوزبیکي	بلخ	مجله ی ماهانه	یعقوب علی «نجیبی»	قلب آسیا	۲۴- قلب آسیا
۳۰۰۰	۱۳۸۲/۵/۱۳	دری و پشتو	بلخ	مجله ی ماهانه	ماریا «رهین»	شهر خورشید	۲۵- شهر خورشید
۱۰۰۰	۱۳۸۲/۱۲/۱۲	دری	بلخ	مجله ی ماهانه	نجیب الله «پیکان»	نما	۲۶- نما
۵۰۰	۱۳۸۴/۲/۲۱	دری، پشتو و انگلیسی	بلخ	مجله- هر سه ماه	مجمع داکتران چشم	روشنایی	۲۷- روشنایی
۱۰۰۰	۱۳۸۶/۱/۱۵	دری	بلخ	نشریه- هر سه ماه	علی «ذکی»	ارزش	۲۸- ارزش
۲۰۰	۱۳۸۴/۲/۳	پشتو و دری	بلخ	نشریه- هر سه ماه	رحمت الله	سپرخی	۲۹- سپرخی
۱۰۰۰	۱۳۸۴/۴/۱۲	دری و پشتو	بلخ	نشریه- هر پانزده روز	محمد هارون «نورانی»	کوز گو	۳۰- کوز گو
۱۰۰۰	۱۳۸۵/۳/۱۳	دری	بلخ	ماهنامه	محمد سهراب «سامانیان»	پدیدار	۳۱- پدیدار
۱۰۰۰	۱۳۸۵/۷/۵	دری	بلخ	نشریه- هر پانزده روز	ذبیح الله «فطرت»	گزار	۳۲- گزار
۱۰۰۰	۱۳۸۶/۶/۷	دری و پشتو	بلخ	ماهنامه	احمد «رامین»	ارمغان جوانان	۳۳- ارمغان جوانان
۸۰۰۰	۱۳۸۶/۸/۱۰	دری	بلخ	هفته نامه	محمد شریف	جوان افغان	۳۴- جوان افغان
۵۰۰	۱۳۸۶/۱۰/۱۵	دری و پشتو	بلخ	ماهنامه	محمد «یزدان پرست»	امید همزیستی	۳۵- امید همزیستی
۶۵۰	۱۳۸۶/۱۱/۲۰	دری و انگلیسی	بلخ	ماهنامه	سید مرتضی «هاشمی»	نوی جوان	۳۶- نوی جوان
۵۰۰	۱۳۸۶/۱۲/۱۹	دری و انگلیسی	بلخ	ماهنامه	محمد حسن	چمتال	۳۷- سیمای چمتال
۱۰۰۰	۱۳۸۷/۲/۲۶	دری و پشتو	بلخ	هفته نامه	مجمع فرهنگي پدیده	پدیده	۳۸- پدیده
۱۰۰۰	۱۳۸۷/۳/۱۳	دری و پشتو	بلخ	هفته نامه	عبدالقادر «مصباح»	یادگار	۳۹- یادگار
۵۰۰	۱۳۸۷/۳/۱۴	دری، پشتو و انگلیسی	بلخ	ماهنامه	سید مجتبی	دهکده	۴۰- دهکده
۱۰۰۰	۱۳۸۷/۳/۱۸	دری و پشتو	بلخ	نشریه- هر پانزده روز	عبدالروف «تواتا»	فجر	۴۱- فجر
۱۰۰۰	۱۳۸۷/۵/۹	دری، پشتو و انگلیسی	بلخ	هفته نامه	بریالی «رحیمی»	پیوند افغان	۴۲- پیوند افغان

۱۰۰۰	۱۳۸۷/۵/۹	دری و پشتو	بلخ	هفته نامه	عبد القادر	یادگار مشی	۴۳- یادگار مشی
۱۰۰۰	۱۳۸۷/۵/۱۲	دری، پشتو و انگلیسی	بلخ	ماهنامه	فرخنده آرزو «آبی»	پرتو	۴۴- پرتو
۱۰۰۰	۱۳۸۱/۲/۱۰	دری، پشتو و اوزبیک	بلخ	هفته نامه	عبد القیوم «اباک»	جهان نو	۴۵- جهان نو
۲۰۰	؟	دری و پشتو	بلخ	هفته نامه	عبدالحی «رضا»	آینه ی زمان	۴۶- آینه ی زمان
۱۰۰۰	۱۳۸۲/۵/۱	دری، پشتو و اوزبیک	بلخ	هفته نامه	سید غفار	رشاد	۴۷- رشاد
۱۰۰۰	۱۳۸۱/۵/۸	دری	بلخ	هفته نامه	غلام علی	برادر	۴۸- برادر
۱۰۰۰	۱۳۸۱/۶/۲۸	دری و پشتو	بلخ	هفته نامه	سیب حسین «صفایی»	عصر نو	۴۹- عصر نو
۲۰۰۰	۱۳۸۱/۹/۴	دری	بلخ	ماهنامه	انتشارات شمال	پرچم آزادی	۵۰- پرچم آزادی
۵۰۰۰	۱۳۸۱/۲/۲۸	دری، پشتو و اوزبیک	بلخ	نشریه- هر پانزده روز	احمد شاه «اثر»	بامداد	۵۱- بامداد
۱۰۰۰	۱۳۸۱/۲/۱۳	دری	بلخ	هفته نامه	محمد فهیم	صبح بلخ	۵۲- صبح بلخ
۱۰۰۰	۱۳۸۱/۱۲/۱۴	اوزبیک، ترکمنی، دری	بلخ	هفته نامه	احمد	ملی ولس	۵۳- ملی ولس
۲۰۰۰	۱۳۸۲/۱/۱۳	اوزبیک، ترکمنی، دری و پشتو	بلخ	نشریه- هر پانزده روز	عمرقل «الله باری»	ایل سیسی	۵۴- ایل سیسی
۱۰۰۰	۱۳۸۲/۵/۱۵	دری، پشتو و اوزبیک	بلخ	نشریه- هر پانزده روز	محمد همایون «خیری»	به سوی آینده	۵۵- به سوی آینده
۲۰۰۰	۱۳۸۲/۱۰/۱۰	دری، پشتو و انگلیسی	بلخ	هفته نامه	صالح محمد «خلیق»	راه	۵۶- راه
۱۰۰۰	۱۳۸۲/۵/۲۵	دری و پشتو	بلخ	هفته نامه	حسین علی «خلیلی»	تدبیر	۵۷- تدبیر
؟	؟	دری	بلخ	مجله- هر سه ماه	حیدر «حاجی زاده»	بلخاب	۵۸- بلخاب
۵۰۰	۱۳۸۲/۸/۴	دری، پشتو، اوزبیک- انگلیسی	بلخ	ماهنامه	سید علی «رهرو»	پیام صلح	۵۹- پیام صلح
۵۰۰	۱۳۸۲/۸/۴	دری، پشتو و اوزبیک	بلخ	نشریه- هر پانزده روز	سید محمد «امین»	انجو	۶۰- انجو
۵۰۰	۱۳۸۲/۱۰/۷	دری، پشتو، اوزبیک	بلخ	مجله- گاهنامه	محمد ظاهر «شعب»	پیام خیره گان	۶۱- پیام خیره گان
		و ترکمنی					

۲۰۰۰	۱۳۸۲/۱۰/۱۰	دردی و پشتو	بلخ	ماهنامه	۶۲- آندیشه ی نوین قاسم «توری»
۱۰۰۰	۱۳۸۲/۱۰/۱۸	دردی، پشتو و اوزبیکي	بلخ	هفته نامه	۶۳- دوستی سید امان الله
۱۰۰۰	۱۳۸۲/۱۲/۱۹	دردی، پشتو و انگلیسی	بلخ	ماهنامه	۶۴- پیام همبسته گي محمد عمر
۵۰۰۰	۱۳۸۱/۲/۲۸	دردی، پشتو، اوزبیکي - و انگلیسی	بلخ	هفته نامه	۶۵- بازار هفته محمد حسن
۱۰۰۰	۱۳۸۳/۵/۶	دردی، پشتو و اوزبیکي	بلخ	ماهنامه	۶۶- جرقه عزیز الله
۱۰۰۰	؟	دردی و پشتو	بلخ	هفته نامه	۶۷- سحر نعیم قادر «طاهری»
۱۰۰۰	؟	دردی و پشتو	بلخ	هفته نامه	۶۸- نجات وطن عبدالحامد «طغیان»
۱۰۰۰	۱۳۸۵/۳/۲۰	دردی و پشتو	بلخ	ماهنامه	۶۹- آتش سید احمد «میثم»
۱۰۰۰	۱۳۸۵/۶/۱۲	دردی	بلخ	ماهنامه	۷۰- تراوش غلام قادر
۵۰۰	۱۳۸۵/۶/۱۴	دردی	بلخ	ماهنامه	۷۱- عصر ما پرویز «پیمان»
۱۰۰۰	۱۳۸۵/۷/۵	دردی، پشتو و انگلیسی	بلخ	نشریه - هر پانزده روز	۷۲- چند کک ذبیح الله «فطرت»
۱۰۰۰	۱۳۸۵/۱۱/۱۳	دردی و اوزبیکي	بلخ	نشریه - هر پانزده روز	۷۳- بیان نو سید عظیم «شاداب»
۱۰۰۰	۱۳۸۶/۲/۱۰	دردی و پشتو	بلخ	مجله - ماهانه	۷۴- ارتقای نوین عبدالکریم «بلخی»
۱۰۰۰	۱۳۸۶/۳/۱۹	دردی	بلخ	هفته نامه	۷۵- سلام اسماعیل «هاشمی نژاد»
۱۰۰۰	۱۳۸۵/۴/۱۷	دردی و پشتو	پروان	مجله ی ماهانه	۷۶- صدای مردم بگرام عبدالملک
۵۰۰	۱۳۸۵/۴/۲۶	دردی و پشتو	پروان	هفته نامه	۷۷- غوریند عبدالرحمن
۱۰۰۰	۱۳۸۴/۱/۱۲	پشتو	پکتیا	مجله ی ماهانه	۷۸- سلیمان غر عبدالله گل «اخلاص یار»
۱۰۰۰	۱۳۸۶/۱/۱۳	پشتو	پکتیا	مجله - هر چهار ماه	۷۹- دنیا گل «شفیقی»
۱۰۰۰	۱۳۸۲/۲/۲۹	دردی و دردی	پکتیا	هفته نامه	۸۰- پکتیا غر محمد ضیاء «آرمان»
۱۰۰۰	۱۳۸۲/۲/۹	دردی و دردی	پکتیا	نشریه - هر پانزده روز	۸۱- افغان وطن حسن فیروز «خلیل»
۲۰۰۰	۱۳۸۱/۴/۲۲	پشتو و دردی	پکتیا	نشریه - هر پانزده روز	۸۲- روشان جمیل احمد «بارک»

۱۰۰۰	۱۳۸۷/۳/۲۸	دری	پنجشیر	ماهنامه	مجمع اساس اجتماعی - ماهنامه پنجشیر	۸۳- شرشره
۱۰۰۰	۱۳۸۱/۱/۹	دری، پشتو، اوزبیکي - وانگلیسی	تخار	نشریه- هر پانزده روز	عبد الرحیم «شوکت»	۸۴- افغانستان نوین
۱۰۰۰	۱۳۸۱/۳/۵	دری، پشتو و اوزبیکي	تخار	هفته نامه	محمد حسن	۸۵- الکر
۱۰۰۰	۱۳۸۱/۸/۱۲	دری، پشتو و انگلیسی	تخار	نشریه- هر پانزده روز	محمد ملا	۸۶- شهاب
۵۰۰	۱۳۸۳/۳/۹	دری، پشتو و انگلیسی	تخار	نشریه- هر پانزده روز	عبد السميع «شرفی»	۸۷- آگاهی
۲۰۰۰	۱۳۸۳/۱۰/۲۷	دری، پشتو و اوزبیکي	تخار	نشریه- هر پانزده روز	عصمت الله «قرابانی»	۸۸- خراسان نوین
۱۰۰۰	۱۳۸۵/۹/۱۱	دری، پشتو و اوزبیکي	تخار	نشریه- هر پانزده روز	عبد العزیز «عزیز»	۸۹- تصویر
۲۰۰۰	۱۳۸۵/۱۰/۲۱	دری، پشتو و اوزبیکي	تخار	نشریه- هر پانزده روز	عبد المتین	۹۰- سرو
۴۰۰	۱۳۸۲/۱۱/۱۹	دری، پشتو، اوزبیکي - وانگلیسی	جوزجان	نشریه- هر پانزده روز	محمد شفیع	۹۱- چلو صاف
۵۰۰	۱۳۸۵/۴/۲۵	دری، پشتو، اوزبیکي - وانگلیسی	جوزجان	ماهنامه	انتظار «جوزجانی»	۹۲- ترکستان
۱۵۰۰	۱۳۸۵/۲/۲۲	دری، پشتو و اوزبیکي	جوزجان	هفته نامه	عبد الحی «حیات»	۹۳- الایمان
۱۰۰۰	۱۳۸۶/۸/۱۳	دری و پشتو	جوزجان	ماهنامه	سید اسماعیل	۹۴- نوای کوهسار
۱۰۰۰	۱۳۸۷/۱/۸	دری	جوزجان	ماهنامه	میر حسین «ضیایی»	۹۵- پیام الفت
۵۰۰	۱۳۸۱/۱۲/۱۲	پشتو و انگلیسی	خوست	مجله- هر دو ماه	برهان الله «فصلی»	۹۶- سمون
۱۰۰۰	۱۳۸۴/۲/۱۷	پشتو و دری	خوست	نشریه- هر دو ماه	مجاهد «خلیل»	۹۷- زانگو
۵۰۰۰	۱۳۸۱/۹/۲۸	پشتو	خوست	هفته نامه	زاهد شاه «انگار»	۹۸- منزل
۲۰۰۰	۱۳۸۴/۵/۱۶	پشتو، دری و انگلیسی	خوست	هفته نامه	امت خان	۹۹- غومبسه
۱۰۰	۱۳۸۴/۱۲/۱۴	پشتو	خوست	هفته نامه	نصیر احمد «روشان»	۱۰۰- بیری
۱۰۰۰	۱۳۸۶/۱/۷	پشتو	خوست	هفته نامه	امر الله «هلال»	۱۰۱- نکل

۱۰۰۰	۱۳۸۶/۳/۳۰	پشتو	خوست	هفته نامه	محمد اسلم	۱۰۲- ساروان
۱۰۰۰	۱۳۸۷/۲/۲۳	پشتو و دری	خوست	هفته نامه	سیدالله «سعید»	۱۰۳- اسلام غور
۱۰۰۰	۱۳۸۴/۱۰/۲۸	دری و پشتو	دایکندي	هفته نامه	محمد «حسینی»	۱۰۴- صبح دایکندي
۲۰۰۰	۱۳۸۶/۵/۱۸	دری و پشتو	دایکندي	هفته نامه	جوانان دایکندي	۱۰۵- نماي دایکندي
۲۰۰۰	۱۳۸۶/۱۱/۶	دری و پشتو	دایکندي	ماهنامه	مجمع استقلال	۱۰۶- ندای استقلال
۵۰۰	۱۳۸۶/۹/۱۳	دری	سرپل	ماهنامه	میر حسین «ضیایی»	۱۰۷- سپای بلخاب
۱۰۰۰	۱۳۸۲/۱۲/۱۲	دری و پشتو	سمنگان	هفته نامه	محمد هاشم	۱۰۸- آیک
۱۰۰۰	۱۳۸۵/۱۱/۱۲	دری و پشتو	سمنگان	هفته نامه	عزیز الرحمن	۱۰۹- تابش خورشید
۵۰۰	۱۳۸۲/۶/۲	دری و پشتو	غزنی	ماهنامه	میرویس	۱۱۰- نیستان
۱۰۰۰	۱۳۸۲/۷/۱	دری و پشتو	غزنی	نشریه- هر پانزده روز	ممتاز حیدری «فروغ»	۱۱۱- ندای غزنه
۱۰۰۰	۱۳۸۲/۹/۱۸	دری و پشتو	غزنی	نشریه- هر پانزده روز	محمد عارف «روان»	۱۱۲- زمنزه
۱۰۰۰	۱۳۸۳/۵/۱۲	دری، پشتو و انگلیسی	غزنی	ماهنامه	علی «رحیمی»	۱۱۳- جوانان امروز
۲۰۰۰	۱۳۸۳/۷/۲	دری، پشتو و انگلیسی	غزنی	ماهنامه	محمد آصف «امینی»	۱۱۴- حیات نوین
۳۰۰۰	۱۳۸۵/۲/۱۱	دری، پشتو و انگلیسی	غزنی	هفته نامه	بسم الله «صاعد»	۱۱۵- الیورنی
۱۰۰۰	۱۳۸۵/۷/۴	دری، پشتو و انگلیسی	غزنی	هفته نامه	محمد ضیاء «حسینی»	۱۱۶- غزنی
۳۰۰۰	۱۳۸۵/۸/۱۴	پشتو و دری	غزنی	هفته نامه	حبیب الرحمن	۱۱۷- غزنوی
۳۰۰۰	۱۳۸۵/۲/۱۷	دری و پشتو	غزنی	نشریه- هر پانزده روز	محمد آصف «امینی»	۱۱۸- مهر تابان
۱۰۰۰	۱۳۸۷/۳/۲۶	دری و پشتو	غزنی	ماهنامه	محمد اشرف «غیرت»	۱۱۹- مرحله
۵۰۰	۱۳۸۴/۱۱/۹	دری و پشتو	غور	هفته نامه	محمد فرید «ضیاء»	۱۲۰- پیام شهروند
۳۰۰	۱۳۸۵/۳/۲۷	دری و پشتو	غور	هفته نامه	دین محمد «عظیمی»	۱۲۱- پیام جهاد
۲۰۰۰	۱۳۸۵/۵/۱۱	دری، پشتو و انگلیسی	غور	هفته نامه	«غوری»	۱۲۲- افغانستان آزاد بزرگ
۱۰۰۰	۱۳۸۵/۷/۱۵	دری و پشتو	غور	نشریه- هر پانزده روز	خالق داد «فیروز کوهی»	۱۲۳- فیروز کوه
۱۰۰۰	۱۳۸۳/۱۱/۲۶	دری، پشتو و اوزبیکي	فاریاب	نشریه- هر پانزده روز	محمد اسلم «گذر»	۱۲۴- صدای قلم

۱۰۰۰	۱۳۸۴/۸/۳	دري، پښتو و اوزبیکي	فاریاب	ماهانامه	۱۲۵- حقیقت وصال «فاریابی»
۳۰۰۰	۱۳۸۴/۱۱/۲۵	دري، پښتو و اوزبیکي	فاریاب	هفته نامه	۱۲۶- افتخار ملی سید احمد
۲۰۰۰	۱۳۸۵/۸/۱۷	دري، پښتو، اوزبیکي - وانگلیسی	فاریاب	نشریه- هر پانزده روز	۱۲۷- صدای ملت قطب الدین
۱۰۰۰	۱۳۸۶/۷/۹	دري، پښتو و اوزبیکي	فاریاب	گاهانامه	۱۲۸- کورش محمد رسول
۵۰۰	۱۳۸۶/۹/۶	دري، پښتو و اوزبیکي	فاریاب	ماهانامه	۱۲۹- ایشایح فیروز «کرمی»
۱۰۰۰	۱۳۸۶/۹/۲۴	دري و پښتو	فاریاب	ماهانامه	۱۳۰- مینه محمد کاظم «امینی»
۱۰۰۰	۱۳۸۶/۱۲/۴	دري و اوزبیکي	فاریاب	گاهانامه	۱۳۱- گلچور نگری عبدالحکیم
۵۰۰	۱۳۸۷/۱/۲۶	دري	فاریاب	هفته نامه	۱۳۱- رستگاران شاه رضا «منشی زاده»
۲۰۰۰	۱۳۸۷/۲/۱۹	اوزبیکي، دري، پښتو - وانگلیسی	فاریاب	هفته نامه	۱۳۲- ایدین فاریاب مجمع ایدین فاریاب
۱۰۰۰	۱۳۸۱/۹/۳	دري، پښتو و انگلیسی	فراه	هفته نامه	۱۳۳- وحدت اسلام سید حسن «علوی»
۲۰۰۰	۱۳۸۲/۱۲/۵	دري، پښتو و انگلیسی	فراه	نشریه- هر پانزده روز	۱۳۴- پیوند عبدالکریم «شریفی»
۵۰۰	۱۳۸۷/۱۲/۲۹	پښتو و دري	کندهار	گاهانامه	۱۳۵- همدرد حاجی فریدالله
۲۰۰۰	۱۳۸۳/۱۱/۲۰	دري	کندهار	مجله ی ماهانه	۱۳۶- نگین فاطمه «محمدی»
۵۰۰	۱۳۸۵/۷/۱۰	پښتو	کندهار	مجله ی ماهانه	۱۳۷- سنخله احمد الله
۳۰۰۰	۱۳۸۳/۶/۲۵	دري، پښتو، اوزبیکي - وانگلیسی	کندهار	نشریه- هر پانزده روز	۱۳۸- صاعقه مسلمة «ولوالجی»
۱۵۰۰	۱۳۸۳/۳/۲۵	دري، پښتو و اوزبیکي	کندهار	نشریه- هر پانزده روز	۱۳۹- صدای وطن عبدالحمید
۵۰۰	۱۳۸۵/۶/۲۹	دري	کندهار	روزنامه	۱۴۰- بوستان عبدالصیر
۱۰۰۰	۱۳۸۱/۱۲/۲۰	دري و پښتو	کندهار	مجله- هر پانزده روز	۱۴۲- بصیرت پاینده محمد «ریاب»
۱۵۰۰	۱۳۸۳/۵/۱۹	پښتو	کندهار	مجله- هر دو ماه	۱۴۳- نیکلا عبدالاحد «محمدیار»
۱۰۰۰	۱۳۸۳/۴/۲۰	پښتو	کندهار	مجله- هر دو ماه	۱۴۴- مرونند بسم الله

۶۰۰	۱۳۸۶/۴/۱۳	پشتو و دری	کندهار	کندهار	مجله ی ماهانه	اتچمن دارالقرآن هدایت	۱۴۵- بیان نور
۵۰۰	۱۳۸۲/۵/۸	پشتو و دری	کندهار	کندهار	هفته نامه	عبدالاحد	۱۴۶- بری
۱۰۰۰	۱۳۸۶/۴/۹	پشتو و دری	کندهار	کندهار	هفته نامه	بسم الله «افغان مل»	۱۴۷- رښتیا
۷۰۰۰	۱۳۸۷/۲/۲۳	پشتو	کندهار	کندهار	هفته نامه	محمد نسیم «شریفی»	۱۴۸- سورغر
۱۰۰۰	۱۳۸۷/۵/۶	پشتو، دری و انگلیسی	کندهار	کندهار	هفته نامه	رحمت الله «کامران»	۱۴۹- فوری خبر
۵۰۰	۱۳۸۲/۳/۱۱	پشتو	کنړ	کنړ	مجله- هر سه ماه	نظام الدین	۱۵۰- څرک
۳۰۰	۱۳۸۱/۴/۱۹	پشتو و انگلیسی	کنړ	کنړ	مجله- هر سه ماه	اجمل «محبوب زی»	۱۵۱- چغان
۱۰۰۰	۱۳۸۶/۶/۳۱	پشتو و گورباتی	کنړ	کنړ	گاهنامه	محمد نواز «حقیقت»	۱۵۲- غونچه
۱۰۰۰	۱۳۸۲/۴/۱۶	پشتو، دری و انگلیسی	لغمان	لغمان	مجله- هر دو ماه	محمد آغا	۱۵۳- رنا
۱۰۰۰	۱۳۸۳/۲/۱۵	پشتو	لغمان	لغمان	مجله- هر سه ماه	محمد سمیع «الکوزی»	۱۵۴- الینگار
۱۰۰۰	۱۳۸۶/۶/۵	پشتو و دری	لغمان	لغمان	گاهنامه	ساتور «تره خیل»	۱۵۵- وربنت
۷۰۰۰	۱۳۸۶/۸/۸	پشتو، دری و انگلیسی	لغمان	لغمان	مجله- هر سه ماه	اجمل «منگل»	۱۵۶- لیسې
۱۰۰۰	۱۳۸۴/۶/۲	پشتو، دری و انگلیسی	لغمان	لغمان	هفته نامه	تقیب اجمیر «احمدزی»	۱۵۷- پښتون
۱۰۰۰	۱۳۸۴/۱۱/۱۶	پشتو	لغمان	لغمان	هفته نامه	ذبیح الله بهار «غازی»	۱۵۸- مهتر لام
۱۰۰۰	۱۳۸۴/۴/۲۱	دری، پشتو و انگلیسی	لوگر	لوگر	هفته نامه	سیب مسعود «محبوب»	۱۵۹- نوای عصر
۱۰۰۰	۱۳۸۴/۱۰/۳۰	دری و پشتو	لوگر	لوگر	ماهنامه	برهان الدین «بهرام»	۱۶۰- سجاوند
۱۰۰۰	۱۳۸۶/۲/۴	دری و پشتو	لوگر	لوگر	هفته نامه	مجمع جوانان لوگر	۱۶۱- صدای جوان
۱۰۰	۱۳۸۶/۷/۱۸	پشتو	بلخ	بلخ	مجله- هر دو ماه	جرگه ی اصلاحی - و عنعنوی مردم شمال	۱۶۲- پرخه
۱۰۰۰	۱۳۸۴/۴/۱۸	دری و انگلیسی	بلخ	بلخ	روزنامه	نعیم طاهر «قادری»	۱۶۳- سحر
۲۰۰۰	۱۳۸۶/۱/۸	پشتو	ننگرهار	ننگرهار	مجله ی ماهانه	فضل هادی «فضلیار»	۱۶۴- نړی
۱۰۰۰	۱۳۸۳/۷/۴	پشتو	ننگرهار	ننگرهار	مجله- هر سه ماه	عبدالرحیم «سالارزی»	۱۶۵- انځور
۲۰۰۰	۱۳۸۳/۴/۲۷	پشتو و دری	ننگرهار	ننگرهار	مجله- هر سه ماه	غلام غوث «حیدری»	۱۶۶- ملنگ جان

۱۰۰۰	۱۳۸۲/۶/۱۰	پشتو	ننگرهار	مجله - هر سه ماه	ننگالی «یوسف زی»	۱۶۷- ملی نیگنه
۱۰۰۰	۱۳۸۲/۸/۲۵	پشتو	ننگرهار	مجله ی ماهانه	عزت الله «خواب»	۱۶۸- مینه
۱۰۰۰	۱۳۸۵/۳/۶	پشتو	ننگرهار	مجله ی ماهانه	زرخان «خارن»	۱۶۹- تلوسه
۵۰۰۰	۱۳۸۵/۹/۸	پشتو	ننگرهار	گاهنامه	محمد اسماعیل «یون»	۱۷۰- قلموال
۱۰۰۰	۱۳۸۶/۲/۱۸	پشتو، دری و انگلیسی	ننگرهار	مجله ی ماهانه	داکتر اتور شاه	۱۷۱- خادم
۵۰۰	۱۳۸۶/۵/۲۵	پشتو و دری	ننگرهار	مجله ی ماهانه	مجمع علمی و فرهنگی - کوه سیاه	۱۷۲- تورغر
۵۰۰	۱۳۸۱/۵/۲	پشتو، دری و انگلیسی	ننگرهار	هفته نامه	اداره ی خدمات اجتماعی -	۱۷۳- افغان یووالی
۳۰۰	۱۳۸۱/۷/۱۷	پشتو، دری، پشه یی - و انگلیسی	ننگرهار	نشریه - هر سه روز	شهید عبدالحق شفیق الله	۱۷۴- شایق
۱۰۰۰	۱۳۸۱/۱۰/۲۸	پشتو و دری	ننگرهار	گاهنامه	محمد یعقوب «شرافت»	۱۷۵- نن
۱۰۰۰	۱۳۸۲/۱۰/۲۸	پشتو و دری	ننگرهار	نشریه - هر پانزده روز	غلام غوث «حیدری»	۱۷۶- گندهارا
۱۰۰۰	۱۳۸۴/۵/۷	پشتو و دری	ننگرهار	نشریه - هر پانزده روز	راحت گل	۱۷۹- اوینکه
۳۰۰۰	۱۳۸۵/۵/۱۳	پشتو و دری	ننگرهار	نشریه - هر پانزده روز	محمد کریم «نوبتگر»	۱۸۰- دینوونکی غیر اتحادیه ی معلمان
۱۰۰۰	۱۳۸۲/۱۲/۲۸	پشتو و دری	ننگرهار	مجله ی هفته وار	عاشق الله «غززی»	۱۸۱- غار
۲۰۰۰	۱۳۸۲/۴/۱	پشتو، دری و انگلیسی	ننگرهار	مجله ی ماهانه	نجیب الله «زاخلیل وال»	۱۸۳- خلا
۱۵۰۰	۱۳۸۴/۵/۲	پشتو، دری و انگلیسی	ننگرهار	مجله ی ماهانه	عبدالحلیم «همت»	۱۸۴- طب
۱۰۰۰	۱۳۸۶/۷/۱۵	پشتو و دری	ننگرهار	روزنامه	نشریه ی ماهانه	۱۸۵- خیر
۱۰۰۰	۱۳۸۲/۱/۶	دری، پشتو و بلوچی	نیمروز	نشریه ی ماهانه	نشریه - هر پانزده روز	۱۸۶- صدای نیم روز ذبیح الله «فایق»
۵۰۰	۱۳۸۳/۴/۱۷	دری، پشتو و بلوچی	نیمروز	نشریه - هر پانزده روز	ذبیح الله	۱۸۷- ندای جوان
۵۰۰	۱۳۸۵/۹/۲۰	دری، پشتو و بلوچی	نیمروز	مجله ی ماهانه	سازمان مدافع حقوق -	۱۸۸- سازمان مدافع حقوق - حقوق بلوچ ها

۱۰۰۰	۱۳۸۲/۱/۶	دری و پشتو	نیمروز	ماهنامه	۱۸۹- صدای لوگر ذبیح الله «فایق»
۵۰۰	۱۳۸۲/۱/۲۶	دری، پشتو و انگلیسی	هرات	مجله ی ماهانه	۱۹۰- رویش محمد نسیم «درویشی»
۵۰۰	۱۳۸۲/۱/۲۶	دری، پشتو و انگلیسی	هرات	مجله ی ماهانه	۱۹۱- تخصص محمد رفیق «شهر»
۵۰۰	۱۳۸۲/۴/۲۹	دری	هرات	مجله ی ماهانه	۱۹۲- شگوفه ها محمود
۲۰۰۰	۱۳۸۳/۸/۷	دری، پشتو و انگلیسی	هرات	مجله ی ماهانه	۱۹۳- ره آورد نور احمد «کریمی»
۱۰۰۰	۱۳۸۲/۱۰/۲۸	دری و پشتو	هرات	نشریه- هر پانزده روز	۱۹۴- عصر اندیشه ها عبدالله «حنیف»
۳۰۰	۱۳۸۳/۳/۱۱	دری	هرات	ماهنامه	۱۹۵- پیام نور غلام رسول
۵۰۰	۱۳۸۱/۲/۱۱	دری	هرات	هفته نامه	۱۹۶- هرات شفیقه «حیدری»
۱۰۰۰	۱۳۸۲/۵/۲۲	دری	هرات	هفته نامه	۱۹۷- ملت عبدالله «کاظمی»
۱۵۰۰	۱۳۸۱/۱۰/۱۹	دری و پشتو	هرات	نشریه- هر پانزده روز	۱۹۸- صدای هروبا محمد موسی
۲۰۰۰	۱۳۸۱/۴/۳۰	دری	هرات	هفته نامه	۱۹۹- راه نو احمد شاه احمد «بهزاد»
۱۰۰۰	۱۳۸۳/۶/۳۱	دری، پشتو و انگلیسی	هرات	هفته نامه	۲۰۰- صدای رسالت رمضان علی
۱۰۰۰	۱۳۸۳/۶/۱	دری و پشتو	هرات	نشریه- هر پانزده روز	۲۰۱- ایثار سید فرید «گیلاچی»
۱۰۰۰	۱۳۸۵/۶/۲۹	دری	هرات	نشریه- هر سه ماه	۲۰۲- نگاه فضل الرحمن «فقیری»
۱۵۰۰	۱۳۸۵/۳/۳	دری و پشتو	هرات	روزنامه	۲۰۳- پگاه هرات بشیر احمد «بهروان»
۵۰۰	۱۳۸۱/۴/۲۹	دری	هرات	مجله ی ماهانه	۲۰۴- شگوفه ها محمود
۱۰۰۰	۱۳۸۴/۱۰/۴	دری	هرات	روزنامه	۲۰۵- سیاست فاطمه «پویا»
۱۰۰۰	۱۳۸۶/۶/۲۵	دری، پشتو و انگلیسی	هرات	هفته نامه	۲۰۶- تهینه وحیده «صمدی»
۱۰۰۰	۱۳۸۶/۸/۱۲	دری، پشتو و انگلیسی	هرات	نشریه- هر دو روز	۲۰۷- ارج نذیر احمد «رها»
۵۰۰	۱۳۸۶/۱۲/۱	دری و انگلیسی	هرات	هفته نامه	۲۰۸- چهار سون محمد عزیز «قیومی»
۱۰۰	۱۳۸۲/۴/۴	دری و پشتو	هلمند	مجله ی ماهانه	۲۰۹- پویا قاسم «جعفری»
۸۰۰	۱۳۸۳/۵/۲۵	پشتو	هلمند	مجله- هر سه ماه	۲۱۰- پگری بریالی «هلمند»
۲۰۰۰	۱۳۸۲/۵/۲۱	پشتو	وردگ	نشریه- هر سه ماه	۲۱۱- گودر روبنا «وردگ»

۱۰۰۰	۱۳۸۴/۶/۲۱	پشتو، دری و انگلیسی	وردگ	هفته نامه	جمیله «مجاهد»	۲۱۲-مینہ
۱۰۰۰	۱۳۸۴/۱۱/۹	پشتو و دری	وردگ	هفته نامه	میدان خوانان جوانان میدان	۲۱۳-د میدان خوانان جوانان میدان
۱۵۰۰	۱۳۸۵/۲/۳۱	پشتو و دری	وردگ	ماهانامه	محمد اجمل	۲۱۴-دریخ

در کنار مطبوعات بالا، در بعضی ولایات، نشریه هایی فعالیت می کنند که بیشتر آن ها از ریاست های ولایتی وزارت اطلاعات و فرهنگ، جواز گرفته اند، و تعدادی هم بدون جواز، به نشرات می پردازند. به هر حال، گرداننده ی مطبوعات، اجازه دارد نشریه ای را تا سه شماره منتشر کرده و بعد از آن باید به ثبت آن پردازد، ولی تا کنون کسی در این رابطه، کاری انجام نداده است.

در زیر به بعضی از نشریه های لغمان، کنر و ننگرهار اشاره می کنیم که تا کنون ثبت نوعیت، نشرات و تیراژ آن ها در وزارت اطلاعات و فرهنگ وجود ندارند، ولی در جریان چند سال گذشته، به فعالیت پرداخته اند و تعدادی تا کنون فعال اند. این احتمال هم وجود دارد که بعضی در ریاست های اطلاعات و فرهنگ ولایات مربوطه ثبت باشند، اما در وزارت به ثبت نرسیده اند. ممکن است در میان آن ها، رسانه های دولتی نیز شامل باشند.

تیراژ	تاریخ آغاز	ولایت	مدیر مسوول	زمان و گونه	شماره- نام
۱۰۰۰	۱۳۸۶	ننگرهار	ایوبی	هفته نامه	۱- پښتونستان
۱۰۰۰	۱۳۸۶	ننگرهار	جعفر حسن	ماهنامه	۲- ربښښ
۱۰۰۰	۱۳۸۴	ننگرهار	جمال الدین «منصور»	مجله- هر دو ماه	۳- راز
۱۰۰۰	۱۳۸۶	ننگرهار	محمد شعیب «غروال»	گاهنامه	۴- خُراخ
۱۰۰۰	۱۳۸۴	ننگرهار	مراد «لایق»	مجله- هر دو ماه	۵- ایمل
۱۰۰۰	۱۳۸۱	ننگرهار	شیر حسن «کمال زی»	مجله- گاهنامه	۶- خُوانان غر
۱۰۰۰	۱۳۸۳	ننگرهار	ولی محمد «کندیوال»	مجله- گاهنامه	۷- شاخی
۱۰۰۰	۱۳۸۶	ننگرهار	داکتر «مصلح»	مجله- گاهنامه	۸- ژوند
۱۰۰۰	۱۳۸۵	ننگرهار	لعل پاچا «آزمون»	مجله- هر دو ماه	۹- گلون
۱۰۰۰	۱۳۸۴	ننگرهار	عبدالواسع «انتظار»	مجله- گاهنامه	۱۰- تور غر غر
۱۰۰۰	۱۳۸۲	ننگرهار	جعفر «احمدی»	مجله- گاهنامه	۱۱- کاروان
۱۰۰۰	۱۳۸۴	ننگرهار	نجیب الله	گاهنامه	۱۲- انعام
۱۰۰۰	۱۳۸۴	ننگرهار	بختیار «ساحل»	مجله- هر دو ماه	۱۳- چینه
۱۰۰۰	۱۳۸۳	ننگرهار	بیرک «میخیل»	مجله- هر سه ماه	۱۴- ننداره
۱۰۰۰	۱۳۸۵	ننگرهار	نجیب «نایل»	نشریه- هر دو ماه	۱۵- ولس غر
۱۰۰۰	۱۳۸۲	ننگرهار	لطیف مل «شینواری»	گاهنامه	۱۶- غوښتنه
۱۰۰۰	۱۳۸۳	ننگرهار	اسد الله «لاروی»	گاهنامه	۱۷- ملاتړ
۱۰۰۰	۱۳۸۵	ننگرهار	سید قیاس «سیدی»	مجله- گاهنامه	۱۸- انگازه
۱۰۰۰	۱۳۸۵	ننگرهار	عزت الله «ساغر»	مجله- هر سه ماه	۱۹- پر مخنګ
۱۰۰۰	۱۳۸۶	ننگرهار	خالد «مومند»	گاهنامه	۲۰- خادک

۱۰۰۰	۱۳۸۰	ننگرهار	عزت الله «عزيز»	گاہنامہ	۲۱- ہخہ
۱۰۰۰	۱۳۸۶	ننگرهار	حضرت عثمان	گاہنامہ	۲۲- حق
۱۰۰۰	۱۳۸۶	ننگرهار	عبدالاحد	مجلہ - گاہنامہ	۲۳- The Light
۱۰۰۰	۱۳۸۴	ننگرهار	ورک «سرتیر»	مجلہ - گاہنامہ	۲۴- غلیل
۱۰۰۰	۱۳۸۵	ننگرهار	عبدالله «خار»	گاہنامہ	۲۵- علامہ رشاد
۲۰۰۰	۱۳۸۵	ننگرهار	سردار ولی «خُرك»	مجلہ - گاہنامہ	۲۶- نئی افغانستان
۲۰۰۰	۱۳۸۶	ننگرهار	نقیب احمد «اتل»	گاہنامہ	۲۷- سیا سپیدی
۱۰۰۰	۱۳۸۵	ننگرهار	اور لرونی	مجلہ - گاہنامہ	۲۸- داناس
۱۰۰۰	۱۳۸۶	ننگرهار	عبدالله «حبيب زى»	مجلہ - گاہنامہ	۲۹- گلاب
۱۰۰۰	۱۳۸۵	ننگرهار	سيد الياس «صداقت»	مجلہ - گاہنامہ	۳۰- توکل
۱۰۰۰	۱۳۸۵	ننگرهار	حميد الله «مشكور»	مجلہ - گاہنامہ	۳۱- ولسی ہندارہ
۱۰۰۰	۱۳۸۵	ننگرهار	محمد يوسف «غیرت»	مجلہ - گاہنامہ	۳۲- نبونہ روزنہ
۱۰۰۰	۱۳۸۵	ننگرهار	موسسه ی غیر دولتی احسان	مجلہ - گاہنامہ	۳۳- احسان
۱۰۰۰	۱۳۸۵	ننگرهار	حاجی «خدمت»	مجلہ - گاہنامہ	۳۴- سپیشل المپیک
۱۰۰۰	۱۳۸۵	ننگرهار	اسدالله حصار «شاهيوال»	مجلہ - گاہنامہ	۳۵- لوی ننگرهار
۱۰۰۰	۱۳۸۱	ننگرهار	حفيظ الله «تراب»	مجلہ - ہر دو ماہ	۳۶- دالی
۱۰۰۰	۱۳۸۵	ننگرهار	خوشال «بشر دوست»	گاہنامہ	۳۷- مشرق
۱۰۰۰	۱۳۸۵	ننگرهار	فضل الحق «مراد»	گاہنامہ	۳۸- مراد
۱۰۰۰	۱۳۸۲	ننگرهار	آرين «يون»	مجلہ - گاہنامہ	۳۹- ناہید
۱۰۰۰	۱۳۸۲	ننگرهار	نور آغا «خواک»	گاہنامہ	۴۰- سمون
۱۰۰۰	۱۳۸۶	ننگرهار	محمد الله «علمی»	گاہنامہ	۴۱- اریکہ

۱۰۰۰	ننگرهار	۱۳۸۴	ننگرهار	مطبع الله «مومند»	گاهنامه	گاهنامه	۴۲- معلم
۱۰۰۰	ننگرهار	۱۳۸۶	ننگرهار	ملوک «رغون»	گاهنامه	گاهنامه	۴۳- مخکښ
۵۰۰	ننگرهار	۱۳۸۶	ننگرهار	مجمع محصلان بيکوت	گاهنامه	گاهنامه	۴۴- تپه
۵۰۰۰	ننگرهار	۱۳۸۷	ننگرهار	عبدالمعید «هاشمی»	گاهنامه	گاهنامه	۴۵- د سولی کاروان
۱۰۰۰	ننگرهار	۱۳۸۷	ننگرهار	عبدالصمد «کامه وال»	مجله - هر دو ماه	مجله - هر دو ماه	۴۶- ارزښت
۱۰۰۰	ننگرهار	۱۳۸۴	ننگرهار	پوهنځی آموزش و پرورش - محصلان ننگرهار	گاهنامه	گاهنامه	۴۷- تانده
۱۰۰۰	ننگرهار	۱۳۸۷	ننگرهار	شان پاچا «شینواری»	ماهنامه	ماهنامه	۴۸- پښتون
۱۰۰۰	ننگرهار	۱۳۸۷	ننگرهار	عبدالله «حبيب زى»	هفته نامه	هفته نامه	۴۹- پر مخټيا
۵۰۰	ننگرهار	۱۳۸۶	ننگرهار	مرکز آموزشی سمسور	نشریه - هر دو ماه	نشریه - هر دو ماه	۵۰- سيلی
۱۰۰۰	ننگرهار	۱۳۸۷	ننگرهار	عبدالجلیل «ولسمل»	مجله - هر سه ماه	مجله - هر سه ماه	۵۱- جلال آباد
۱۰۰۰	ننگرهار	۱۳۸۶	ننگرهار	نجیب الله «کامه وال»	نشریه - هر دو ماه	نشریه - هر دو ماه	۵۲- سلام خوانان
۱۰۰۰	ننگرهار	۱۳۸۷	ننگرهار	انجیر ایاسین «بهر»	مجله - هر سه ماه	مجله - هر سه ماه	۵۳- سیول انجیر
۱۰۰۰	ننگرهار	۱۳۸۷	ننگرهار	جمشید «ملک زى»	نشریه - هر دو ماه	نشریه - هر دو ماه	۵۴- کلي غیر
۱۰۰۰	ننگرهار	۱۳۸۶	ننگرهار	عبدالهادی «زمانی»	گاهنامه	گاهنامه	۵۵- ملی خوانان
۱۰۰۰	ننگرهار	۱۳۸۴	ننگرهار	ایاسین «بهر»	ماهنامه	ماهنامه	۵۶- سپوږمې
۱۰۰۰	ننگرهار	۱۳۸۵	ننگرهار	فرید «رسول زى»	گاهنامه	گاهنامه	۵۷- کاروان
۱۰۰۰	ننگرهار	۱۳۸۵	ننگرهار	مجمع جوانان چپرهار	مجله - هر دو ماه	مجله - هر دو ماه	۵۸- پر گند
۱۰۰۰	ننگرهار	۱۳۸۷	ننگرهار	مجمع جوانان چپرهار	مجله - گاهنامه	مجله - گاهنامه	۵۹- للمه
۵۰۰	ننگرهار	۱۳۸۷	ننگرهار	لیسه ی تریلی	گاهنامه	گاهنامه	۶۰- ځلانده ستوري
۱۰۰۰	ننگرهار	۱۳۸۵	ننگرهار	حبيب الله «مشراف»	مجله - گاهنامه	مجله - گاهنامه	۶۱- زيتون

۱۳۸۷	تنگرهار	فریدون «خوخون»	ماهنامه	۶۲- وده
۱۳۸۶	تنگرهار	عبدالواسع «ناصری»	نشریه- هر دو ماه	۶۳- خلی
۱۳۸۷	کتر	ادریس «غروال»	مجله- هر دو ماه	۶۴- کونر غیر
۱۳۸۷	کتر	جنت گل «فدا»	مجله- هر سه ماه	۶۵- کونر
۱۳۸۳	کتر	سمیع الله «ترون»	مجله- هر دو ماه	۶۶- خوځښت
۱۳۸۶	کتر	ضیاءالدین «احساس»	گاهنامه	۶۷- ستوری
۱۳۸۷	لغمان	مجمع جوان انقلابی	مجله- هر دو ماه	۶۸- زړ کمر
۱۳۸۶	لغمان	څارنوال «تره خیل»	مجله- هر دو ماه	۶۹- وړښت
۱۳۸۷	لغمان	عبدالوکیل	گاهنامه	۷۰- لغمان یولښ
۱۳۸۳	لغمان	صفی الله «باران»	ماهنامه	۷۱- مهترلام

با در نظر داشت همین روال، می توان در سایر ولایات کشور نیز نوعیت
نشریه ها را، اما با مقداری تفاوت سنجید.

رسانه های سمعی:

پس از سقوط رژیم طالبان، رادیو های جدید و زیادی در افغانستان، ایجاد شدند. شمار رادیو های دولتی افزایش یافت. رادیو های زیاد دولتی و غیر دولتی در ولایات نیز فعال شده اند. افزون بر این، تعدادی از رادیو های خارجی، نشرات جدید خویش را به زبان های پشتو و دری برای افغانستان آغاز کردند و یا هم بر نشرات گذشته افزودند.

ساحه ی پوشش نشرات رادیویی و استفاده ی مخاطبان از آن، نسبت به نشرات چاپی و تلویزیونی، بسیار است؛ زیرا از رادیو در هر جا- در روستاها، کوه ها، دهکده ها و شهر ها- پیر و جوان، مرد و زن، باسواد و بی سواد می توانند بهره ببرند. برعکس مطبوعات به تناسب شهر های بزرگ و نیمه بزرگ، یا این که در روستاها و دهکده ها هرگز نمی رسند و یا هم اندکی نا به هنگام می رسند.

بالای نشرات چاپی، هزینه ی مالی می آید. مسئله ی اساسی دیگر، این است که نشرات چاپی فقط از سوی قشر باسواد، مورد استفاده قرار می گیرد. بی سوادان نمی توانند از آن بهره ببرند. در میان قشر باسواد نیز آن طبقه ای که به مطالعه علاقه مند باشند و بر مفهوم نشرات چاپی آگاه اند، می توانند از چنین رسانه ای استفاده کنند.

نشریه های چاپی، زمان و انرژی را هدر می دهند. نسبت به نشرات رادیویی، ساحه ی پوشش آن ها تنگ و محدود است. در این جا، در بخشبندی های زیر، کمیت رسانه های شنیداری و یا نامنامه ی آن ها را برای تان ارائه می کنیم:

۱- رادیو های دولتی

۲- رادیو های خصوصی

۱- رادیو های دولتی:

الف - رادیو های دولتی در شهر کابل / پایتخت:
شمار رادیو های دولتی در کابل، بسیار زیاد نیست. یکی از دلایل آن، شاید این باشد که رادیو در پایتخت، پیشینه ی طولانی دارد. نه تنها کابل، بل می توانسته تمام افغانستان را تحت پوشش قرار دهد. اکنون در کابل، رادیو های دولتی زیر، فعال اند:

۱- رادیو افغانستان: برای تمام افغانستان، نشرات دارد. این رادیو در پیرامون کشور نیز شنیده می شود.

۲- رادیو کابل: این رادیو نیز در تمام کشور، شنیده می شود.

ب- رادیو های دولتی در ولایات:

در هر ولایتی، کم از کم یک رادیو وجود دارد. اکثر چنین رادیو هایی به نام همان ولایت، نامگذاری شده اند، ولی ولایاتی وجود دارند که بیش از یک رادیوی دولتی دارند. اکنون شبکه های رادیویی دولتی زیر در ولایات کشور، فعالیت می کنند:

شماره	نام	خط	فریکانس / KHz
۱-	ارزگان	آی ام	۱۴۸۵
۲-	بادغیس	آی ام	۱۵۰۰
۳-	بدخشان	آی ام	۵۸۴
۴-	بلخ	آی ام	۹۰۹
۵-	خوست	آی ام	۱۲۰۰

۹۳۸	آی ام	زابل	۶-
۱۵۰۰	آی ام	سمنگان	۷-
۱۰۱۷	آی ام	غزنی	۸-
۱۵۸۴	آی ام	غور	۹-
۱۰۴۴	آی ام	فاریاب	۱۰-
۸۶۴	آی ام	کندهار	۱۱-
۱۶۰۲	آی ام	کندز	۱۲-
۱۵۰۰	آی ام	کنر	۱۳-
؟	آی ام	لغمان	۱۴-
۱۵۸۴	آی ام	نیمروز	۱۵-
۹۹۹	آی ام	ننگرهار	۱۶-
۱۵۰۰	آی ام	هرات	۱۷-
۱۵۰۰	آی ام	هلمند	۱۸-

۲- رادیو های خصوصی:

در کنار شبکه های رادیویی دولتی، شمار زیاد رادیو های خصوصی در مرکز و ولایات، فعالیت دارند. در میان رادیو های خصوصی، آن رادیو هایی شامل اند که از سوی افراد، موسسات غیر دولتی و یا هم به صورت مستقیم و غیر مستقیم، از جانب تنظیم هایی ایجاد شده اند.

در نخست، شمار زیاد رادیو های خصوصی به کمک انترنیوز(بخش رسانه های اداره ی انکشافی امریکا در افغانستان) به فعالیت، آغاز می کردند، اما پس از آن، به دارنده ی امتیاز و گرداننده سپرده می شدند. این رادیو ها در

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۸۹ /

مرکز و ولایات با نام های مختلف فعالیت می کنند. در زیر، نام های آن ها را می آوریم:

الف- رادیو های خصوصی در کابل / پایتخت:

شماره- نام	دارنده ی امتیاز
۱- آریانا	احسان الله «بیات»
۲- شهر	احمد ناصر «طوطاخیل»
۳- صدای زن افغان	موسسه ی صدای زن افغان
۴- آگاه	انجنیر عبدالرزاق «راملی»
۵- عالم	ایمل «مرجان»
۶- تپش	بهروز «کلام»
۷- کلید	موسسه ی انکشاف بشری
۸- نوا	دلشاد «سلما»
۹- آموزگار	رحمت الله «بیگانه»
۱۰- آوا	سید عیسی
۱۱- آرمان	سید نجیب الله
۱۲- نرگس	شهلا «شقایق»
۱۳- خاور	عبدالباری «سلام»
۱۴- رادیو نی	عبدالمجید «خلوتگر»
۱۵- آواز سبای افغانستان	غلام نبی «خاطر»
۱۶- هامون	محمد اسلم «عسکریار»
۱۷- منار نور	محمد صابر
۱۸- قره باغ	معراج الدین

۱۹- وطندار بلخ   میرویس «سوسیال»
۲۰- سلام وطندار   نوید «فریور»

رادیو های «دریا»، «موج»، «فردا»، «الکسسز»، «نور»، «افغان»، «صدای صلح»، «سرآهنگ»، «۱ اف ام»، «سروش»، «شورا»، «تجارت»، «اترا»، «بهار» و شمار دیگری نیز جواز فعالیت به دست آورده اند. از این میان، تعدادی فعال شده و بعضی در حال فعال شدن استند.

ب- رادیو های خصوصی در ولایات:

شماره- نام	صاحب امتیاز	ولایت	تاریخ ثبت
۱- بامیان	علی «عرفانی»	بامیان	۱۳۸۲/۵/۱۸
۲- آمو	روزبه «بهروز»	بدخشان	۱۳۸۳/۴/۱۷
۳- پیام	عبدالله «ضیایی»	بدخشان	؟
۴- صدای کشم	نور آغا	بدخشان	؟
۵- تراجمیر	لطیفه	بغلان	۱۳۸۲/۳/۱۷
۶- پژواک	محفوظ الله «سعیدی»	بغلان	؟
۷- آرزو ها	شیر محمد «جهش»	بغلان	؟
۸- ادیب	حیب الرحمن	بغلان	؟
۹- نوبهار بلخ	محمد فهیم «صادق»	بلخ	۱۳۸۲/۹/۳
۱۰- برنا	عنایت الله	بلخ	؟
۱۱- ستاره ی سحر	محمد کاوه «راشد»	بلخ	؟
۱۲- آرزو	کمال «نبی زاده»	بلخ	؟
۱۳- رادیو صلح	ذکيه «ذکی»	پروان	۱۳۸۲/۹/۱۸

؟	پکتیکا	بارت «مشال»	۱۴- پکتیکا غبر
؟	پکتیکا	محمد برات «مشعل»	۱۵- مشعل
؟	پکتیا	ایوا «عمری»	۱۶- پکتیا غبر
۱۳۸۲/۲/۱۰	تخار	فتانه «فردوس»	۱۷- ارمغان
؟	تخار	عطاءالله «عیدی»	۱۸- آی خانم
؟	تخار	ثمین	۱۹- همصدا
۱۳۸۳/۴/۲۴	جوزجان	سید فهیم «ظفر»	۲۰- آینه
۱۳۸۲/۹/۱۵	خوست	زاهد شاه «انگار»	۲۱- د سولی پیغام
؟	خوست	بسم الله «حق مل»	۲۲- ولس غبر
۱۳۸۳/۵/۱۶	غزنی	سید محمد حنیف «هنگام»	۲۳- یاران
؟	غزنی	فرید احمد	۲۴- دهکده
؟	غزنی	عبدالصبور «حمید»	۲۵- امید جوان
۱۳۸۲/۱۲/۶	غور	علی ظفر	۲۶- صدای عدالت
؟	کاپیسا	عبدالمطلب	۲۷- صدای نجراب
۱۳۸۲/۱۲/۱۷	کنندز	مجمع مشارکت ملی	۲۸- صدای زنان کنندز
؟	کنندز	صدیقه «شیرزی»	۲۹- روشنی
؟	کنندز	ناجیه «خدایار»	۳۰- زهره
؟	کنندز	ناجیه «حنیفی»	۳۱- رابعه ی بلخی
۱۳۸۳/۹/۶	کندهار	موسسه ی افغانان	۳۲- ارغوان
؟	کندهار	عبدالقیوم «کرزی»	۳۳- آزاد افغان
؟	کندهار	محمد عمر «خطابی»	۳۴- تعلیم اسلامی
۱۳۸۲/۴/۴	لوگر	نصرالله «ستانکزی»	۳۵- استقلال

۱۳۸۲/۴/۶	لوگر	محمد عثمان «طارق»	۳۶- پیغام ملی
۱۳۸۲/۳/۷	ننگرهار	شفیق الله «شایق»	۳۷- شرق
؟	ننگرهار	مطیع الله «مومند»	۳۸- مومند
؟	ننگرهار	باز محمد «صادق»	۳۹- رنیا
؟	ننگرهار	شفیق الله «شایق»	۴۰- خیلواک
۱۳۸۵/۲/۱	هرات	هولان «خطیبی»	۴۱- زنان هرات
۱۳۸۲/۱۲/۱۶	هرات	جمشید نیکجو «عزیزی»	۴۲- ندای صبح
۱۳۸۳/۲/۱۰	هرات	پوهنتون هرات	۴۳- هرات پوهنتون
؟	هرات	محمد عارف «کریمی»	۴۴- ضیاء
؟	هرات	محمد گل «خیرخواه»	۴۵- طنین
؟	هرات	خلیل احمد	۴۶- فریاد
؟	هلمند	محمد سلیم «زمریال»	۴۷- سمون

شمار منظم اکثر رادیو هایی که از سوی کمک کننده گان مختلف، ایجاد شده اند- همانند فهرست بالا- نه از سوی وزارت اطلاعات و فرهنگ، و نه هم از سوی کدام نهاد دیگر، منتشر نشده است؛ اما انترنیوز و موسساتی فهرستی از رادیو های دولتی و خصوصی منتشر کرده اند که در این جا به ترتیب به ارائه ی آن ها می پردازیم.

شماره- نام	ولایت	خط	فریکونسی
۱- بامیان	بامیان	اف ام	۸۸,۰
۲- آمو	بدخشان	اف ام	۹۱,۵
۳- تراجمیر	بغلان	اف ام	۹۱,۳
۴- بلخ	بلخ	اف ام	۸۷,۹

۸۸,۵	اف ام	بلخ	۵- نوبهار
۱۵۱۸,۰	میدیم	بلخ	۶- بلخ
۹۰,۶	اف ام	پروان	۷- سیاگرد
۶۲۱,۰	میدیم	پکتیا	۸- پکتیا
؟	اف ام	پکتیا	۹- خمکنی غرب
۹۲,۲	اف ام	پکتیا	۱۰- شرنه
۸۸,۷	اف ام	تخار	۱۱- تخارستان
؟	میدیم	تخار	۱۲- تخار
۹۳,۱	اف ام	خوست	۱۳- سولی پیغام
۱۰۳۰,۰	میدیم	خوست	۱۴- خوست
۹۱,۵	اف ام	دایکندی	۱۵- دایکندی
؟	اف ام	سمنگان	۱۶- صدای حقیقت
۸۹,۳	اف ام	غزنی	۱۷- غزنویان
۸۷,۷	اف ام	غزنی	۱۸- جاغوری
۸۸,۳	اف ام	غزنی	۱۹- ارتباط
۱۰۱۷,۰	میدیم	غزنی	۲۰- غزنی
۸۸,۹	اف ام	غور	۲۱- لعل و سرچنگل
۹۰,۳	اف ام	غور	۲۲- صدای عدالت
۹۶,۵	اف ام	فاریاب	۲۳- قیصار
؟	اف ام	فاریاب	۲۴- قویاش
۵۹۴,۰	میدیم	فاریاب	۲۵- فاریاب
۱۰۴۴,۰	میدیم	فراه	۲۶- فراه

۸۷,۵	اف ام	کابل	۲۷- وطندار
۹۳,۵	اف ام	کابل	۲۸- ظفر
۸۸,۰	اف ام	کابل	۲۹- کلید
۹۱,۳	اف ام	کابل	۳۰- قره باغ
۹۶,۱	اف ام	کابل	۳۱- آرمان
۱۲۸۷,۰	میدیم	کابل	۳۲- افغانستان
؟	اف ام	کابل	۳۳- کابل پوهنتون
۹۱,۶	اف ام	کابل	۳۴- صدای زن افغان
۹۰,۶	اف ام	کاپیسا	۳۵- نجراب
۹۰,۵	اف ام	کندهار	۳۶- ظهرا
۸۱,۱۰	اف ام	کندهار	۳۷- جیحون
۸۸,۱	اف ام	کندهار	۳۸- آزاد افغان
۸۸,۰	اف ام	کندهار	۳۹- سوله
؟	اف ام	کندهار	۴۰- سپین بولدک
۸۸۲,۰	میدیم	کندهار	۴۱- کندهار
۱۵۸۰,۰	میدیم	کندهار	۴۲- کندهار
؟	اف ام	لغمان	۴۳- لغمان
۸۹,۵	اف ام	لوگر	۴۴- استقلال
۹۴,۰	اف ام	لوگر	۴۵- ملی پیغام
۸۹,۴	اف ام	ننګرهار	۴۶- سپین غر
۸۷,۶	اف ام	ننګرهار	۴۷- شرق
۱۵۳۰,۰	میدیم	ننګرهار	۴۸- ننګرهار

۱۵۸۴,۰	میدیم	نیمروز	۴۹- نیمروز
۸۸,۷	اف ام	هرات	۵۰- سهار
۹۰,۴	اف ام	هرات	۵۱- ندای صبح
؟	اف ام	هرات	۵۲- صدای جوان
؟	اف ام	هرات	۵۳- غوریان
۱۵۵۰,۰	میدیم	هرات	۵۴- هرات
۸۸,۰	اف ام	هلمند	۵۵- سباوون
۱۶۸۰,۰	میدیم	هلمند	۵۶- هلمند
۸۸,۰	اف ام	وردگ	۵۷- یووالي غبر

شاید رادیو های خصوصی / غیر دولتی دیگری نیز وجود داشته باشند، ولی تاکنون در باره ی آن ها آگاهی به دست نیاورده ایم.

۳- رسانه های بصری:

به رسانه هایی که مشاهده می شوند، بصری / دیداری می گویند؛ همانند تلویزیون ها، سینما ها و شبکه های تصویری دیگر.

رسانه های تصویری از نگاه تاثیر نسبت به رسانه های چاپی و شنیداری، نیرومند استند و از موثریت زیادی برخوردار می باشند؛ زیرا هم شنیده و هم مشاهده می شوند.

رسانه های تلویزیونی، مانند نشرات رادیویی، وسیله ی دریافت بدون فشار اند. تاثیرات آن ها نسبت به سایر رسانه ها زیاد می باشند، ولی این شبکه تا اکنون در افغانستان به صورت کامل، پهنا نیافته است. به اثر نبود برق، تمام افغانان به رسانه های تلویزیونی، دسترسی ندارند.

تلویزیون- مانند رادیو، ابزار منتقل شونده ی سهل نیست. بنا بر این در جامعه ی افغانی نسبت به نشرات رادیویی، ساحه ی استفاده ی گسترده ندارد؛ اما در شهر های بزرگ و در مناطقی که امکانات برق وجود دارند، موثریت و علاقه مندان نشرات تلویزیونی نسبت به سایر رسانه ها بسیار است. در این جا، در بخشبندی زیر، رسانه های بصری/ دیداری افغانی را به گونه ی مختصر، به معرفی می گیریم:

۱ - تلویزیون های دولتی:

تلویزیون های دولتی، هم در کابل فعالیت می کنند و هم در ولایات. آن شبکه های تلویزیونی که در ولایات وجود دارند، برنامه های تلویزیون ملی را افزون بر نشرات خودشان نیز پخش می کنند.

الف- تلویزیون های دولتی در مرکز:

۱- رادیو و تلویزیون ملی: در کابل، یک تلویزیون بزرگ دولتی فعالیت می کند که به نام تلویزیون «ملی» یاد می شود. این تلویزیون، نه تنها کابل را تحت پوشش قرار می دهد، بل نشرات آن در تمام افغانستان و بعضی از کشور های جهان، قابل دریافت اند.

تلویزیون ملی، نه فقط سیاست های دولت افغانستان را منعکس می سازد، بل نسبت به گذشته، تا اندازه ای از آزادی عمل نیز برخوردار شده است. انحصار فکری گذشته که هنگام حکومت های مختلف، روی این رسانه ی سراسری حاکم بود، جایش را تا حدی با آزادی عوض کرده و روز تا روز در این مسیر در حال پیشرفت است.

۲- رادیو و تلویزیون تعلیمی و تربیتی: یک رادیو- تلویزیون دولتی ست که از سوی وزارت معارف، در کابل به نشرات می پردازد. نشرات آن بیشتر

بالای آموزش متعلمان، افزایش تجربیات معلمان و بخش های مختلف معارف می چرخند.

ب- در ولایات:

در این جا، نام های آن تلویزیون های ولایتی را که زیر چتر تلویزیون سراسری یا مرکزی کار می کنند و فعال اند، می آوریم:

شماره- نام	مکان
۱- کنر	اسعد آباد
۲- سمنگان	آبیک
۳- بغلان	بغلان
۴- تخار	تخار
۵- ننگرهار	جلال آباد
۶- جوزجان	جوزجان
۷- پروان	چاریکار
۸- نیمروز	زرنج
۹- غزنی	غزنی
۱۰- بدخشان	فیض آباد
۱۱- کندز	کندز
۱۲- کندهار	کندهار
۱۳- بلخ	مزار شریف
۱۴- لغمان	مهترلام
۱۵- فاریاب	میمنه
۱۶- هرات	هرات

۱۷- پکتیا

گردیز

به همین ترتیب در ولایات دیگر نیز تلویزیون هایی فعال اند و یا در حال ایجاد می باشند.

۲- تلویزیون های خصوصی / غیر دولتی:

اکنون در افغانستان، تعداد زیاد تلویزیون هایی فعالیت می کنند که نه تنها اطراف شهر کابل را تحت پوشش، قرار داده اند، بل بعضی آن ها به سطح کشور، نشرات دارند. در ظاهر، تمام این رسانه ها با امتیاز آزاد، فعالیت می کنند، ولی مشی نشراتی شماری آشکار می کند که دست اندرکاران این رسانه ها، نه تنها تازه کار نیستند، بل گروه ها و دسته های ویژه را پشتیبانی کرده اند. تعدادی جهت گسترش زبان و فرهنگ کشور های دیگر نیز فعالیت می کنند. در زیر، تلویحی به این تلویزیون ها می کنیم:

الف- تلویزیون های خصوصی کابل:

شماره- نام	دارنده ی امتیاز	ولایت
۱- آریانا	احسان الله «بیات»	کابل
۲- افغان	احمد شاه «افغان زی»	کابل
۳- طلوع	احمد جاهد «محسنی»	کابل
۴- نور	برهان الدین «ربانی»	کابل
۵- سبا	دلشاد سبا «ملالی»	کابل
۶- راه فردا	حاجی محمد «محقق»	کابل
۷- شمشاد	فضل الکریم «فضل»	کابل
۸- تمدن	محمد آصف «محسنی»	کابل
۹- لمر	محمد زید «محسنی»	کابل

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۹۹ /

کابل	محمد عارف «نوری»	۱۰- نورین
کابل	نجیب الله «کابلی»	۱۱- امروز

تلویزیون های خصوصی دیگری نیز جواز به دست آورده اند، ولی به فعالیت آغاز نکرده اند که عبات اند از:

دارنده ی امتیاز	شماره- نام
احمد غوث «زلمی»	۱- خلمو
احمد ناصر «طوطاخیل»	۲- شهر
اسدالله «رامین»	۳- سیمای خراسان
جمیله «مجاهد»	۴- ملالی
حمیدالله «امیری»	۵- ستاره
عبدالباری «نجیب»	۶- ۷
عبدالغفار «داوی»	۷- آریا
عزیزی هوتک گروپ	۸- میوند
خلیل الله «فروزی»	۹- باختر
محمد اسماعیل «یون»	۱۰- ژوندون
محمد عثمان «نجیب»	۱۱- شقایق
محمد فهیم فرید «هاشمی»	۱۲- ۱
میرویس «سوسیال»	۱۳- وطندار
نصیر «وزیرخان»	۱۴- کابل

ب- تلویزیون های خصوصی ولایات:

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۰۰ /

بخشی از این تلویزیون ها فقط در ولایات مربوطه ی خویش نشرات دارند، ولی ساحه ی پوشش بعضی گسترده تر است. این تلویزیون ها در ولایات جواز به دست آورده اند. تعدادی فعالیت می کنند و بقیه در تلاش برای فعالیت اند:

شماره- نام	دارنده ی امتیاز	ولایت
۱- فروغ	فضل الدین	بغلان
۲- آرزو	کمال الدین «نبی زاده»	بلخ
۳- لحظه	محمد ابراهیم «غضنفر»	بلخ
۴- پروان	حفیظ الله «حبیب»	پروان
۵- آینه	سید فهیم «ظفر»	جوزجان
۶- هیواد	قیوم «کرزی»	کندهار
۷- شرق	شفیق الله «شایق»	ننگرهار
۸- سیمای غور	جمشید نیکجو «عزیزی»	هرات
۹- هری	سید نجیب الله	هرات
۱۰- ساقی	محمد طارق «نبی»	هرات
۱۱- ملت	ناصر «نیک زاد»	هرات

۳- شبکه های کیبلی:

در کنار شبکه های تلویزیونی مرکز و ولایات، تعداد زیاد شبکه های کیبلی نیز فعالیت می کنند. با وجود این که شبکه های کیبلی، شبیه تلویزیون های خصوصی / آزاد نیستند، ولی نمی توان تاثیرات آن ها را به چشم کم نگریم؛ زیرا به طور گسترده به ارائه ی خدمات می پردازند. گاهی اثرات آن ها بیش از یک واحد شبکه ی تلویزیونی می باشند.

الف - شبکه های تلویزیونی - کیلی پایتخت:

شماره - نام	دارنده ی امتیاز	نشانی
۱- باختر	اجمل	عقب بلاک ۱۵ / چهار راه قمبر
۲- شفاف	احمد تمیم	رو به روی لیسه ی دخترانه ی رحمان مینه
۳- کیهان	احمد تمیم	سرک ۳ سید نور محمد شاه مینه
۴- آریانا	احمد حامد	رو به روی مطبوعه ی آزادی / مکروریان دوم
۵- زرنگار	احمد راشد	لیسه ی مریم / بخش سوم خیرخانه
۶- وولد	ایمل	لیسه ی مریم / بخش سوم خیرخانه
۷- ساحل	توره باز	سرک ۸ کلوله پشته / جبار نعیم مارکیت
۸- سهراب	خلیل احمد	رو به روی درمسال / کارته ی پروان
۹- باختر	ربیع الله	چهار راه قنبر / ناحیه ی پنجم
۱۰- شاداب	سید عبدالله	سرک اول سید نور محمد شاه مینه
۱۱- کابل یامیر	صلاح الدین	سرک سوم قلعه ی فتح الله
۱۲- آریا نتورک	عبدالبصیر «قیومی»	ایستگاه پیشین انصاری / کلوله پشته
۱۳- کابل کیهان	عبدالواحد بازار	فابریکه ی خانه سازی
۱۴- مشعر	عبدالله	ده دانا
۱۵- خلیل	عبدالناصر	قلعه ی غیبی / چهل ستون
۱۶- پرنده ی آبی	غلام سخی	ایستگاه تانک تیل / دشت برچی
۱۷- گل سرخ	فلک ناز	جمال مینه
۱۸- کیهان	محمد باقی عارف	مارکیت / سید نور محمد شاه مینه
۱۹- کهکشان	محمد بشیر	سه راه علاءالدین
۲۰- خبیر	محمد زبیر ولی	افغان مارکیت / چهار قلعه ی وزیر آباد
۲۱- آریا	نعیم «حکیمی»	ایستگاه پیشین کلوله پشته
۲۲- آمو کیلی	محمد همایون	مکروریان سوم / ناحیه ی ۹
۲۳- سی.ان.ان	محمد وصیل	در جوار PCO چهار راه تهیه ی مسکن
۲۴- گلکسی	محمد یوسف	چهار راه شهید / قلعه ی فتح الله

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۰۲ /

بخش غربی پارک شهر نو	محمد فاروق	افغان ستلايت	۲۵-
کلينیک شينوزاده / مکروريان سوم	مير حمزه	کابل ستار	۲۶-
کوچه ی ماموريت آغا علی شمس	نجيب الله	شاهين	۲۷-
نجيب زراب مارکيت / قوای مرکز	هدايت الله	صفا	۲۸-
قلعه ی نجارا / بخش اول خيرخانه	وحيدالله	پامير	۲۹-
سرک سوم پروژه ی تايمنی	ولی الله	ستی	۳۰-

گمان می رود در کنار شبکه های کيبلی بالا، شبکه های کيبلی ديگری نيز در کابل فعاليت دارند. اين شبکه ها (تلویزیون های کيبلی) همچنان در حال گسترش اند؛ ولی تاکنون فقط در باره ی شبکه های بالا، آگاهی موثق وجود دارد.

ب- شبکه های تلویزیونی - کيبلی ولايات:

شماره- نام	دارنده ی امتياز	ولايت	تاریخ ثبت
۱- برگ سبز	رحمت الله	بدخشان	۱۳۸۵/۷/۶
۲- جواد کيبيل	احمد جواد	بدخشان	۱۳۸۵/۸/۲۰
۳- جلغفر	احمد شاه	بدخشان	۱۳۸۵/۱۰/۷
۴- بغلان	عبدالرسول «بغلانی»	بغلان	۱۳۸۶/۳/۲۸
۵- افغان	محمد رفيع	بغلان	۱۳۸۳/۱۲/۴
۶- چاه آب	حفيظ الله	تخار	۱۳۸۳/۱۲/۴
۷- قناعت	محمد سرور	جوزجان	۱۳۸۴/۵/۱۵
۸- آسمان کيبيل	سيد اسدالله	جوزجان	۱۳۸۴/۶/۹
۹- آقچه کيبيل	سيد يوسف	جوزجان	۱۳۸۵/۷/۹
۱۰- خوست کيبيل	محمد هاشم	خوست	۱۳۸۴/۲/۱۷
۱۱- سر پُل کيبيل	الحاج محمد الله	سر پُل	۱۳۸۳/۷/۱۵
۱۲- خرم کيبيل	سيد نديم	سمنگان	۱۳۸۵/۱۰/۵

۱۳۸۵/۱۱/۱۲	سمنگان	کریم الله	۱۳- سمنگان
۱۳۸۳/۷/۱۵	شبرغان	محمد ناصر	۱۴- جهان نما
۱۳۸۳/۹/۱۱	غزنی	صدیق الله	۱۵- غزنوی
۱۳۸۶/۵/۱۸	فاریاب	محمد افضل	۱۶- تونوخ
۱۳۸۶/۵/۲۰	فاریاب	روزی قل	۱۷- ستاره الکر
۱۳۸۶/۵/۲۰	فاریاب	سید محمد نسیم	۱۸- پامیر فاریاب
۱۳۸۶/۵/۲۰	فاریاب	سید شکرالله	۱۹- روشن
۱۳۸۴/۲/۵	فاریاب	روزی قل	۲۰- اندخوی کییل
۱۳۸۶/۲/۴	فاریاب	اورنگزیب	۲۱- فاریاب جهان نما
۱۳۸۴/۱۱/۲۵	کندز	فرید حسن	۲۲- کندز جهان نما
۱۳۸۵/۶/۹	کندز	سید محبوب الله	۲۳- جزیره
۱۳۸۵/۶/۲۷	کندز	حمیدالله	۲۴- قطنغن
۱۳۸۵/۶/۲۷	کندز	حمیدالله	۲۵- اتفاق
۱۳۸۵/۱۱/۲۸	کندز	عبدالله	۲۶- شرق کییل
۱۳۸۶/۴/۵	لغمان	احسان الله	۲۷- دیجیتل لغمان
۱۳۸۶/۷/۱۴	لغمان	سید شکیب	۲۸- ملت
۱۳۸۳/۷/۱۵	بلخ	ولی «بدوی»	۲۹- پامیر کییل
۱۳۸۶/۱/۲۶	بلخ	محمد رفیع	۳۰- رومان کییل
۱۳۸۳/۷/۱۵	بلخ	محمد ناصر	۳۱- مصور کییل
۱۳۸۳/۷/۱۵	بلخ	قربان	۳۲- البرز
۱۳۸۳/۷/۱۵	بلخ	عبدالمتین	۳۳- گل سرخ
۱۳۸۳/۷/۱۵	بلخ	عبدالغفور	۳۴- صلح سیتی کییل
۱۳۸۳/۷/۱۵	بلخ	جواد	۳۵- آریانا بلخ
۱۳۸۳/۷/۱۵	بلخ	محمد نسیم	۳۶- سمیع کییل
۱۳۸۳/۷/۱۵	بلخ	عبدالبصیر	۳۷- سه ستاره
۱۳۸۳/۷/۱۵	بلخ	غلام حسین	۳۸- زحل

۱۳۸۳/۷/۸	بلخ	فاروق «اورکزی»	۳۹- ستار کییل
۱۳۸۳/۱۰/۲۳	بلخ	عبداللطیف	۴۰- سوشل
۱۳۸۴/۴/۱۲	بلخ	فریدالله	۴۱- رویین کییل
۱۳۸۴/۴/۱۱	بلخ	محمد اکرم	۴۲- راشد کییل
۱۳۸۴/۵/۳۱	بلخ	عبدالصیر	۴۳- نوبهار کییل
۱۳۸۴/۶/۹	بلخ	فتح محمد	۴۳- خُلم جهان نما
۱۳۸۴/۴/۲۱	ننګرهار	زلمی	۴۴- افغان کییل
۱۳۸۳/۴/۲۴	ننګرهار	وحیدالله	۴۵- آسیا
۱۳۸۳/۹/۵	ننګرهار	شفیق الله «شایق»	۴۶- شایق
۱۳۸۵/۶/۲۷	ننګرهار	غلام حیدر	۴۷- افشار
۱۳۸۵/۱۱/۱۰	ننګرهار	ایمل	۴۸- تور ګر
۱۳۸۵/۲/۲۸	نیمروز	همایون	۴۹- نیمروز کییل
۱۳۸۳/۱/۲۷	هرات	محمد صدیق	۵۰- هرات کییل سیتی
۱۳۸۳/۷/۲۰	هرات	عبدالرزاق	۵۱- هرات کییل
۱۳۸۳/۷/۲۷	هرات	عبدالجمیل	۵۲- پیمان ستی
۱۳۸۳/۸/۱۷	هرات	عبدالرحیم	۵۳- صمیم کییل
۱۳۸۳/۶/۲۴	هرات	فضل الدین	۵۴- وارث کییل
۱۳۸۳/۹/۱۵	هرات	عبدالرسول	۵۵- برداران یوسف زایی
۱۳۸۳/۹/۱۵	هرات	چارگل	۵۶- خوشحال
۱۳۸۳/۹/۱۵	هرات	صالح محمد	۵۷- صالح «تره کی»
۱۳۸۳/۹/۲۸	هرات	عزیز احمد	۵۸- عزیزی
۱۳۸۳/۹/۲۸	هرات	خواجه عبدالقهار	۵۹- جام
۱۳۸۳/۱۰/۲۸	هرات	عبدالناصر	۶۰- ظاهر کییل
۱۳۸۳/۱۰/۲۷	هرات	حمیدالله	۶۱- آرین هوتل
۱۳۸۳/۱۱/۱۷	هرات	مسعود	۶۲- انوری
۱۳۸۳/۱۱/۱۷	هرات	شمس الدین	۶۳- بهروز

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۰۵ /

۱۳۸۳/۱۱/۲۱	هرات	احمد شاه	۶۴- امید
۱۳۸۳/۱۲/۱۳	هرات	ن. الله «دیانت»	۶۵- دیانت
۱۳۸۳/۱۲/۲۹	هرات	ایمل	۶۶- سپین غر
۱۳۸۴/۱/۱۷	هرات	ادریس «حازم»	۶۷- تورغندی
۱۳۸۴/۱/۳۱	هرات	بصیر احمد	۶۸- روشن
۱۳۸۴/۱/۳۱	هرات	احمد فرید	۶۹- هرات باستان
۱۳۸۴/۱/۳۱	هرات	پامیر	۷۰- افغان کییل
۱۳۸۴/۶/۱۳	هرات	اختر محمد	۷۱- زبیر کییل
۱۳۸۴/۸/۱۷	هرات	عبدالرحیم	۷۲- صمیم

شبکه هایی نیز وجود دارند که یا در ولایات، از ریاست های اطلاعات و فرهنگ، جواز به دست آورده اند و یا هم از مرکز، اجازه گرفته اند، ولی تاکنون وزارت اطلاعات و فرهنگ، فهرست منظم آن ها را ارائه نکرده است.

۴- رسانه های چند بُعدی / انترنتی:

آن گونه ی رسانه است که مشاهده، شنیده و خوانده می شود. به چنین گونه ی رسانه ها، رسانه های برقی نیز می گویند که در زمینه ی انترنت نشر می شوند.

در این گونه رسانه، صفحات ویژه/ وب سایت ها، وبلاگ های شخصی و غیره قرار دارند. تاکنون صدها وب سایت و هزاران وبلاگ شخصی به زبان های پشتو و دری ایجاد شده اند. شمار دیگری نیز با سرعت در حال ایجاد اند. ما در این جا تنها به معرفی مختصر وب سایت های کنونی و مشهور پشتو و دری می پردازیم:

الف- رسانه های انترنتی دولتی:

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۰۶ /

- ۱- شرکت هوایی آریانا افغان: در باره ی هواپیما های مسافربری و باربری آگاهی یافته و هم می توانید تکت سفر به افغانستان را به دست آورید.
- ۲- فروشگاه تکت آریانا: وب سایت فروش تکت برای افغانان مقیم هالند و اروپا است و آنلاین می باشد.
- ۳- سفارت افغانستان در استرالیا: وب سایت سفارت افغانستان در آسترالیا است.
- ۴- کمیته ی ملی المپیک: این وب سایت در باره ی آموزش بدنی بازیکنان و تیم های ملی، آگاهی نشر می کند.
- ۵- وزارت امور خارجه: وب سایت رسمی وزارت امور خارجه است که در پیوند به احیای مجدد کشور، آگاهی نشر می کند.
- ۶- وزارت تجارت: وب سایت رسمی وزارت تجارت است که مواد مرتبط به این وزارت در آن به نشر می رسد.
- ۷- وزارت زراعت: وب سایت رسمی وزارت زراعت است که در مورد این وزارت، آگاهی هایی را به زبان های انگلیسی و دری، به نشر می رساند.
- ۸- وزارت احیاء و انکشاف دهات: وب سایت رسمی وزارت احیاء و انکشاف دهات است که در باره ی فعالیت های رسمی این وزارت، آگاهی می دهد.
- ۹- وزارت مالیه: وب سایت رسمی وزارت مالیه است که به سه زبان «پشتو، دری و انگلیسی»، آگاهی منتشر می کند. مجله ی «ثروت» (ارگان نشراتی وزارت مالیه) را نیز می توانید در این جا ببینید.
- ۱۰- وزارت مخابرات: وب سایت رسمی وزارت مخابرات است که در مورد این وزارت آگاهی و هم شماری از خبرنامه های آن را نشر می کند.

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۰۷ /

۱۱- وزارت اطلاعات و فرهنگ: وب سایت این وزارت است که به سه زبان «پشتو، دری و انگلیسی» در باره ی آن آگاهی می دهد.

۱۲- وزارت عدلیه: وب سایت رسمی وزارت عدلیه است که به سه زبان «دری، پشتو و انگلیسی» در باره ی فعالیت های این وزارتخانه، آگاهی منتشر می کند.

۱۳- وزارت معادن و صنایع: وب سایت وزارت معادن و صنایع است که در باره ی کارهای این وزارت، آگاهی می دهد.

۱۴- وزارت تحصیلات عالی: وب سایت رسمی وزارت تحصیلات عالی است که در باره ی این وزارت، آگاهی می دهد.

۱۵- وزارت مبارزه با مواد مخدر: وب سایت معلوماتی وزارت مبارزه با مواد مخدر است.

۱۶- وب سایت رسمی رییس جمهور: وب سایت رسمی رییس جمهور کشور است که در باره ی دفتر او و مشاهدات هیات رهبری آن، آگاهی به نشر می رساند.

۱۷- رادیو و تلویزیون کندهار: در این وب سایت می توانید در مورد نشرات تلویزیون و رادیوی کندهار، روزنامه ی طلوع افغان و غیره، آگاهی بیابید.

۱۸- مطالعات منطقه یی: وب سایت مرکز مطالعات منطقه یی افغانستان است که در مورد فعالیت های این مرکز و اوضاع منطقه، آگاهی منتشر می کند.

ب- رسانه های انترنتی خصوصی / آزاد:

۱- آریانت: با مسوولیت جمشید «شفیق» در سال ۱۳۸۳ش تاسیس شده است که به زبان دری در باره ی موضوعات مختلف سیاسی، اجتماعی و فرهنگی نشرات می کند.

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۰۸ /

- ۲- آراکوزیا: وب سایت تجارتي آراکوزیا - افغان اعلانات است که در مورد این شرکت، و هم اعلانات مشورتی گروه آراکوزیا را منتشر می کند.
- ۳- آریایی: با مسوولیت عزیز «جرات»، به زبان دری منتشر می شود که مطالب گوناگون سیاسی و اجتماعی دارد.
- ۴- الامارت: وب سایت تحریک طالبان است که رویداد های سیاسی، جنگی و پژوهشی را به نشر می رساند.
- ۵- آزادی: با مسوولیت نجیب «روشن» و به زبان دری، مطالبی را به نشر می رساند.
- ۶- آزمون ملی: با مسوولیت ویس «ناصر»، به زبان دری، به نشرات می پردازد.
- ۷- استاد گل پاچا «الفت»: وب سایت منسوب به نویسنده ی بزرگ، شادروان استاد گل پاچا «الفت» است که در کنار زنده گی نامه، بعضی نگارش های ادبی او را منتشر می کند.
- ۸- ۲۸ اسد: وب سایت آزاد ادبی، فرهنگی و تاریخی است که در باره ی افغانستان و منطقه، خبرها، مقالات و سایر مطالب را به نشر می رساند.
- ۹- آسمایی: با مسوولیت دیپلوم انجنیر حمیدالله «عبیدی» منتشر می شود و مطالب معلوماتی، فرهنگی و سیاسی را نشر می کند. بیشتر نوشته های این وب سایت، به زبان دری اند.
- ۱۰- افغان ادبی بهیر: وب سایت ویژه ی «افغان ادبی بهیر» است که در مورد فعالیت ها و نشست های انجمن «افغان ادبی بهیر» آگاهی، نوشته های ادبی و فرهنگی را منتشر می کند.
- ۱۱- افغان بی سیم: وب سایت این شرکت مخابراتی است.

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۰۹ /

۱۲- افغان جرمن آنلاين: وب سايته به زبان های دري، پشتو و انگليسي است که از کشور آلمان، فعاليت می کند.

۱۳- افغان رسانه: وب سايته نشریه ی «اخبار افغان» در کانادا است که می توانید خبرها و مطالب مختلفی را در آن بخوانید.

۱۴- افغان فرهنگي يون: وب سايته ادبي و فرهنگي افغانان مقیم کابل و پشاور است.

۱۵- افغان کلتور: وب سايته مجمع «انکشاف فرهنگ افغانستان» در جرمني می باشد که در باره ی فعاليت های اين نهاد، و هم مطالب فرهنگي، آگاهی می دهد.

۱۶- افغان لنگويجز: با مسووليت جان محمد، به زبان های پشتو، دري و انگليسي، نشرات می کند.

۱۷- افغان ملت: وب سايته خبري حزب افغان ملت است که در باره ی تاريخچه، کار و مبارزه ی اين حزب نیز آگاهی می دهد.

۱۸- افغان نت: وب سايته فرهنگي است که در کنار آگاهی های دلچسپ، بخش شناسايی چهره های نامور تاريخي و فرهنگي پشتون ها در آن غنامند می باشد.

۱۹- افغانستان: وب سايته ویژه ی زنده گی، آثار و نوشته های کاندیدای اکادميسين شادروان استاد محمد انور «نوميالی» است.

۲۰- امين زي: وب سايته همت الله «امين زي» است که مطالب گوناگون را نشر می کند.

۲۱- برېنا: ساخت کتابخانه ی برقي، گونه ی سهل سافت کتاب های پشتو و رهنمای خوانش آن را ارائه می کند.

۲۲- بی نوا: وب سایت دلچسپ و غنی زبان پشتو است که با نشر خبر های روزانه و موضوعات فرهنگی، ملال خواننده گان را رفع می کند.

۲۳- پسرلی: وب سایت ویژه ی استاد محمد صدیق «پسرلی» است که در باره ی زنده گی، نویسنده گی و آثار وی، به نشرات می پردازد.

۲۴- پندار: با مدیریت مسوول عظیم «بابک»، به زبان دری، مطالبی منتشر می کند.

۲۵- پوهاند دوست: وب سایت معلوماتی در باره ی شادروان پوهاند دوست «شینواری» است.

۲۶- پیام مجاهد: وب سایت نشریه ی پیام مجاهد است.

۲۷- پیام وطن: با مسوولیت ایمل «پیروز» منتشر می شود که به زبان دری، مطالب سیاسی، اجتماعی و غیره را منتشر می کند.

۲۸- پښتانه: این وب سایت به هدف آگاه ساختن پشتون ها از دشواری هایی که بر آنان رفته اند، فعالیت می کند و برای هر موضوعی، تا مدت معینی ویژه می شود.

۲۹- پښتو اسلام: وب سایت اسلامی «مجمع علمی نفیس» است که به نوبه ی خویش در باره ی دین مبارک اسلام، به زبان پشتو، آگاهی منتشر می کند.

۳۰- پښتو سافت: وب سایت زیبایی ست که از سوی آقای اسرار احمد «کریم زی»، کارشناس کامپیوتر، ایجاد شده و می توان نرم افزار پشتوی مورد نیاز را از آن به دست آورد.

۳۱- پښتو: وب سایت نیمه اسلامی و تجارتي است که می توانید برنامه های تبلیغاتی اسلامی را در آن بشنوید و هم دریافت کنید.

۳۲- پښتونخوا: وب سایت دلچسپ حزب ملی و اجتماعی پشتون ها است که علاقه مندان می توانند در آن نوشته های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی را نیز بخوانند.

۳۳- پښتو تکی نت: وب سایت آزاد ادبی است که به زبان انگلیسی، آگاهی هایی را در باره ی پشتو و پشتون ها برای قشر جوان و مقیم خارج آن ارائه می کند.

۳۴- تاند: وب سایت فرهنگی است که در کنار خبر های روزانه، نوشته های گوناگون ادبی، هنری و غیره را نشر می کند.

۳۵- ترقی: با مسوولیت داکتر محمد سالم «سپارتک»، مطالب مختلفی را به زبان دری، منتشر می کند.

۳۶- تل افغان: وب سایت آزاد، بی طرف، فرهنگی و اجتماعی ست که از مسکو به انتشارات می پردازد.

۳۷- جوانان بیدار: با مسوولیت طارق «پیکار»، به زبان دری، نشرات می کند.

۳۸- جاویدان: مطالب فرهنگی، اجتماعی و تاریخی را به زبان دری منتشر می سازد.

۳۹- خیر: وب سایت بی طرف فعالیت های هنری و فرهنگی است که به زبان های پشتو و انگلیسی، نشرات دارد.

۴۰- خاوران: با مسوولیت ضیاء «رهین»، به زبان دری، مطالب فرهنگی و اجتماعی را نشر می کند.

۴۱- د افغانانو تاتوبی: وب سایت آزاد ادبی و معلوماتی در باره ی افغانستان و افغانان است.

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۱۲ /

- ۴۲- د افغانستان کتابتون: در این وب سایت، آن کتب افغانی جا به جا شده اند که در مطبعه ی دارالسلطنت امیر عبدالرحمن خان، به طبع رسیده اند.
- ۴۳- داستانونه: وب سایت حاوی ژانر داستان است. در این رسانه، آثار زیادی را به زبان پشتو برگردان و هم در پیوند به داستان، معلوماتی را به علاقه مندان ارائه می کنند.
- ۴۴- دعوت میدیا ۲۴: وب سایت نشریه ی دعوت است که نوشته های دلچسپ سیاسی، اجتماعی و فرهنگی را از ناروی منتشر می کند.
- ۴۵- دیدگاه: با مسوولیت فیاض «نجیمی»، به زبان دری در باره ی موضوعات مختلف، نشرات می کند.
- ۴۶- راه روشنایی: با مسوولیت فرید «فرخ زاد»، به زبان دری، مطالب مختلفی را نشر می کند.
- ۴۷- رشاد: وب سایت ویژه ی شادروان اکادمیسین استاد عبدالشکور «رشاد» است که در باره و آثار او به نشرات می پردازد.
- ۴۸- روزنه: با مسوولیت نور محمد «عطایی» فعالیت می کند و به زبان دری، مطالب اجتماعی و گوناگونی را انتشار می دهد.
- ۴۹- شرکت روشن: وب سایت دومین شرکت خصوصی مخابراتی افغانستان است که در باره ی تلفیون های همراه و سیم کارت های این شرکت، آگاهی منتشر می کند.
- ۵۰- روشنایی: با مسوولیت انجنیر سید «مهران»، به زبان دری، نشرات می کند.
- ۵۱- روشنک: وب سایت شماری از داکتران افغان است که در باره ی صحت، نشرات می کنند.

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۱۳ /

۵۲- روهی: وب سایت منسوب به شادروان نامزد اکادمیسین استاد صدیق الله «روهی» است که نوشته های ادبی، فرهنگی، سیاسی و اجتماعی را منتشر می کند.

۵۳- ربنتنی افغانان: وب سایت فرهنگی است که به زبان پشتو و دری منتشر می شود و بخش تالار گفتمان و معرفی چهره های نامور افغانستان در آن، بسیار دلچسپ است.

۵۴- زمور افغانستان: وب سایت شخصی آقای اکمل «سای» است که آگاهی های دلچسپ دارد.

۵۵- زنده گی: با مسوولیت فرید «سیاوش»، به زبان دری، در باره ی موضوعات مختلف، نشرات می کند.

۵۶- زیار تکی نت: وب سایت نویسنده ی نامور و زبان شناس، استاد پیشین پوهنتون کابل، آقای مجاور احمد «زیار» است که نوشته ها، پژوهش ها و اشعار او در آن به نشر می رسند.

۵۷- ژواک: با مسوولیت کبیر «شاغاسی» فعالیت می کند و مطالب مختلفی را انتشار می دهد.

۵۸- سباوون آنلاین: وب سایت آزاد، فرهنگی و اجتماعی ست که به زبان های پشتو و انگلیسی، نشرات دارد.

۵۹- سپرغی: وب سایت بی طرف، ادبی، هنری، علمی و ناشر دیدگاه های آزاد است.

۶۰- سپیده دم: وب سایت واحد «فیضی» است که به زبان دری، نشرات می کند.

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۱۴ /

- ۶۱- ستوری: وب سایتی پیرامون زنده گی و آثار شادروان داکتر کبیر(رهبر پیشین حزب ملی گرا و قومی پشتون ها) است.
- ۶۲- مجمع فرهنگی سلام: وب سایت مجمع فرهنگی سلام است که در مورد تاریخ، فرهنگ و باستان شناسی کشور، نبشته های پژوهشی منتشر می کند.
- ۶۳- سمسور: وب سایتی به زبان های پشتو و دری است که افزون بر موسیقی، مواد ادبی را نیز منتشر می کند.
- ۶۴- هفته نامه ی سور غر: وب سایتی ست که از سوی گروه مشورتی آراکوزیا-افغان، نشرات می کند. نشریه ی چاپی این رسانه با تیراژ و کیفیت بلند، در کندهار منتشر می شود.
- ۶۵- شاخه: با مسوولیت فضل الرحیم «رحیم»، به زبان دری، مطالبی را به نشر می رساند.
- ۶۶- شبکه ی عروه الوثقی: پیشگام ترین و بزرگ ترین شبکه ی اینترنتی قرآن کریم در افغانستان است.
- ۶۷- طنزونه: وب سایت ویژه ی طنز است که از سوی طنزنویس توانای کشور، آقای محمود «نظری»، مدیریت می شود.
- ۶۸- علامه حبیبی: وب سایتی پیرامون استاد بزرگ، شادروان علامه پوهاند عبدالحی «حبیبی» است که آثار او در آن به نشر می رسند.
- ۶۹- فریاد آزادی: با مسوولیت جلیل «پُر شور» نشرات دارد و مطالب سیاسی و اجتماعی را منتشر می کند.
- ۷۰- کابل ناتاهه: وب سایت ایشورداس است که مطالب مختلف را انعکاس می دهد.
- ۷۱- گفتمان: با مسوولیت انجنیر عبدالله «علم»، به زبان دری، نشرات دارد.

۷۲- لر او بر: وب سایت دلچسپ است که از هالند فعالیت می کند و در مورد رویداد های روزانه ی لر و بر(دو سوی خط دیورند) خبر ها، تصاویر و کلب های ویدیوی را پخش می کند.

۷۳- لوی افغانستان: وب سایتی ست که در باره ی افغانستان و افغانستان بزرگ، به زبان پشتو، نشرات دارد.

۷۴- لیکوال: وب سایت ویژه ای ست که با تلاش خالد «هادی»، برای نویسنده گان افغان ایجاد شده و در باره ی آنان معلومات نیز منتشر می کند.

۷۵- لیوال نت: وب سایت شرکت لیوال است که با بهای اندک، نرم افزار پشتو، مواد مربوط کمپیوتر و سهولت های انترنتی را ارائه می کند.

۷۶- مسافر: وب سایت آزاد هنری و ادبی است که موسیقی پشتو، بخش زیاد نشرات آن را می سازد.

۷۷- مستانه: بزرگ ترین وب سایت غنی موسیقی و هنر افغانی است که نشرات خویش را به گونه ی مجانی، ارائه می کند.

۷۸- مشرق سافت: وب سایت معلوماتی است که به زبان پشتو، در باره ی کمپیوتر و انترنت، نشرات دارد.

۷۹- ملالی «جویا»: با مسوولیت کمیته ی حمایت از ملالی «جویا»، موضوعات سیاسی و اجتماعی را نشر می کند. زبان اکثر نوشته های این سایت، دری است.

۸۰- مهر: با مسوولیت انجنیر عبدالقیوم «میرزاده»، به زبان دری، نشرات می کند.

۹۰- نهضت آینده ی افغانستان: با مسوولیت پوهندوی دکتور بسم الله «شیوامل»، به زبان دری، نشرات دارد.

- ۹۱- نورالانوار: وب سایت ویژه ی دكتور عبدالستار «سیرت» است.
- ۹۲- نوید فردا: با مسوولیت فاروق «فردا»، به زبان های دری و پشتو منتشر می شود.
- ۹۳- هیواد افغانستان: وب سایتی ست که در کنار موسیقی و هنر پشتو، مواد فرهنگی مختلف را به نشر می رساند.
- ۹۴- هیواد: وب سایت ادبی و فرهنگی است که از سوی هیواد «شیرزاد» ایجاد شده و در باره ی ادب و فرهنگ پشتو، نشرات می کند.
- ۹۵- اوربل: وب سایت ویژه ی زنان است که از سوی مجمع جوانان ملی گرای افغان به زبان های پشتو و انگلیسی، نشرات دارد.
- ۹۶- وطندار: با مسوولیت انجنیر «نجیب»، به زبان دری، منتشر می شود.
- ۹۷- ورانگه: وب سایت ادبی و فرهنگی است که موضوعات تاریخی را نیز نشر می کند.
- ۹۸- ټول افغان: وب سایت دلچسپ فرهنگی است که در آن موادی در رابطه به اشکال گفت و گو، بازی های الکترونیک و حل مشکلات فنی نیز گنجانده شده است.
- ۹۹- ټیک افغان: وب سایت غنی معلوماتی پیرامون آموزش کمپیوتر است و از شهر هرات، نشرات می کند.
- ۱۰۰- گوربت: وب سایت مجمع فرهنگی گوربت است که در کنار خبر های روزانه، مواد مختلفی را نشر می کند.
- ۱۰۱- ساعت: با مسوولیت مهدی «بشیر»، به زبان دری، خبر و مطالب مختلفی را منتشر می سازد.

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۱۷ /

باید افزود رسانه های مجازی با سرعت خیلی زیاد در حال افزایش اند. بنا بر این، گردآوری نام های تمام آن ها میسر نشد.

۵- آژانس های خبری:

آژانس ها، نه تنها خبر ها را در اختیار رسانه ها قرار می دهند، بل به نوبه ی خود، وب سایت های ویژه ای دارند که بیشتر آن ها به نام های خود آن ها می باشند. در زیر، به شماری اشاره می کنیم:

۱- آژانس اسلامی افغان: این آژانس در سال ۱۹۸۲ میلادی از سوی یعقوب «شرافت»، ایجاد شده است. این نهاد در میان رسانه های افغانی، نقش قابل ملاحظه دارد.

۲- آژانس باختر: آژانس خبری باختر، مربوط وزارت اطلاعات و فرهنگ است.

۳- آژانس خبری پژواک: آژانس خبری خصوصی / آزاد است.

۴- آژانس خبری ققنوس: آژانس خبری خصوصی نو است که فعالیت های فرهنگی نیز دارد.

۵- آژانس خبری کوکچه: آژانس خبری خصوصی نو تاسیس است.

۶- آژانس خبری هندو کش: از سالیانی ست که خصوصی / فعالیت دارد.

۷- آژانس خبری وقت: آژانس جدید خصوصی ست که از سوی صنفیه «میلاد» ایجاد شده و در کنار خبر ها، در باره ی موضوعات مختلف، نشرات می کند.

بخش سوم:

تقسیم رسانه ها از لحاظ سرمایه و تمویل

وقتی به رسانه های کنونی افغانستان می نگریم، طبیعی ست که در باره ی منابع تمویل آن ها پرسش هایی به وجود می آیند. بدون از رسانه های سمعی و بصری که آن ها نیز در آغاز به گونه ای به هزینه های اولیه نیاز دارند و کسی به تنهایی نمی تواند بار گران مالی آن ها را بلند کند، به ویژه رسانه های چاپی که از هنگام چاپ تا انتشار، با تحمل زیان دوران می کنند.

رسانه های سمعی و بصری در جریان چند سال اخیر، از رهگذر حرکت دورانی خویش به تضمین بقای خویش پرداخته اند. به این معنی که از طریق نشر اعلانات و ساخت برنامه های سودآور، تا اندازه ی زیادی هزینه های خویش را فراهم می آورند، ولی رسانه های چاپی به اثر کمبود قشر باسواد جامعه، در این موقف قرار ندارند. بنا بر این، باعث ظن مردم بالای سرمایه های مالی آن ها می شود.

قانون اساسی افغانستان و قانون رسانه ها اجازه نمی دهند که حزب، شخص یا گروهی، برای فعالیت های سیاسی و رسانه یی خویش، از منابع نامشروع خارجی، سرمایه ی مالی به دست آورند، ولی چنان چه در جامعه ی ما، قانون به گونه ی کامل حاکم نیست، بعضی افراد و گرداننده گان رسانه ها کوشیده اند از خلای عدم قانونیت و حاکمیت کامل آن، به نفع خویش بهره برداشته، و از کشور های دور و نزدیک، موسسات کمک دهنده ی سیاسی و غیر سیاسی، کمک های با چشمداشت و بی چشمداشت، به دست آورند. در زیر، بر ماهیت مالی رسانه های افغانی، نظری کوتاه می افکنیم:

۱- رسانه های دولتی:

آن رسانه های اند که از سوی دولت تمویل می شوند و سیاست دولت را منعکس می سازند. این رسانه ها در گُل، میزان اندک هزینه های خویش را نیز نمی توانند فراهم آورند. دولت بر اساس سنت گذشته، مجبور است از این ناحیه متحمل ریسک شود.

وقتی رسانه های آزاد به وجود آمدند، انحصار رسانه های دولتی از میان رفت و شمار بیننده گان، شنونده گان و خواننده گان آن ها تا اندازه ای کاهش یافته است.

از لحاظ اعتماد نیز رسانه های دولتی، به خاطر روش و تاریخ گذشته، در موقف خوب نیستند. اگرچه در جریال چند سال اخیر برای رسانه های دولتی از سوی کشور های خارجی - به صورت رسمی - کمک های زیادی شده اند و این روند همچنان ادامه دارد، ولی در گُل، رسانه های دولتی به صورت اساسی از سوی دولت، تمویل می شوند.

کشور های جاپان، جرمنی، هندوستان، ایالات متحده ی امریکا و شمار دیگر با تلویزیون ها و رادیو های سراسری و ولایتی دولت، به ده ها میلیون دالر امریکایی کمک کرده اند. به همین گونه، موسسات کمک دهنده با رسانه های چاپی و رسانه های بزرگ دولتی، مانند تلویزیون ملی و تلویزیون های مربوطه ی ولایتی، با رادیو افغانستان و شبکه های رادیویی ولایتی نیز کمک هایی کرده اند.

در بخش کمک به رسانه های چاپی، روزنامه های هیواد، انیس، اصلاح، کابل تایمز، افغانستان تایمز و نشریه های هفته وار، ماهانه و سالانه شامل اند.

۲- رسانه های تنظیمی و حزبی:

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۲۰ /

آن رسانه هایی اند که از سوی گروه ها یا احزاب مختلف سیاسی، مدیریت می شوند. منابع تمویل آن ها نیز از منابع مشروع و غیر مشروع احزاب است. رسانه های تنظیمی یا حزبی نیز مانند رسانه های دولتی، در انحصار ایدیالوژیک آغشته اند و علاقه مندان زیادی ندارند. آن ها فقط بالای دیدگاه ها و منافع احزاب خودشان می چرخند؛ هرچند هزینه های این رسانه ها از سوی احزاب مربوطه، پرداخت می شوند، ولی چنان چه در افغانستان، اکثر گروه های سیاسی از منابع داخلی، بهره مند نمی باشند، یا امکانات داخلی آن ها بسیار نیستند، بنا بر این، پول این گونه رسانه ها از منابعی تامین می شود که تابع سیاست های روز استند.

چنان چه دسته ها و گروه هایی در بخش های سیاسی، پیوند های بیرونی دارند، بدین ملحوظ آماده نیستند در قبال رسانه های خویش، حقیقت را به مردم بگویند.

در افغانستان تا هنگام به وجود آمدن حکومت قوی و قانونی که دولت بالای تمام ساختار های کشور حاکم باشد و تمام کمک های خارجی را از یک فلتربور دهد، دشوار هایی وجود خواهند داشت و رسانه های ایجاد شده ی احزاب، توسط کمک های خارجی، به همین گونه فعالیت خواهند کرد. اکنون بعضی گروه ها و احزاب، صاحب رسانه های خصوصی اند. به گونه ی مثال: نشریه های اقتدار ملی، پیام مجاهد، محاذ و مجاهد، تلویزیون های تمدن، راه فردا، نور، نشریه های جبهه ی ملی، تکبیر و افغان ملت و غیره، از جمله ی رسانه های تنظیمی یا حزبی اند.

صدای جمهوری، صدای همبسته گی، نوید فردا، پیام ملی، یووالی، میلاد وحدت، راه آزادی، آرمان مردم، نخبه و شمار دیگر نیز از چنین رسانه هایی هستند.

۳- رسانه های خصوصی / آزاد:

آن رسانه هایی اند که در واقع از رهگذر سیاست و امکانات مالی، آزاد باشند. چنین رسانه هایی از جریان کار خویش، هزینه های خویش را فراهم می آورند و ابقا می شوند؛ ولی در افغانستان، دشواری چنین رسانه ها، به ویژه رسانه های چاپی در این است که تا مدت زیادی پایدار نیستند. آن ها بیشتر با سد و توقف رو به رو شده اند. گاهی به اثر خشکیدن منابع مالی، گاهی با تغییر وظیفه ی گرداننده، گاهی به دلیل درمانده گی بسیار گرداننده گان و زمانی به علت اختلافات درونی، از میان می روند.

هرچند رسانه های آزاد افغانستان، با سد و توقف مواجه می باشند و همچنان از رهگذر امکانات و آرایش، نمی توانند با رسانه های دولتی و تنظیمی رقابت کنند، ولی میزان اعتماد بر آن ها آهسته آهسته بیشتر می شود.

جریان انکشاف رسانه های آزاد، طبیعی است، ولی از تنظیمی، تصنعی می باشد. هر زمانی که حاکمیت قانون به وجود بیاید و سرمایه ی تمام افراد، گروه های سیاسی و احزاب افشاء شود، امکان دارد بسیاری از رسانه های وابسته، با دشواری رو به رو شوند.

«تا سال ۲۰۰۶م، کمک های اداره ی انکشافی و جهانی امریکا و کمیسیون اروپا به رسانه های آزاد/ خصوصی، سی میلیون دالر امریکایی بودند. نزدیک به پانزده میلیون دالر امریکایی آن در فعالیت ها مربوط به انتخابات ریاست جمهوری، هزینه شده بود.

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۲۲ /

در سال ۲۰۰۶م، کمک ها به رسانه های آزاد، تقریباً به سه میلیون دالر امریکایی، کاهش یافتند. در سال ۲۰۰۷م، چنین هزینه ای وجود ندارد. در سال ۲۰۰۳م، کمک های کمیسیون اروپایی به رسانه ها، پنج میلیون یورو بود. در سال ۲۰۰۶م ۲٫۱ میلیون یورو و در سال ۲۰۰۷م به سیصد هزار یورو، کاهش یافت.»^۱

در این جا، نام های بعضی از رسانه های خصوصی تلویزیونی را می آوریم که عبارت اند از: شمشاد، سبا، لمر، افغان، طلوع و امروز. این رسانه ها با وجود این که آزاد گفته می شوند، ولی از رهگذر سیاست، بی طرفی خویش را به طور کامل، آشکار نکرده اند. تلویزیون های دیگری نیز وجود دارند که به نام آزاد، فعالیت می کنند، ولی بعضی گرایش تنظیمی دارند. اکثر آن رادیو هایی که به کمک موسسه ی انترنوز ایجاد شده اند، اکنون از سوی افراد مشخصی مشغول فعالیت اند. شمار عمومی آن ها افزون بر هفتاد شبکه می شود و بیشتر در ولایات و ولسوالی ها فعالیت می کنند. ولسا، روزنامه ی اراده، هفته نامه ی گنج، آینه ی زن، هشت صبح، چراغ، عصر، جمهوریت و شمار دیگر، از جمله ی رسانه های آزاد اند. مطبوعات خصوصی، به صدها می رسند، ولی آن هایی که بی طرف باشند، زیاد نیستند.

۴- رسانه های موسسه یی / انجویی:

مطبوعاتی نیز وجود دارند که از سوی انجوها یا موسسات غیر دولتی تمویل می شوند و آشکار کننده ی سیاست ها، دیدگاه ها و فعالیت های آن ها به شمار می روند.

۲۱- ریکاردو گراسی، رسانه ها، یعنی پیشرفت، کلیدگروپ، سال ۲۰۰۷م، ص ۵۲.

هرچند بعضی مؤسسات خارجی - جهت اهداف خویش - به شماری از رسانه های دولتی، تنظیمی و خصوصی کمک می کنند، و شرایطی را بر آن ها می قبولانند، ولی افزون بر این، خود نیز دارای رسانه اند. دیزاین چنین رسانه هایی نسبت به رسانه های خصوصی، دولتی و تنظیمی، با بهای بلند توام می باشد؛ زیرا این رسانه ها برای چاپ و نشر، منابع گسترده دارند، اما عمر این رسانه ها زیاد نبوده و مربوط به بقای مؤسسات و فعالیت آن ها است. اگر این مؤسسات فعال باشند، رسانه های شان نیز فعال می باشند.

وقتی سرمایه ی رسانه های انجویی زیاد و اندک شود، این وضع، بالای بقای آن ها، تاثیر متناسب می گذارد؛ اما رسانه هایی انجویی از رهگذر مشی، اشتغال زیادی بالای امور سیاسی ندارند. آن ها گاهی به خاطر حقوق زنان و موضوعات مدنی، تلاش های تبلیغاتی می کنند، ولی اکثر نشرات آن ها در باره ی فعالیت های صنفی و حرفه یی خودشان است. نام های چند رسانه ی چاپی - موسسه یی را به گونه ی نمونه می آوریم:

پیوستون، دالی، کلید، صبا، همکاری، حقوق مردم، جامعه ی مدنی، دیمو کراسی، مرسل و ...

۵- رسانه های به نام آزاد:

در جریان سی سال گذشته در افغانستان، با بعضی نام ها و اصطلاحات، بازی های شگفتی شده است. نام ها به گونه ای اند و کردار ها به گونه ی دیگر. پس از هفت ثور سال ۱۳۵۷ش، شعار های خلق، مزدوران، کارگران، قشر زحمت کش، حکومت مردم، آبادی سرزمین، رفاه کشور و امثالهم، یک جانبه گرم بودند، ولی این که طرفداران چنین شعار هایی، به چه میزانی آن ها را عملی کردند و بر آن ها پابند ماندند، مردم - تمام آن ها را با چشمان خویش مشاهده کردند. در سوی دیگر، نام «اسلامی» با هر گروه و هر

دسته ای، پیوند خورده بود. بدون نوای «اسلامی»، آغاز هر حرکتی ناممکن بود. این که آن گروه ها به چه میزانی پابند اسلام بودند، هنگام زمامداری در کابل و در جا های دیگر، چه ها کردند، مردم - تمام آن ها را نیز مشاهده کرده اند.

نظام طالبان، ویژه گی های خودش را دارا بود، اما از رسانه ها، به ویژه از رسانه های تصویری، فاصله داشت. وقتی نظام طالبان پایان یافت، دسته ها و گروه های قبلی، پسوند های «اسلامی» خویش را دور کردند و در عوض، اصطلاح ملی را به کار بردند. این که این گروه ها و دسته ها، به چه میزانی ملی اند، برای مردم ما به خوبی آشکار می باشند. در این میان، در بخش رسانه ها، اصطلاحاتی که شگفت تر از بقیه و مود روز بودند، نیز به کار می رفتند: «آزاد، مستقل، غیر وابسته، بی طرف و...»

هر کسی می تواند از کلمه ی «آزاد» بر اساس تعبیر، استعداد و خواست خودش بهره های درست و نادرست بگیرد. بعضی سیاستگران که احزاب، دسته ها و گروه های خودشان را مشاهده کردند، به تلاش افتیدند از راه رسانه های آزاد/ خصوصی نیز در «بازار آزاد سیاسی» مطرح شوند. بنا بر این، مطبوعاتی به میان آمدند که ظاهراً آزاد شناخته می شوند، ولی در واقع مشی سیاسی، قومی، زبانی و منطقه یی دارند. آن ها بسیار تلاش می ورزند موضوعات جنجالی را به گونه ی یک جانبه مطرح کنند تا به این گونه خود را به شهرت برسانند. چنین رسانه هایی بیشترین بر ضد شخصیت ها تبلیغات می کنند. در این میان، تنظیم جمعیت اسلامی و دسته هایی که به حیث بازی کننده گان اصلی جنگ مطرح بودند، در باره ی شخصیت های بلند رتبه ی خویش ایراد نمی گیرند، زیرا پیوند فکری دارند و به سوی آنان متمایل اند.

مثال های رسانه های وابسته:

آرمان ملی، پیمان، آگاه، هفته نامه ی کابل، تلویزیون نور، نورین و امثال آن ها. اگرچه این رسانه ها در نشر موضوعات، دست باز دارند، ولی وقتی موضوعی پیرامون اعمال نادرست شورای نظار و جمعیت اسلامی مطرح شود، برای نشر آن ها، به آسانی دل نمی دهند. مشی چنین رسانه هایی از دور نیز نمایان است.

۶- رسانه های بین المللی برای افغانستان:

از بیست سال بدین سو، رسانه های بین المللی نیز برای افغانستان، نشرات می کنند، ولی در جریان چند سال گذشته، این نشرات افزایش و ویژه گی های بیشتری یافته اند. در این میان، نشرات رادیویی و تلویزیونی بیشتر می باشند. هزینه ی تمام این رسانه ها و نشرات، از سوی کشور های مربوطه پرداخت می شود. طبیعی ست که این رسانه ها فقط برای آگاهی و تنویر افغان ها فعالیت نمی کنند. آن ها در پشت پرده اهدافی دارند، ولی به هر حال در جریان آگاهی دهی اجتماعی، نقش اساسی ایفا کرده اند. در این جا به شماری از این رسانه ها اشاره می کنیم:

رادیو آزادی: در یک شبانه روز، دوازده ساعت، به زبان های دری و پشتو نشرات دارد. گمان می رود بیشترین شنونده ی رادیو در افغانستان را دارا باشد. این رادیو می تواند گزارش های تازه در باره ی رویداد های روزانه را به گونه ی مستقیم برای مردم گسیل، و برنامه های زنده تهیه و منتشر کند. دفتر مرکزی این رادیو در جمهوری چک و افغانی آن در کابل قرار دارد. هزینه ی مالی این رادیو از سوی کانگرس امریکا، پرداخت می شود.

بی. بی. سی: از شهرت و موثریت زیادی برخوردار است. این شبکه از دو دهه بدین سو برای افغانستان، نشرات می کند. نشرات پشتو و دری این

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۲۶ /

رادیو، تاثیرات ویژه دارند. سطح اعتماد مردم بر آن ها بسیار زیاد است. دفتر مرکزی این رادیو در لندن و دفتر افغانی آن در کابل قرار دارد. امور تمویل آن از سوی حکومت انگلستان، تنظیم می شود.

رادیو صدای آشنا: رادیوی دولتی امریکا است که برای افغانستان، به زبان های دری و پشتو نشرات می کند. در گذشته به نام «صدای امریکا» یاد می شد. افزون بر این، رادیوی دیگری به نام «رادیو دیوه» دارد که برای پشتون های پشتونخوا می باشد؛ ولی موضوعات سیاسی و اجتماعی افغانستان نیز از آن پخش می شوند.

تلویزیون صدای آشنای امریکا نیز یک ساعت برای افغانستان، به زبان های دری و پشتو نشرات می کند که از طریق تلویزیون ملی افغانستان، پخش می شوند. زمانی کشور آلمان نیز از شبکه ی تلویزیون ملی افغانستان، به زبان های دری و پشتو، نشرات داشت.

رادیو های خارجی: ایران هم به زبان های دری و پشتو، برای افغانستان نشرات دارد که تمام آن ها در انحصار حکومت آن می باشند. دویچ ویله ی آلمان، رادیو چین، رادیو مسکو، آل اندیا رادیو، رادیو «صدای آزادی» که از سوی «آیساف» ایجاد شده و امثالهم نیز به زبان های پشتو و دری نشرات می کنند. منابع تمویل این رادیو ها، دولت های مربوطه استند.

از لحاظ تاثیر و موثریت رادیو های خارجی، «رادیو آزادی»، «بی.بی.سی» و «صدای امریکا»، بیش از دیگران شنونده دارند. اثرات چنین رادیو هایی به اندازه ای می باشند که جلوتر از رسانه های داخلی، قرار گرفته اند.

بخش چهارم:

مشى رسانه های کنونی

در جریان هشت سال گذشته، رسانه های افغانی از مراحل گوناگون فراز و نشیب سیاست، اقتصاد و تجربیات گذشته و می گذرند. در رسانه های ما از عقده مندی های شخصی تا انتقادات اجتماعی و سیاسی، موضوعات زیادی نشر شده اند.

رسانه های مسلکی و تنویری نیز به سهم خویش، نقش خود را ادا کرده اند. آن ها خلای رسانه یی را که تقریباً از دو دهه به این سو، به وجود آمده بود، تا اندازه ای پُر می سازند، ولی در کُل، دشوار است تمام رسانه ها را از لحاظ مشی، مختصراً به بررسی گرفت.

در واقع هر رسانه ای مشی و سیاست جداگانه ی خود را دارا است. بنا بر این، اگر با رسانه ای هماهنگ و برابر باشد، نیاز به دیگری به وجود نمی آید.

اگر بخواهیم به گونه ی همه جانبه، رسانه ها را در گروه های جداگانه تحلیل کنیم، امکان دارد به یک نتیجه ی واحد نرسیم، زیرا مشی رسانه های ما در آغاز به گونه ای، در جریان کار به گونه ی دیگر و با گذشت زمان به صورت دیگری تغییر می پذیرد.

بعضی رسانه ها در جریان فعالیت خویش، از رهگذر سیاست، سیر میانه داشته اند. شماری واژگون و رسانه هایی چنان می باشند که اهداف ویژه ی قومی، تنظیمی و منطقه یی را دنبال می کنند. در مشی آن ها، تغییرات چندانى رونما نشده اند.

در زیر، از میان تمام نظرات و سیاست های متضاد و متغیر رسانه های داخلی، به چند مسئله ی مهم، اشاره می کنیم. آن ها اکثراً روی این مواضع، نشرات می کنند.

۱- ملی گرایی: در کشور های مترقی و هم در کشور های در حال انکشاف، ملی گرایی به حیث یک ارزش مهم و مقدس، مطرح است. رسانه های یک جامعه، مراکز علمی و مدنی، سیاستگران، نویسندگان، روشنفکران، روحانیون و مردم، خود را جهت رشد و حفظ ارزش ها و منافع ملی، متعهد می دانند.

احزاب سیاسی و افراد، جهت رسیدن به قدرت، ابزار مشروع و نامشروع را به کار می برند، ولی هیچ کدام در برابر منافع ملی و هویت ملی نمی ایستند. در جوامعی که جنگ زده باشند و بیماری های زیادی در آن جاها شیوع یابند، یکی از دشواری ها این است که مخالفان به تلاش می افتند و برای تعریف و تشخیص منافع ملی - به تعبیر خودشان - دنبال بهانه می شوند و با دست آویز آن می خواهند در نخست منافع ملی، هویت ملی و ارزش های ملی تعریف شوند تا بتوانند روی آن ها توافق کنند. پس از آن، روی آن ها بحث خواهند کرد! بنا بر این، پاسخ معقول به آن، استعمال زور است؛ زیرا در علوم اجتماعی و امور سیاسی، تعریفی که همسو با پدیده های ساینس باشد، ندارد. به هر صورت، حتی وقتی سخن به توافق برسد، باز هم بهانه کننده گان، بر هیچ تعریفی، حاضر نمی شوند.

از نگاه ما، ارزش های ملی، پدیده هایی اند که در طول سده ها، اقلشار مختلف ملت بدون دست درازی و فشار سیاسی، روی آن ها توافق داشته اند.

آنان این ارزش ها را گرامی می داشتند و در برابر کسانی که در برابر آن ها موضع می گرفتند، ایستاده اند.

بعضی رسانه های کنونی، پاس ارزش های ملی و طبیعی کشور را نگه داشته و تلاش ورزیده اند نشراتی داشته باشند تا باعث تقویت روحیه ی ملی شوند. آن ها سعی کرده اند احساس کوچکی و بیگانه گرایی را از میان بُرده و ساختار دفاعی ارزش های مردمی را محکم بسازند.

هرچند در جریان هفت سال گذشته، شمار رسانه های ملی گرا نسبت به رسانه های غیره، اندک بوده و است، اما با آن هم، نقش دفاعی و تهاجمی ملی را به خوبی بازی کرده اند. به گونه ی مثال، نشریه های ویسا، اراده، کلید، پخلاینه، و بقیه ای که در صنوف مختلف رسانه ها(صوتی، تصویری و مجازی) مسوولیت های ملی خویش را تا اندازه ای به انجام رسانده اند.

شبکه ی تلویزیونی آریانا نیز تا اندازه ی زیادی از ارزش های ملی پشتیبانی کرده است. تلویزیون های شمشاد، امروز و لمر هم در این زمینه، نقشی مناسب گرفته اند. تلویزیون افغان نیز به اندازه ی توان خویش، همکاری کرده است.

۲- نظم و مردمسالاری: پیرامون رسانه ها، عام است که نیروی چهارم جامعه یا کشور اند. طبیعی ست در جوامعی که نیروهای سه گانه ی دولت در جای خود به فعالیت مشغول باشند، بر اساس همکاری و ارتباط، در مسیر حقوقی و قانونی کار می کنند؛ جامعه در کنترل مستقیم آن ها قرار می گیرد و هراسی از هرج و مرج نخواهد بود. در چنین اوضاعی اگر رسانه ها به حیث رکن یا نیروی چهارم مطرح شوند، نه تنها خطری یا تهدیدی متوجه نخواهد بود، بل گمان بهره ی بیشتر، نظم و احیای همه جانبه ی ذهنی و

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۳۰ /

انکشاف فکری وجود خواهد داشت؛ ولی در جامعه ی ما که سه نیروی دولت، تمام ویژه گی های قدرت، پخته گی و استحکام را ندارند و کُل کشور در کنترل کامل آن ها قرار ندارد، و نه هم در میان خویش هماهنگی و همکاری تام دارند، فساد اداری به بی نهایت رسیده است. آن ها در عدم کفایت کامل، با دشواری رو به رو اند. در چنین وضعی آزادی و خوداختیاری کامل رسانه ها خالی از خطر نخواهد بود.

به هر صورت، بالای خطرات و گرایش های بیرونی، بعداً اشاره خواهیم کرد، ولی رسانه های کنونی افغانی در انتظام امور داخلی، در کنترل خواسته های زیاد و نامشروع بعضی دست اندرکاران و در انکشاف مردمسالاری، نقش های سازنده ایفا کرده اند. همین رسانه هاینده که کارکرد ها حکومت را بررسی و ارزیابی کرده، صدای مردم را به دولت می رسانند و کردار دولت را برای مردم، تبیین می کنند.

در فاصله ی هفت سال گذشته، به جز رسانه ها، هیچ نهاد یا ارگان دولتی که سه قوه ی دولت (مقننه، قضائیه و اجرائیه) از آن ها واهمه داشته باشد، وجود نداشته است. بنا بر این، رسانه ها موفق شده اند تا اندازه ای دولت را زیر تاثیر خویش درآورند.

در کُل، دیدگاه ها، گفت و گوها و نوشته هایی که از سوی رسانه های آزاد منتشر شده اند و بالای کارکرد های دولت، انتقاد داشته اند، به صدها هزار می رسند.

اگر رسانه های داخلی و خارجی وجود نمی داشتند، آفریده گار(ج) می دانست که به چه میزانی بر افغان ها ظلم، تحمیل شده بود. مردم، زیر

شکنجه، ضرب و شتم قرار می گرفتند و کشته می شدند، ولی توان بلند کردن فریاد و اعتراض را نداشتند.

از سویی اگر درب بازار فساد دولتی باز، رشوه و خیانت گرم است، موسسات غیر دولتی و خیره ی بین المللی نیز در روند چور و چپاول، دست کمی از ماموران و دست اندرکاران دولتی ندارند. مردم در میان این دو پُل فساد، مایوسانه گیر مانده اند. بنا بر این، رسانه هاینده که پرده از روی دشواری ها برمی دارند.

اما فساد به چنان اندازه و مهارت هایی رسیده است که گاهی بعضی رسانه ها در انحصار فسادپیشه گان، قرار می گیرند. به این دلیل، فسادپیشه گان بزرگ و اصلی، جنایتکاران و محترکان، اکثراً از امواج انتقاد برکنار و مصئون مانده اند.

متأسفانه در تمام رسانه ها این توانایی وجود ندارد که بالای تمام مُعضلات، انگشت انتقاد بگذارند، ولی رسانه هایی هم وجود دارند که پرده از روی ده ها گونه ی فساد، برمی دارند. در این میان، اشتباه بزرگ این است که فاسدان، محترکان و جنایتکاران نیز به نوبه ی خویش دارای رسانه ها شده اند. آنان به نام رسانه های آزاد، رسانه های شخصی و تنظیمی را فعال و موفق می شوند اذهان مردم را مغشوش و ابهام بیآفرینند. این کار باعث شده است تا بعضی، از درک تفاوت میان رسانه های آزاد و غیر آزاد، ناتوان باشند. با وجود چنین روالی، رسانه های آزاد افغانی، آهسته آهسته در مسیر تجربه، گام می نهند.

اثرات رسانه های آزاد بر ارگان های دولتی، به گونه ی آشکار، جلو فساد را سد کرده اند. همچنان رسانه ها بودند که طی گزارش های خویش از سراسر

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۳۲ /

کشور، آوای مظلومیت مردم را به گوش مسوولان بلندرتبه ی دولتی، رسانده اند.

من هم در رسانه ها و هم در گردهم آیی های مردم، چند بار از زبان رییس جمهور شنیده ام که از طریق رسانه ها نیز بر دشواری ها آگاهی یافته و بر اساس آن، رهبران و دست اندرکاران حکومتی را خواسته و دشواری ها را حل کرده است.

بار ها چنین رونما شده که در منطقه ای، دست اندرکاران دولتی، با مردم ظلم یا برخورد نادرست کرده اند، اما پیش از آن که ارگان های مسوول، ماموران بلندرتبه ی دولت را آگاه کنند، رسانه ها، صدای مردم را پخش کرده اند.

رییس جمهور حامد کرزی، چند بار از طریق گزارش های منتشر شده ی رسانه یی، مسوولانی را از وظیفه برکنار یا تبدیل کرده است. این، رسانه ها بودند که مسوولان دولتی، اشخاص با نفوذ و نماینده گان مردم و مخالفان سیاسی دولت را در بحث های رویاروی سیاسی نشانده اند و قضاوت را به مردم سپرده اند. با وجود این که در این بحث ها، بعضی از رسانه های غیر آزاد به نام رسانه های آزاد، مشی خویش را تحمیل کرده اند، ولی هستند رسانه هایی که اصل بی طرفی را مراعات می کنند.

رسانه های آزاد، مردم را با دولت و دولت را با مردم پیوند داده اند. آن ها پیام های هر دو جانب را به هم رسانده اند. مردم از طریق رسانه های آزاد، خواسته های خویش را به مخالفان، به کشور های همسایه، و هم به رقیبان گسیل می کنند.

اما رسانه های دولتی، از وقتی که با بحران اعتماد، رو به رو شده اند، از لحاظ تاثیر در داخل، منطقه و جهان، اعتبار اندکی دارند. امروزه جای آن ها را رسانه های آزاد/خصوصی گرفته اند.

وقتی موضوع مداخله ی نظامی پاکستان در افغانستان، مطرح می شود، نقش رسانه های آزاد چنان زیاد است که دولت، بیشتر از طریق رسانه های آزاد، پیام خویش را به مردم و جهانیان رسانده است. این، رسانه ها بودند که موضوع را بسیار گرم می کردند؛ حتی زمانی حکومت پاکستان به گونه ی رسمی از جامعه ی جهانی خواست تا «حامد کرزی، دیگر به وسیله ی رسانه ها، پشت شان تبلیغ نکند!» در مقابل، واکنش حامد کرزی این بود که «پاکستان از هر نگاه نسبت به افغانستان نیرومندتر است؛ به ویژه از نگاه اقتصادی و نظامی. بنا بر این برای من فقط همین یک راه باقی می ماند تا از طریق رسانه ها، آواز خویش را رسا کرده و توجه جهان را به مداخله ی پاکستان در افغانستان جلب کنم!» حکومت پاکستان به همین دلیل بالای نشرات رسانه های آزاد افغانی، محدودیت وضع کرده است.

هرچند زبان رسانه های افغانستان به ضد پاکستان تند بود و اکنون نیز تند است، ولی در باره ی مداخلات ایران، این گونه نیست که پرسش برانگیز می باشد. با وجود این تفاوت، ایران هم صد در صد از یورش رسانه های آزاد ما محفوظ نیست.

تنظیم ها، گروه ها و رسانه هایی که از سوی ایران، پول به دست می آورند، طبیعی ست که به ایران گرایش دارند. آن ها زیر چتر مذهب هم در خدمت ایران، قرار می گیرند، اما در این میان باز هم رسانه هایی وجود دارند که نه تنها متوجه مداخلات پاکستان اند، بل مداخلات ایران را نیز از نزدیک تحت

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۳۴ /

نظر دارند. این رسانه ها از روی مداخلات ایران، پرده برمی دارند و آن شبکه ها، افراد، تنظیم ها و رسانه هایی را رسوا می کنند که آشکار و پنهان، از سوی ایران، تمویل می شوند؛ اما در برابر این نظارت، نه تنها گروه های مایل به ایران، واکنش های تند نشان داده اند، بل حکومت ایران نیز به شدت پریشان شده است.

سفیر ایران در کابل، چند مرتبه از مسوولان وزارت اطلاعات و فرهنگ و دست اندرکاران دولتی، به گونه جدی خواسته است جلو چنان روش هایی گرفته شود! «ورنه بالای کمک های خویش به افغانستان، تجدید نظر خواهند کرد.»

علت پریشانی مسوولان سفارت ایران در این بود که رسانه های آزاد افغانی، میان هدف (مداخله) را زده بودند.

رسانه های آزاد افغانی، از مسیر تردید و تجربیات می گذرند، ولی موفقیت ها و دست آورد های سریع آن ها در جریان تقریباً هفت سال گذشته، حتی به سطح جهان، قابل مقایسه است.

رسانه های داخلی، بیشترین بخش های جامعه ی افغانی را تحت پوشش، قرار داده اند. «در سال ۲۰۰۶م، کلید گروپ و فریدریک ایبرت استیفتنگ، در مورد پوشش رسانه ها، دسترسی و منابع مهم معلوماتی آن ها، سروی انجام داده اند که محور های آن عبارت اند از:

پوشش جنگ های جاری ۱۷,۳۶ درصد. حقوق بشر ۱۰,۷ درصد و بازسازی ۹,۵ درصد را دارا بوده است؛ اما اگر اقتصاد که با ۵,۹۲ درصد در بخشبندی دیگری در نظر گرفته شده بود، با آن یک جا شود، در نهایت به ۱۵,۴۲ درصد، بلند می رود.

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۳۵ /

گزارش ها در باره ی خواسته ها و نیاز های مردم با ۸,۲۰ درصد، عقب
بازسازی می آیند. سیاست با ۷,۹۶ درصد و فعالیت های اجتماعی ۶,۹۶
درصد را می سازند.

اما ساحات داخلی سروی با ۵ درصد، کمترین بخش پوشش را تشکیل می
دهند. گزارش های مواد مخدر ۴,۹۳ درصد، فساد اداری ۴,۸ درصد، کمک
های جهانی ۴,۶۱ درصد، محیط ۲,۷ درصد و حسابدهی ادارات دولتی، فقط
۰,۸۲ درصد را تشکیل داده اند.

هنگام مشاهده ی گزارش ها در باره ی حقوق بشر، این بخش ها در نظر
گرفته شده بودند:

حقوق بشر در کل ۴,۳۳ درصد. حقوق زنان ۴,۳ درصد و حقوق مردان
۲,۰۷ درصد.

منابع معلومات تا اندازه ی زیاد حکومتی بوده اند. نزدیک به ۴۰ درصد
معلومات، به حکومت نسبت داده شده است. حکومت مرکزی ۲۶,۹۲
درصد و حکومت های محلی ۱۲,۴۸ درصد. البته این پوشش، زمانی به
۵۲,۶۰ درصد بلند رفت که ارقام سازمان های میان حکومتی ۱۰,۶۵ درصد و
از کشور های خارجی ۱۹,۲ درصد، اضافه شدند.

سایر منابع معلوماتی: افراد ۸,۵۳ درصد. جامعه ی مدنی ۸,۲۳ درصد.
موسسات ۷,۸ درصد و فعالان محلی ۵,۴۶ درصد بودند.

اطلاعات آژانس های بین المللی ۱۶,۷۶ درصد پوشش رسانه های افغانی را
می سازند. این رقم از سوی رسانه ها و از سوی بخش جهانی آژانس دولتی
باختر با در نظر داشت خدمات آن ها تعیین شده است.

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۳۶ /

آژانس خبری باختر به اندازه ی زیاد (۸۵ درصد) مواد خارجی را ترجمه می کند. وقتی آژانس خبری باختر را مجزا کنیم، اطلاعات آژانس های خبری خارجی، ۲۳،۱۰ درصد پوشش رسانه های افغانی را می سازند. رسانه های شامل سروی، ۲۴،۷۶ درصد مواد آژانس های خبری افغانی را نیز به کار می برند.

معلومات منتشره، بیشتر از سوی آژانس های خبری پژواک، افغان و باختر تهیه شده اند.»^۱

در اوضاع پیچیده ی سیاسی و جنگی کنونی، پیشرفت رسانه ها بدون قربانی ناممکن بود. در کُل در جریان هفت سال گذشته، ده ها گزارشگر افغان به قتل رسیده اند. به صدها تن دیگر زندانی شده اند و رویداد های خشونت بار زیادی در برابر آنان، به ثبت می رسند.

اما به اثر قربانی ها بود که جرات مردم پرورش یافت و فرهنگ تحمل در میان گروه های سیاسی، تا اندازه ای به روش مبدل شد. جنگسالاران و زورسالاران، از ترس رسانه ها، از تشدد کاسته اند.

در شورای ملی افغانستان که کمیت بعضی جنگسالاران، زورسالاران و افراد تنبل، از دور آشکار است و آنان در نخستین روزها و شب های کار در پارلمان، خود را از هرگونه انتقادی محفوظ می پنداشتند، اما توسط رسانه ها مهار شده اند. برای آنان آشکار شد که اگر بر حکومت نظارت می کنند، کسانی هم وجود دارند که آنان را نظارت کرده اند. به این گونه، رسانه های

۱۰- رسانه ها، یعنی پیشرفت، کلید گروپ، سال ۲۰۰۷م، صص ۲۹-۳۰.

آزاد در بلندبردن سطح ذهن مردم و انکشاف مردمسالاری، به اندازه ی توان خویش، سهم گرفته اند.

۳- وابسته گی: در بحث های گذشته اشاره کردیم که تمام رسانه های افغانی، آزاد نیستند. رسانه های غیر آزاد و وابسته ای نیز وجود دارند که آشکارایی پیرامون آن ها بر اساس اسناد رسمی و حقوقی، آسان نیست، اما این رسانه ها تصویری یا چاپی، سمعی یا بصری، به اثر مشی گرداننده گان و از محتوای مطالب آن ها چنین افاده می شود که سر نخ شان به کجا می انجامد. فعالیت های این رسانه ها، هزینه های روزانه، معاشات کارکنان و عدم تکمیل سیر کاری، این باور را تقویت می کنند که آن ها از منابع خارجی، تمویل می شوند. از سوی دیگر، گرداننده گان این رسانه ها به راحتی نمی توانند دیدگاه های بیگانه را کتمان کنند. به هر اندازه ای که تبارز کرده اند، انتساب آن ها به کشور های دیگر آشکارتر می شود. این رسانه ها از سلیقه ی ظاهری تا آرایش، از استفاده ی زبانی تا محتوای فکری، خود ثابت می کنند تا نیازی به ثبوت بیشتر نباشد.

در افغانستان، در عقب رسانه های غیر آزاد، شاید بعضی کشور ها، به ویژه کشور های همسایه، دخیل باشند، ولی هیچ کشوری به اندازه ی ایران در فعالیت های رسانه یی افغانستان، دخالت ندارد.

تعداد زیادی تلویزیون های خصوصی، از سوی ایران، نصب و مونتاژ شده اند. نزدیک به هفتاد رسانه ی چاپی، از سوی این کشور، پول به دست می آورند.

ایران در امور رسانه یی افغانستان، بیش از هر کشور دیگر، و حتی بیش از دولت افغانستان، دست بالا دارد. از عوامل این بالادستی، منابع سرشار مالی

ایران و وجود آن مسوولان بلندرتبه و پایین رتبه ی وابسته در ارگان های سه گانه ی دولت افغانستان است که با سیاست های ایرانی، همنوا می باشند. آنان راه را برای مداخله ی ایران، هموار می کنند. بر اساس بعضی ارقام، ایران - همه ساله ۳۰۰ میلیون دالر امریکایی را برای امور فرهنگی و رسانه یی کنار می گذارد که یک بخش این سرمایه در کشور های دیگر، از جمله در افغانستان، به مصرف می رسد. این در حالی ست که دولت افغانستان برای امور انکشافی - بدون معاشات ماموران دولت - کمتر از یک میلیون دالر را به وزارت اطلاعات و فرهنگ، اختصاص می دهد.

گفته می شود ایران در بخش زبان و فرهنگ، پنجاه برابر بیشتر از افغانستان سرمایه گذاری می کند. بنا بر این، رسانه های کنونی افغانی تا اندازه ی زیادی از سوی ایران، کنترل می شوند، اما رسانه هایی که با مداخلات ایران، مخالفت می کنند، از لحاظ تخنیکی، اقتصادی و طراحی، در موقف خوب، قرار ندارند.

نیازی نیست نام های تمام رسانه های وابسته به ایران را بیاوریم. اگر هم چنین کنیم، جز این که در برابر خود، جبهه ی تبلیغاتی بگشاییم، چیز دیگری به دست نخواهیم آورد. ارگان های دولتی افغانستان هم در موقفی قرار ندارند تا رسانه های وابسته را بررسی و کنترل کنند. اگر موفق می بودند، حرف به این جا نمی رسید. ارگان ها مسوول، خواهان مدارک اند. آن ها به کاغذ هایی مدارک می گویند که به گونه ی رسمی، دارای مُهر حکومت ایران و امضای مسوولان آن باشند، ولی به مواردی مدرک نمی گویند که مشاهده می شود بعضی در عمل از روز های تاریخی ایران، اشخاص و دیدگاه های

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۳۹ /

آنان تجلیل می کنند و با حمایت آشکار آن کشور و ده ها میلیون دالر، برای شان مدارسی نیز ایجاد می شود. همچنان با میلیون ها دالر، شبکه های تلویزیونی را در اختیار شان قرار داده اند.

آیا هزینه های روزانه ی چنان مدارس و رسانه هایی در شمار مدرک نیستند؟ خوب است جهت ثبوت هرچه بیشتر، به ارائه ی مثالی از یک سیاستگر نامور پردازیم: «کسی از خان عبدالولی خان پرسید که در باره ی آن شخص، چه ثبوتی داری؟ او گفت: ثبوت، از علامات آشکار می شود. شیعی ست که رنگ نارنجی دارد. گرد و تُرش می باشد و در دست می گنجد. بدون این که بگویم، باید آگاه شده باشی که نارنج است!»

داکتری که به تشخیص بیماری می پردازد، پس از مشاهده ی نشانه ها و علامات، نتیجه می گیرد. بنا بر این، نشانه ها، موجودیت و سیاست های وابسته به ایران و ایران ستایی رسانه ها می توانند اسناد مداخلات آن کشور باشند. به گونه ی مثال: تلویزیون «تمدن» و مدرسه ای به نام «خاتم النبیین» که زیر چتر شیخ محمد آصف «محسنی»، ایجاد شده اند، ثبوت آشکار مداخلات ایران هستند. برای شناخت بیشتر، نشرات تلویزیون تمدن، مونتاژ، ابزار، ساختار داخلی و بیرونی آن را مشاهده کنید! فکر می کنم همین بسنده است.

رسانه های دیگری نیز وجود دارند که به ایران وابسته می باشند. آن ها به گونه ی قصدی، شعوری و آشکارا، ایران را تایید و ستایش می کنند. در کُل، رسانه های افغانی، از لحاظ وابسته گی و استفاده ی ابزاری، مورد توجه کشور های مختلف، قرار دارند.

بخش پنجم:

تأثیرات رسانه ها بالای جامعه

وجود هر پدیده، با نیاز به آن، ارتباط دارد. اگر در جامعه ای نیازی به وجود نباشد و زمینه ی آن مساعد نشود، هیچ چیزی فی نفسه به میان نمی آید. اگر هم چنین شود، عمر آن کوتاه خواهد بود.

رسانه ها نیاز جامعه استند، ولی این که آیا می توانند تمام خواسته ها را برآورده سازند یا در این راه تلاش می کنند؟ بحث دیگر است.

به هر صورت، رسانه های کنونی از اثرگذاری برخوردار می باشند و در مقابل، تأثیرات جامعه روی آن ها محسوس هستند. البته آن رسانه هایی که از منابع خارجی تمویل می شوند، از بابت اولویت های جامعه، نگرانی ندارند. با وجود این که از تأثیرگذاری زیادی برخوردار اند.

رسانه ها چنان چه در جوامع دیگر، باعث رشد اذهان مردم می شوند، در جامعه ی ما نیز چنین تأثیراتی دارند، ولی در این جا تا جایی باعث هرج و مرج شده اند. در چند بخشبندی زیر، به آن ها اشاره می شود:

۱- تأثیرات روی اذهان مردم: رسانه ها از تأثیرات همگونی بر تمام مردم، برخوردار نیستند. بنا بر این، آن ها را از نگاه اثرگذاری ذهنی، روی عام و خاص، یا توده ها و نخبه گان، تقسیم می کنیم:

الف- عوام: دریافت عوام از رسانه ها و یا هم تأثیرات رسانه ها روی اذهان آنان، چنانی نیست که بر نخبه گان می باشند. عوام، به ویژه قشر بی سواد، از تمام رسانه ها بهره بُرده نمی توانند و نه به تمام آن ها دسترسی دارند. به این دلیل، رادیو در روستاها و تلویزیون در مناطق شهری، بیشتر تأثیر می گذارند.

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۴۱ /

همچنان عوام را می توان بر دو بخش تقسیم کرد: عوام باسواد و عوام بی سواد. دریافت این دو از رسانه ها یکسان نیست. عوام باسواد در کنار این دو گونه ی رسانه ها، از رسانه های چاپی و چند بُعدی (انترنتی) نیز بهره می برند. زبان اکثر رسانه های افغانستان، شکل رسمی دارند؛ یعنی در رسانه های ما، زبان نگارش و کتابت به کار برده می شود. طبیعی ست که با زبان روزانه و گفتمان عوام، تفاوت دارد. بنا بر این، یک بخش بزرگ عوام، به زبان رسمی / مستعمل رسانه ها آگاهی ندارند.

چنان چه پیش از این نیز یادآوری کرده ام، تاثیر رسانه ها روی تمام مردم، یکسان نیست. تعبیر، تفسیر و بهره وری نزد قشر نخبه و عامی، متفاوت اند. اختصاراً اشاره می کنیم:

ب- قشر نخبه: رسانه ها نه تنها روی اذهان عوام ما تاثیر گذاشته اند، بل بیشتر در اذهان نخبه گان نیز راه یافته اند. در اصل، بیشترین تاثیرات رسانه ها روی قشر نخبه است. در واقع رسانه ها با نیروی این قشر می چرخند و افکار آنان را تمثیل می کنند و نسبت به هر کسی، روی آنان تاثیر می گذارند. در رسانه های کنونی افغانی، به هزاران نویسنده، گزارشگر و گرداننده مصروف کار اند. کسانی که در بحث ها فراخوانده می شوند یا روی آنان بحث می شود، اکثراً از قشر باسواد و نخبه می باشند.

کوتاه این که گرداننده ی یک نشریه یا رسانه ای که خود از میان نخبه گان باشد، طبیعی ست که بیشترین مخاطبان او نیز از همین قشر خواهند بود؛ ولی تاثیر رسانه ها بالای قشر نخبه، به گونه ای نیست که عوام را در بر می گیرد.

۲- تاثیرات بالای مسوولان دولتی: چنان چه در جریان هفت سال گذشته، تاثیرات رسانه ها روی اذهان عامه و قشر نخبه محسوس اند، به همین

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۴۲ /

گونه، بالای مسوولان دولتی بیش از هر طرفی سایه افکنده اند. در جریان هفت سال گذشته، هر سه ارگان مقننه، قضائیه و اجرائیه تحت فشار شدید رسانه ها قرار داشتند. شورای ملی یا پارلمان، رسانه ها را به تمام معنی رقیب و حریف خویش می پنداشت.

هرچند بعضی وکیلان غیر قانونی و زور سالار، از طریق حق السکوت و تفاهم، رسانه هایی را اغواء کرده اند و نیز از انتساب قومی، استفاده ی نادرست می کنند، ولی در گُل، رسانه ها امیال غیر ممکن پارلمان غیر متجانس را مهار کرده اند. آن ها رویکرد انتقادی مردم را نیرومند ساخته اند. افرون بر این، نیروی اجرایی را تحت فشار در آورده اند و پرده از روی مظالم زورسالاران منطقه یی و زورسالاران سراسری برداشته اند. همچنان زمینه ی گفت و گوی های رو در روی نماینده گان گروه های مخالف با دولت را فراهم می آورند.

مردم از طریق رسانه ها با مسوولان دولتی رو به رو شده اند و فساد ماموران دولتی داخل سیستم را آشکار کرده اند. با وجود این که سطح فساد بلند است، ولی اگر ترس از رسانه ها نبود، منابع دیگری جهت تبیین مفساد وجود نداشتند؛ زیرا مجری قانون، دولت می باشد. وقتی دولت خود در فساد آغشته باشد، بی چشم داشت از رسانه ها، طرق دیگری به خاطر افشاسازی، یافت نمی شوند.

رسانه ها از جو رشوه و فساد در سیستم قضایی افغانستان نیز پرده برداشته اند. بعضی قاضیان از ترس رسانه ها، برای دریافت رشوه، دل نمی دهند. اگر وهم رسانه ها نبود، قاضی ای که شاهد فرهنگ عام رشوه در حکومت باشد، چه می اندیشد؟ آیا می تواند به سهولت خود را از شیرینی رشوه، نگه دارد؟

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۴۳ /

افزون بر این، رسانه ها در مهار خواسته های نامشروع مسوولان دولتی، دست بالا دارند. آن ها در انعکاس پیشرفت های دولت نیز نقش فعال گرفته اند. در فاصله ی چند سال گذشته، کمیت و موثریت رسانه های آزاد نسبت به دولتی، زیاد بودند. در گُل، رسانه ها هم روی دولت و هم روی ملت، تاثیرات ذهنی زیادی گذاشته اند. رسانه ها موضوعات مختلفی را منعکس ساخته اند که از جمله بیشتر در پیوند به فعالیت های روزمره ی دولت و ملت بوده اند.

بخش ششم:

رسانه های کنونی و ادبیات

به گونه ی عام، ژورنالیسم و ادبیات، پیوند بسیار نزدیک دارند؛ حتی به هم پیوسته اند. یک تعریف ادبیات چنین است که: «ادبیات یک هنر زبانی می باشد.»

ژورنالیسم نیز یک حرفه ی زبانی ست. در واقع ژورنالیسم و ادبیات چنان با هم نزدیک اند که گاهی در بخش هایی مرزهای آن ها یک سان می شوند. در این زمینه، کسی به زودی نمی تواند حکم دهد که یک شاخصه ی ژورنالیستیک است یا ادبی؟ این نزدیکی، نه تنها در جامعه ی ما محسوس می باشد، بل در تمام دنیا آشکار است. البته در کشور های پیشرفته، بر اساس معیار های حرفه یی، تفکیک قایل شده اند. آن ها نه تنها مرز های ژورنالیسم و ادبیات را مشخص کرده اند، بل خطوط ادبیات و ژورنالیسم را آشکارایی می دهند، اما این آشکارایی به این معنی نیست که این دو پدیده پیوندی ندارند.

میان ژورنالیسم و ادبیات ما، پیوند هایی برقرار بودند که تا زمان طولانی، پوهنخی های ژورنالیزم، علوم بشری و ادبیات، یک بخش شمرده می شدند. آن ها بعداً جزو تشکیلات جداگانه، قرار گرفته اند.

مولفه های رسانه یی، وسایل خبری و انتشاراتی اند که نسبت به سایر عرصه ها، پیوند های زیادی با ادبیات دارند. بنا بر این به رسانه ها، ابزار ادبی هم گفته می شود. اگر این سخن را فرضیه بشماریم، گفته می توانیم که ژورنالیسم، بیشتر در خدمت ادبیات قرار دارد.

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۴۵ /

رسانه ها از موثریت بالایی جهت رشد ادبیات یک ملت، برخوردار اند. آن ها باعث می شوند دوره های ادبی زبانی، سوا شوند. ما در جامعه ی خویش این تاثیرات آشکار رسانه ها را مشاهده می کنیم.

در زمینه ی ادبیات افغانی، به ویژه تقسیم دوره های پشتو، این دیدگاه وجود دارد که دوره ی ادبیات معاصر آن، از دهه ی دوم قرن بیستم، آغاز می شود. وقتی رسانه ی «سراج الاخبار» به میان آمد، این ایجاد در تحول فکری ادبیات پشتو، تاثیر داشت.

«نخستین شماره ی سراج الاخبار افغانستان با مدیریت مولوی عبدالرووف، به تاریخ ۱۱ جنوری سال ۱۹۰۶م، انتشار یافت. این جریده با تحریک انگلیس ها، برای مدتی مصادره شد، ولی چند سال بعد دوباره و از سوی مشروطه خواهان، در سال ۱۹۱۱م تحت نام «سراج الاخبار افغانی» و با مدیریت محمود «طرزی»، به نشرات آغاز می کند.» استاد محمد صدیق «روهی» می نویسد:

«در دور دوم نشرات سراج الاخبار در سال ۱۹۱۱م، اساس ادب معاصر پشتو، گذاشته شد.» محمود «طرزی» و عبدالرحمن «لودین» با نشر نظم ها و مقالاتی به زبان پشتو، توجهی آگاهانه کرده اند. نخستین شعر پشتو که در نشریه ی نامبرده نشر شد، شعر مولوی صالح محمد «کندهاری» است:

دا څه عجب دوران دي

شگفت دورانی ست

چي راغلي پر افغان دي

۱۱- پوهاند دكتور زيورالدين زيور، د پښتو ادبياتو تاريخ اوسنی دوره، مرکز انكشاف و تحقيقات ساپی، سال ۱۳۸۵ش، ص ۹.

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۴۶ /

که آمده بر افغان
رنگارنگ ترقی ده
ترقی رنگارنگ است
څه عجب محبوب عنوان دي
شگفت عنوان محبوبی ست
داله کومه سو په مور کي
این از کجاست بر ما
چي ظاهر او نمایان دي
که ظاهر است و نمایان
دا خو عصر د سراج دي
این، عصر سراج است
چي افغان ټول پري روښان دي
که روشن است تمام افغانان با آن
ته سراج الاخبار ته گوره
به سراج الاخبار بنگر
چي د ملک په تن کي ځان دي
روانی ست در جسم ملک
اوس بیا نور اعلي نور سو
بار دیگر نور اعلي نور شد
په پښتو چي دي گویان دي ۱
که به پښتو گویان است

۱۲- نامزد اکادميسين سرمحقق محمد صديق روهی، د پښتو ادبياتو تاريخ (معاصره دوره)،
مجمع فرهنگي محمد صديق روهی، سال ۱۳۸۷ش، صص ۵۳ و ۵۵.

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۴۷ /

هرچند تعیین دوره ی ادبی یک زبان، به یک رسانه یا چند رسانه محدود نمی شود، ولی وقتی نشریه ی سراج الاخبار انتشار می یافت، با در نظر داشت جو و امکانات آن زمان، تاثیرات آشکاری روی ادبیات پشتو و دری می گذاشت. بنا بر این، زمانی که سخن از آغاز ادبیات معاصر پشتو باشد، به تاثیرات سراج الاخبار، اشاره می شود.

کوتاه این که ژورنالیسم و ادبیات یا رسانه ها و ادبیات همسو اند و باعث پیشرفت یکدیگر می شوند. در این جا به گونه ی مختصر، به انواع رسانه ها اشاره می کنیم تا آشکار شود به چه میزانی در رشد ادبیات، نقش موثری ایفا کرده می توانند.

رسانه های چاپی و ادبیات: از نخستین نشریه های افغانستان، از

شمس النهار، ارشاد النسوان و سراج الاخبار تا اکنون، هیچ کدامی را نمی توانید انگشت نهد که در آن ها ادبیات، نه درخشیده باشد.

ادبیات و انواع آن، در واقع بخش اساسی مواد نشراتی مطبوعات را می سازند. آن ها چنان پنداشته می شوند تا مردم بتوانند بر اساس سلیق شان، بهره ببرند.

با وجود این که مطبوعات افغانستان نیز به اثر تحولات سیاسی و عوامل دیگر، دچار تغییر شده اند، ولی هیچ کدام تغییر مثبت و منفی، باعث گسست آن ها از ادبیات نشده است. به این دلیل که ادبیات و هنر، نیازهای همیشه گی بشر اند.

در گذشته ها، مطبوعات ما به میزان زیاد به ادبیات می پرداختند؛ زیرا نگارش های ادبی، اکثراً بی عارضه اند؛ اما نگارش های دیگر، به ویژه سیاسی، ممکن عوارض جانبی داشته باشند. از تعابیر آن ها، دشواری هایی

رونما می شوند، ولی در نشر ادبی، احتمال وقوع دشواری ها کم می باشد. البته بعضی اشعار و ادبیات نیز دشواری هایی را رونما می کنند. در گُل، مطبوعات، ابزار نشراتی موثر جهت رشد ادبیات می باشند. برعکس، ادبیات نیز در نشر رسانه یی، ممد خوب است. بر اساس شباهت ها، پیوند های رسانه ها و ادبیات تا مطبوعات کنونی، امتداد یافته اند. در مطبوعات کنونی افغانی که شمار آن ها به صدها عنوان می رسد- بدون استثنا- هیچ نشریه ای را نخواهید یافت که دارای بخش ادبی نباشد. تعدادی حتی بخشی از صفحات خویش را ویژه ی ادبیات ساخته اند. بعضی رسانه ها به گونه ی منظم، از کلیشه های ادبی برخوردار اند. بعضی بدون عنوان ویژه، انواع سبک های ادبی را منتشر می کنند. به گونه ی مثال، هفته نامه ی «الاسلام»، دارای بخش گفت و گوی ادبی است. هفته نامه ی «آزادی»، دارای صفحه ی ویژه ی ادبی بوده و هفته نامه ی «آرمان صلح»، یک صفحه ی ادبی به نام «شگوفه های نورسته» دارد. روزنامه ی هیواد، «نکریز و پانه» را منتشر می کند. آرمان ملی به نام «فرهنگ کده»، دارای صفحه ی ویژه ی ادبی است. روزنامه ی اصلاح «در گستره ی فرهنگ»، روزنامه ی چراغ «در قلمرو بی کرانه ی شعر و ادب» و هفته نامه ی «آبادی»، کلیشه ای به نام «دل نوشته ها» دارد. مطبوعات «پکتیا غرب»، «شایق»، «ننگرهار»، «نری» و به صد های دیگر نیز دارای بخش های ادبی اند. افزون بر مطبوعاتی که مثال آورده شدند، نمونه های دیگری وجود دارند که کاملاً به ادبیات، اختصاص یافته اند. به گونه ی مثال، مجلات «داستانونه»، «الفت»، «روهی»، «بنکلا»، «هوسی»، «گوربت» و... بخش ادبی در تمام مطبوعات افغانستان، شناخته می شود.

رسانه های سمعی و ادبیات: در کنار مطبوعات، رسانه های رادیویی در نشر ادبیات، نقش زیادی گرفته اند. این سهم گیری حتی بیش از مطبوعات می باشد. نشرات رادیویی توانایی نشر گسترده تر مطالب را دارند.

قبل از سقوط حکومت داکتر نجیب الله، هفتاد درصد تمام نشرات رادیویی را موسیقی می ساخت. متباقی (در حدود سی درصد) به موضوعات اجتماعی، سیاسی، دینی، علمی و غیره اختصاص یافته بودند. علت این موضوع، به زمان و هزینه هایی مربوط می شد که در تهیه و نگارش برنامه ها مورد نیاز بودند و تا اندازه ی زیاد، جلو تکرار را می گرفتند؛ زیرا تکرار نشرات، روی ذوق شنونده گان، تاثیر منفی وارد می کرد. بنا بر این، یگانه طریق کم هزینه، آن بود تا موسیقی جدید و قدیمی را نشر کنند. البته نشر موسیقی تکراری، نه تنها شنونده گان را خسته نمی کرد، بل خواست آنان بود. با این که موسیقی، پیوند بسیار نزدیکی با ادبیات دارد، ولی نشرات ادبی بسیار زیاد بودند.

اما نشرات رادیویی - تنظیمی، مانند سایر بخش های زنده گی، با دشواری های رو به رو شدند و در محتوا و کمیت آن ها افت زیادی رونما شد. باوجود آن هم، نشراتی که صورت می گرفتند، شامل بخش های ادبی بودند.

هنگام زمامداری طالبان، بالای برنامه های تفریحی و موسیقی، محدودیت وضع شد. در آن هنگام، ادبیات شاعری، به ویژه ترنم های شاعرانه، جای موسیقی را گرفت. به این معنی که به تناسب سایر بخش ها، ادبیات - زبان اندکی را متحمل شد.

پس از سقوط رژیم طالبان، رادیو ها به قدری ناگهانی ظهور کردند که به خیال کسی هم خطور نمی کرد در یک زمان اندک، چنان شمار شبکه های رادیویی، فعال شوند.

محدویت وضع شده بر موسیقی، بلافاصله رفع شد. رادیو های زیادی به صورت متواتر به نشر موسیقی آغازیدند. شبکه های رادیویی اف. ام، به اندازه ای ایجاد شدند که هر گوشه ی کشور را تحت پوشش، قرار می دادند. در هر کجایی که فریکونسی رادیو را تغییر دهید، آواز موسیقی پیداست.

در کنار موسیقی، برنامه های ادبی از اندازه بیرون شدند. کمیت رادیو، چنان افزایش یافت که دست اندرکاران آن ها مجبور شدند برای تکمیل مواد نشراتی، بالای موسیقی و برنامه های ادبی تکیه کنند. اکثر رادیو ها بیشترین سهم را خاص برنامه های ادبی کرده اند. این گونه، نه تنها زمینه ی بازتاب نوشته های کهن ادبی را فراهم می آورد، بل شمار زیاد شاعران و نویسنده گان جوان را آموزش داده است.

رسانه های بصری و ادبیات: در کنار رسانه های چاپی و سمعی، اما

رسانه های بصری از لحاظ تاثیر گذاری در موقف بلند قرار دارند. در افغانستان در گذشته، فقط یک تلویزیون سراسری و چند تلویزیون ولایتی فعال بودند. آن ها تا اندازه ای ذوق ادبی بیننده گان را سیراب می کردند. افزون بر نشر برنامه های «هفت شهر هنر»، «تلویزیونی مجله» و نشرات منظم ادبی و هنری، گزارش نشست های ادبی، مشاعره ها و سمینار ها را انتشار می دادند؛ با شاعران و نویسنده گان گفت و گو، و آثار جدیداً چاپ شده ی آنان را نیز معرفی می کردند.

پس از سقوط نظام طالبان که رسانه های آزاد/ خصوصی گسترده شدند، در این عرصه، شبکه های تلویزیونی زیادی نیز فعال می شوند. تلویزیون ها در کنار سایر نشرات، جا های مناسبی را برای برنامه های هنری و ادبی، اختصاص داده اند.

ویژه گی دیگر رسانه های تلویزیونی در این است که ادبیات یا نوشته های ادبی را توأم با تصویر، منعکس ساخته اند. این کار، معنی و روح سخن را که در محتوا نهفته است، مجسم می سازد. بیننده گان در این حال، نه تنها از شنیدن سخنان ادبی، تاثیر می پذیرند، بل با نیروی تصور، آنآ به ژرفای بیان، وارد می شوند.

در ادبیات- به صورت معمول- یک تخلیق هنری، به دو گونه، تصویر می شود: یکی را عینی می گویند و دیگری را ذهنی. البته ترکیب این دو نیز وجود دارد. تصاویر عینی، به آن هایی گفته می شود که تصویر پرداز یا عکاس، فزیک آن ها را در کاغذ و یا هم روی پرده ترسیم کرده و معنایی را که میان سخنان ادبی یا اثر ادبی نهفته است، با نیروی تصور، بر کاغذ یا پرده منتقل می کند.

کمال دیگر رسانه های تصویری در این است که ژانر های گوناگون ادبیات، مانند داستان کوتاه، ناول، رمان، نمایشنامه و... را مصور و روی پرده ی تلویزیون، آشکار می سازد.

رسانه های چند بُعدی / انترنتی و ادبیات: به هر اندازه ای که جهان و علم، جلو می روند، به همان اندازه، رسانه ها انکشاف می یابند. پس از رسانه های چاپی، سمعی و بصری، رسانه ها انترنتی، رسانه های موثری اند که نسبت به سه گونه ی بالا، از تاثیرات بیشتری برخوردار می باشند. ازدیاد این

تأثیرات در این است که هر سه ویژه گی رسانه های بالا را دارد؛ یعنی رسانه های انترنتی، هم چاپی اند، هم سمعی و هم بصری.

با رسانه های انترنتی، کاربران می توانند حتی موضوعات روز، ماه و سال را پی گیری کنند، ولی خواننده گان، شنونده گان و بیننده گان سایر رسانه ها، چنین امکاناتی را ندارند. بنا بر این، رسانه های انترنتی نسبت به کُل رسانه ها از توانایی و موثریت بیشتری برخوردار اند. البته سطح این موثریت در کشور های مختلف، متفاوت است.

در جامعه ی ما یک درصد مردم، از سهولت های انترنتی بهره می برند، اما استفاده از رسانه های سمعی عام می باشد و ساحه ی پوشش آن ها نسبت به رسانه های دیگر زیاد است. در ضمن، رسانه های بصری در جایگاه دوم و مطبوعات در درجه ی سوم، قرار دارند.

در افغانستان، رسانه های انترنتی با سرعت در حال انکشاف اند. آن ها نسبت به مطبوعات، مورد استفاده ی زیادتر دارند. به گونه ی مثال: اگر یک رسانه ی چاپی خوب را در نظر بگیریم که حد اوسط پنج هزار شماره چاپ می شود، به این معنی است که اگر برای هر شماره، یک خواننده را شمار کنیم، میزان مخاطب آن، همین قدر است، ولی در دنیای مجازی، وب سایت هایی وجود دارند که مخاطبان روزانه ی آن ها، از صدهزار بیشتر می شوند. بنا بر این، تأثیرات رسانه های مجازی، به مراتب بیشتر از بقیه می باشند.

اکنون که شاهد حال رسانه های زیاد انترنتی افغانی هستیم، تعداد بسیار صفحات مجازی نیز دارای بخش های ادبی اند و نشانی هایی وجود دارند که یک سره به نشر مطالب ادبی و فرهنگی می پردازند.

بخش هفتم:

پیشنهاد هایی جهت پیشرفت و موثریت رسانه های افغانی

صعود و نزول هر پدیده ای دارای عوامل است. آن ها گاهی باعث پیشرفت می شوند و گاهی نه فقط مانع می سازند، بل باعث زوال شده اند. در جامعه ی ما، هرچند رسانه ها پدیده ی بسیار نو نیستند، ولی رشد و افزایش غیر معمول آن ها در جریان هفت سال گذشته، در هیچ کشوری سابقه ندارد. اگر این افزایش غیر معمول، دقیقاً بخشبندی نشود، رسانه های مصنوعی و طبیعی سوا نشوند، رسانه ها بالای منابع طبیعی متکی نباشند و در روشنایی قوانین سیر نکنند، این خطر وجود دارد که این پروسه با مانع و سقوط رو به رو خواهد شد. بنا بر این، عدم قانونمندی رسانه یی، ذهنیت هایی ضد این فرهنگ را تقویت می کند. در زیر، به عواملی اشاره می کنیم که می توانند ممدی جهت پیشرفت و تاثیر گذاری خوب رسانه ها باشند.

۱- اجرای قانون رسانه ها: قوانین اساسی و رسانه های افغانستان، تضمین های خوبی به خاطر پیشرفت عادی و طبیعی رسانه های افغانی می باشند، ولی ارزش آن ها زمانی کاهش می یابد که بعضی ها از آن ها تعبیر نادرست می کنند. در ضمن شماری سر بر تافته و تعدادی بر ضد آن عمل کرده اند.

آشکار است که در زمان کنونی، نه تنها قانون رسانه ها، بل زمینه ی اجرای سایر قوانین افغانستان نیز به تمامی میسر نشده است. به اثر عدم اجرای کامل قانون، رسانه های مغرض و وابسته، از مردمسالاری و آزادی بیان، استفاده های نادرست کرده اند. تعدادی بر ضد ارزش های ملی کشور، نشراتی دارند

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۵۴ /

که اگر پاسخ نیابند، مغرضان موقع می یابند سیمای رسانه های آزاد را نیز مکدر بسازند. بنا بر این، باعث می شوند، دشواری تفکیک رسانه های خوب و خراب، عام شود. به این دلیل، کدورت های ضد رسانه یی را تقویت می کنند و به اثر آن، مُهر بطلان، شامل حال تمام رسانه ها می شود. رسانه های افغانی جهت بقای خویش، نیازمند اجرای قانون رسانه ها می باشند. به این ملحوظ، حتی باید برای آن تلاش بورزند.

رسانه ها اگر در مسیر قانونی حرکت کنند، رسانه های وابسته، یا به معنی دیگر، آن هایی که از بیرون تمویل می شوند، موقع نمی یابند تا به بهای نابودی ارزش های افغانستان، از دیگران، امکانات مالی به دست آورند و یا هم به نام رسانه های واقعی و آزاد، فعالیت کنند.

قانونمندی عرصه ی رسانه ها، امر تفکیک میان رسانه های واقعاً آزاد و رسانه های وابسته را آسان می سازد. وقتی این جریان نهادینه شد، رسانه های وابسته، فرصت نمی یابند امکانات نامشروع به دست آورده، به نام رسانه های آزاد فعالیت و یا هم از آزادی بیان، استفاده ی نادرست کنند.

قانونمندی رسانه یی، به نوبه ی خویش، زمینه می سازد تا رسانه های واقعاً آزاد، به گونه ی عادی و طبیعی پیشرفت کنند. پیشرفت طبیعی نسبت بر هر موردی، باعث تضمین خوب و مطمئن بقای رسانه ها خواهد بود. در چنین حالی، رسانه ها نه تنها می توانند مسوولیت ها ملی، اجتماعی و انسانی خویش را به خوبی به انجام رسانند، بل قادر می شوند فعالیت ها را با اطمینان ادامه داده و ابزار مفید باشند.

۲- تبیین منابع مالی رسانه ها: وقتی قانون رسانه ها و سایر قوانین کشور تطبیق شوند، منابع مالی رسانه ها بلافاصله آشکار می شوند. وقتی منابع مالی

رسانه ها آشکار شدند، توام با آن، هویت رسانه های تصنعی و طبیعی، آشکارتر می شود.

وقتی زمینه ی منع منابع نامشروع فراهم شد، به زودی رسانه هایی از پا می افتند که از منابع غیر قانونی، پول به دست می آوردند. وقتی چنین گونه ی رسانه ها از میان بروند، در واقع فقط رسانه های واقعی، آزاد و دولتی باقی می ماند.

تبیین منابع مالی رسانه های خصوصی، همچنان ممد می شود تا آن ها قانونمند ابقا شوند و مردم نیز با اعتماد بیشتر، بالای آن ها اتکا کنند.

اما رسانه های افغانی با بحران اعتماد رو به رو اند. بحران اعتماد، نه تنها در موضوعات سیاسی، بل در فی نفسه ی رسانه یی نیز باعث نگرانی است. رسانه ها اگر اعتماد مردم را جلب نکنند، ساحه ی پوشش شان تنگ شده و سطح تشهير آن ها کاهش می یابد. چنین امری، کاهش امکانات و سرمایه را در قبال می آورد. وقتی بازار رسانه ها محدود شود، بقای آن ها دشوار می شود.

به هر صورت، شفافیت مالی رسانه ها، باعث حذف رسانه هایی خواهد شد که به نام رسانه های آزاد، اما با حمایت خارجی، فعالیت می کنند.

۳- تجلی ارزش های بزرگ: چنان چه در موارد گذشته، بارها اشاره کرده ام، در افغانستان- زیر چتر مردمسالاری کنونی- رسانه های زیادی ظهور کردند، ولی تمام آن ها به گونه ی طبیعی، به وجود نیآمده اند. رسانه هایی که با کمک های خارجی، به ویژه از سوی شبکه های مختلف کشور های همسایه ایجاد شده اند، دنبال منافع بیگانه گان بوده و سیاست های آن ها را اعمال می کنند. چنین گونه ی رسانه ها در جریان چند سال گذشته، به

ضد ارزش های بزرگ، تاریخ و هویت ملی افغان ها، بسیار نشرات کرده اند و این روند همچنان ادامه دارد. بنا بر این، بعضی رسانه ها، از سوی بیگانه گان تمویل می شوند و شماری در اختیار زورسالاران و تنظیمیان قرار دارند.

رسانه های آزاد، اندک نیستند، ولی به لحاظ مالی، در موقف خوب قرار ندارند.

با استفاده از ضعف های رسانه های آزاد و واقعی، رسانه های وابسته، به ضد هویت و ارزش های ملی افغانان، به گونه ی آشکار، به نشرات و سخن پراگنی می پردازند. این کردار، باعث تنفر اکثر افغانان شده، اندوه و نفرت آنان را برانگیخته است. در چنین وضعی، رسانه های آزاد و دولتی در موقعی قرار ندارند تا کُل دیدگاه های مردم را منعکس بسازند. از سوی دیگر در جایگاه تقابل با رسانه های وابسته نیز قرار ندارند. بنا بر این، اگر رسانه های آزاد- در گام نخست- خواهان تطبیق قانون رسانه ها شوند، چنین امری، امکانات رسانه های وابسته و به نام آزاد را محدود و از میان می برد. افزون بر این، اگر رسانه های آزاد به خاطر حمایت و انعکاس ارزش های ملی، به جریان افتیده و مکنونات قلبی و فکری مردم را بیشتر نشر کنند، با افزایش اعتماد آنان، از حمایت عام، بهره مند می شوند. در چنین وضع، رسانه های آزاد، نه فقط از حمایت ملی، استفاده خواهند کرد، بل بُنیه ی اقتصادی آن ها نیز تقویت می شود؛ زیرا به هر اندازه ای که رسانه ها در خط استقلال و منافع ملی، قرار داشته باشند، به همان اندازه، شمار طرفداران، خواننده گان، شنونده گان و بیننده گان شان افزایش می یابد. این افزایش رقم با سطح

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۵۷ /

اقتصادی رسانه ها پیوند مستقیم و متناسب دارد. بر این اساس، انعکاس ارزش های ملی، به رشد، پیشرفت و گسترش رسانه ها، همه جانبه کمک می کند.

یادآوری پایانی

با وجود تلاش های بسیار، که می خواستم مسایل زیادی شامل این اثر شوند، برخلاف آرزو، چنین نشد. به این معنی که این اثر، چنانی که در ذهن داشتم، کامل و دقیق نیست، اما آن چه از دستم ساخته بود، به انجام رساندم. خوب است در زیر، به کاستی ها، موفقیت ها و اهداف این اثر، اشاره ی کوتاه کنم:

۱- کاستی ها: کاستی های این اثر در این می باشند که آرشیف کامل تمام رسانه های کشور را ارائه نمی کنند. این، بیشتر به دلیل نبود امکانات شخصی و دولتی است.

در این اثر، از آرشیفی نیز استفاده شده که وزارت اطلاعات و فرهنگ، تهیه کرده است، ولی من به آن مقید نمانده ام. آرشیف انترنیوز، مرکز بین المللی ژورنالیسم، رادیو و تلویزیون ملی، اداره ی کارگردانی رسانه های افغانستان، آژانس باختر و مراجعی که پیرامون رسانه های کنونی افغانی، معلومات داشته اند، نیز جزو منابع این کتاب اند. در ضمن، با مقایسه ی معلومات گُل نهاد ها و حذف موضوعات تکراری، از ذکر معلوماتی که در آن ها چشم پوشی هایی صورت گرفته بودند، حذر کرده ام.

۲- موفقیت ها: این اثر، به نوبه ی خویش، یک اثر نسبی و نو است. با وجود این که پیش از سال ۱۳۸۰ش نیز در باره ی رسانه های افغانستان، محتوا، رشد ژورنالیسم و کمیت آن ها، آثار مختلفی انتشار یافته اند، اما به اثر رشد مداوم کمی و کیفی، معلومات همه جانبه ای که هرازگاهی اپدیت شوند، رقم نخورده اند. همچنان دسترسی سهل در مورد کمیت رسانه ها و منابع آگاهی دهنده، میسر نبود.

به هر حال، برای من - از روی علاقه و پُست دولتی - دسترسی به منابع رسمی، دور از امکان نبود، اما با آن هم، یافت معلومات، دشواری های زیادی داشت.

۳- غایب: رشد چشمگیر رسانه های افغانستان از اواخر سالیان ۱۳۸۰ش آغاز می شود. در این اثر، همین تاریخ را مبدای انکشاف رسانه های کنونی قرار داده ام و و تقریباً هشت سال به آن توجه داشته ام.

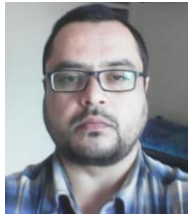
گمان می رود که در جریان ده سال آینده، رسانه های ما همچنان توسعه یابند. بر این اساس، انگیزه ام تقویت می شود که اگر زنده گی یاری کرد و حیاتم تا سال ۱۳۹۰ش امتداد یافت، جریان رسانه های افغانی را به گونه ی موشکافانه نیز به بررسی بگیرم و با پایان یک دهه، افزون بر مواد مندرج این اثر، رویداد های سه ساله ی دیگر را نیز با آن یک جا کرده، همه را همه جانبه شناسایی کنم.

اکنون آن چه در توانم بود، به انجام رسانده و در برابر خواننده گان گرامی می گذارم. آرزومندم خواننده گان گرامی، افزون بر قضاوت، بهره مند شوند.

منابع و ماخذ:

- ۱- ریکاردو گراسی، رسانه ها، یعنی پیشرفت، کلید گروپ، سال ۲۰۰۷م، ص ۵۲.
- ۲- Afghan Media Directory, First Edition, March 2004 & 5.
- ۳- رسانه ها، یعنی پیشرفت، کلید گروپ، سال ۲۰۰۷م، ص ۴۷.
- ۴- رسانه ها، یعنی پیشرفت، کلید گروپ، سال ۲۰۰۷م، ص ۷۴.
- ۵- قانون اساسی کنونی افغانستان، ماده ی ۳۴.
- ۶- قانون رسانه های همه گانی (مطبوعات)، ماده ی ۲.
- ۷- قانون رسانه های همه گانی (مطبوعات)، ماده ی ۱.
- ۸- قانون رسانه های همه گانی (مطبوعات)، بخش های گوناگون .
- ۹- قانون رسانه های همه گانی (مطبوعات)، بخش هشتم، ماده ی ۳۱.
- ۱۰- ریکاردو گراسی، رسانه ها، یعنی پیشرفت، کلید گروپ، سال ۲۰۰۷م، ص ۵۲.
- ۱۱- رسانه ها، یعنی پیشرفت، سال ۲۰۰۷م، صص ۲۹ و ۳۰.
- ۱۲- پوهاند دکتور زیور الدین زیور، د پښتو ادبیاتو تاریخ اوسنی دوره، مرکز انکشاف و پژوهش های ساپی، سال ۱۳۸۵ش، ص ۹.
- ۱۳- نامزد اکادمیسین محمد صدیق روهی، د پښتو ادبیاتو تاریخ (معاصره دوره)، مجمع فرهنگی محمد صدیق روهی، سال ۱۳۸۷ش، صص ۵۳ و ۵۵.

معرفی مترجم / مصطفی «عمرزی»
(نویسنده، پژوهشگر و روزنامه نگار)

- متولد ۲ عقرب سال ۱۳۶۲ در کابل.
- فارغ از «لیسه ی عالی استقلال» در سال ۱۳۷۸.
- فارغ به سویه ی دیپلوم از بخش «رادیو و تلویزیون» پوهنځی ژورنالیزم پوهنتون کابل در سال ۱۳۸۲.
- دارنده ی گواهینامه ی «گزارشگر انتخابات» از پروژه های آموزشی شبکه ی جهانی BBC.

تجربیات کاری:

عضو شورای مرکزی، گزارشگر، خبرنگار، روزنامه نگار، مدیر مسوول نشریه، همکار قلمی، مصحح، نویسنده، تهیه کننده، کارگردان، مسوول ارزیابی نشرات، مسوول طرح و ارزیابی و مسوول واحد فرهنگی در نهاد ها و رسانه هایی چون اتحادیه ی ملی ژورنالیستان افغانستان، اتحادیه ی ملی ژورنالیستان و خبرنگاران افغانستان، انجمن شاعران و نویسندگان افغانستان، هفته نامه ی «قلم»، تلویزیون «۱»، رادیو و تلویزیون «باختر»، فصلنامه ی «بنیان اندیشی» (منتشره در جمهوری اسلامی ایران)، روزنامه ی «سرخط»، مجله ی «اوربند»، گاهنامه ی «تحریک»، وب سایت «تول افغان»، وب سایت «تول افغانستان»، وب سایت «دعوت میدیا ۲۴»، وب سایت «تاند»، وب سایت «روهی»، وب سایت «حقیقت»، وب سایت «دانشنامه ی افغان»، وب سایت

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۶۲ /

«سمسور»، وب سایت «لر او بر»، وب سایت «نن»، وب سایت «خبرپانه»، وب سایت «کتابتون» و واحد تولید «آمو فلم».

آفرینش های کاری- فرهنگی

برنامه ها و فلم های مستند تلویزیونی:

۱- برنامه ی مستند تاریخی «یک سده فراز و نشیب» در تلویزیون «باختر»:

۱۴ قسمت ۲۴ دقیقه یی.

۲- برنامه ی مستند تاریخی «آینه ی تاریخ» در تلویزیون «باختر»: ۱۸

قسمت ۲۴ دقیقه یی.

۳- برنامه ی مستند ادبی «نای» در تلویزیون «باختر»: ۲۰ قسمت

۲۴ دقیقه یی.

۴- فلم مستند «۲۶ سرطان» در تلویزیون «باختر»: ۲۴ دقیقه.

۵- فلم مستند «پژواک کوهسار» (پیرامون زنده گی مرحوم فقیر فروزی)

در تلویزیون «باختر»: ۴۰ دقیقه.

تخلیقات:

۱- صحبت های مغاره نشینان (طنزی)- منتشر شده است.

۲- افغانستان و بازار آزاد (سیاسی- اجتماعی)- منتشر شده است.

۳- مرز و بوم (تاریخی).

۴- چهار یادواره (معرفی چهار فرهنگی افغان)- منتشر شده است.

۵- سخن در سخن (معرفی کتاب ها).

۶- یک قرن در تاریخ و افسانه (تاریخ تحلیلی و شفاهی افغانستان از

۱۹۰۰ تا ۲۰۰۰ میلادی)- منتشر شده است.

۷- افغاننامه (مشاهیر افغان)- منتشر شده است.

۸- پشتون ها (تحلیلی)- منتشر شده است.

۹- رسانه ها، مدیریت و نوسان ها (رسانه یی).

۱۰- در هرج و مرج زیستن (سیاسی- اجتماعی).

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۶۳ /

- ۱۱- تاریخ عمیق (طنزی).
- ۱۲- اندیشه در بستر سیاست و اجتماع (مقالات منتشره در روزنامه ی سرخط) - منتشر شده است.
- ۱۳- با زبان دری (تحقیقی - تحلیلی) - منتشر شده است.
- ۱۴- روزگار (نوستالژی).
- ۱۵- پاسخ (واکنش ها).
- ۱۶- تامل و تعامل فرهنگی (فرهنگی).
- ۱۷- ارتجاع و مرتجع (انتقادی).
- ۱۸- سیر فرهنگی (فرهنگی).
- ۱۹- پی آمد تصویر (فلم و سینما).
- ۲۰- در منظر بیگانه (تحلیلی).
- ۲۱- ذهنیت متنازع (ابراز نظر).

جزوه ها:

- ۱- به رنگ آبی (زنده گی شهید مینا).
- ۲- مردی از سرزمین آزاده گان (زنده گی و برنامه ی انتخاباتی محمد شفیق گل آقا شیرزی).
- ۳- محمد نادر «نعیم» (زنده گی و برنامه ی انتخاباتی محمد نادر نعیم).

تالیفات:

- ۱- هنر در سینمای افغانان (فلم هنری سینمایی افغانستان از ۱۳۲۷ تا امروز) - منتشر شده است.

گردآوری ها:

- ۱- زمانی که مفاخر ناچیز می شوند (تنقید تاریخی) - منتشر شده است.

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۶۴ /

- ۲- حقیقت خورشید (پیرامون کلمات افغان و افغانستان) - منتشر شده است.
- ۳- در جغرافیای جهان سوم (بررسی ستم ملی و ستیز قومی در ایران).
- ۴- در متن مدعا (اهل سنت در جمهوری اسلامی ایران).
- ۵- نگرش نو بر شاهنامه و فردوسی (تنقید فردوسی و شاهنامه) - منتشر شده است.
- ۶- مَنحنی تاریخ (تنقید کوروش و سلسله ی هخامنشی) - منتشر شده است.
- ۷- آریایسم (تنقید پدیده ی آریایی) - منتشر شده است.
- ۸- پور خرد (معرفی زنده یاد استاد ناصر پورپیرار) - منتشر شده است.
- ۹- دری افغانی (پیرامون زبان دری و ویژه گی های آن) - منتشر شده است.
- ۱۰- آیین های سخیف (تنقید ادیان زردشتی، مزدکی و مانوی) - منتشر شده است.
- ۱۱- کتاب نامه ی من (پیرامون زنده گی و کارنامه ی مصطفی عمرزی).
- ۱۲- پندار ستمی (تنقید و بررسی پدیده ی معروف به ستمی).
- ۱۳- آرکایسم (تنقید باستانگرایی) - منتشر شده است.
- ۱۴- معنی (گزیده هایی از سخنان اندیشمندان).
- ۱۵- محوطه ی سیاه (تبیین و بررسی فارسیسم).
- ۱۶- رسالت ملی (کارنامه ی محمد طارق بزگر).

ترجمه ها:

- ۱- تا حصار پنتاگون (سفرنامه ی واشنگتن): محمد اسماعیل «یون» - منتشر شده است.
- ۲- رسانه های کنونی افغانی: محمد اسماعیل «یون» - منتشر شده است.
- ۳- ساختار هندسی شعر پشتو: محمد اسماعیل «یون» - منتشر شده است.

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۶۵ /

- ۴- انگیزه های فرار نخبه گان حرفه یی از افغانستان: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۵- تخت دهلی را فراموش می کنم (سفرنامه ی هند): محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۶- افغانستان در پیچ و خم سیاست: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۷- اگر جهانیان شکست بخورند؟: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۸- درست نویسی پشتو: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۹- فقر فرهنگی: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۱۰- در قلب کرملین (سفرنامه ی مسکو): محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۱۱- مشی «تحریک ملی افغانستان»- در اختیار «د افغانستان ملی تحریک»، قرار داده شده است.
- ۱۲- اساسنامه ی «روند ملی جوانان افغان»- در «اختیار روند ملی جوانان افغان»، قرار داده شده است.
- ۱۳- اساسنامه ی «انجمن پیشرفت و رفاه زنان افغان»- در اختیار این نهاد، قرار داده شده است.
- ۱۴- اساسنامه ی «حزب حرکت مردمی افغانستان»- در اختیار این حزب، قرار داده شده است.
- ۱۵- مرامنامه ی «حزب حرکت مردمی افغانستان»- در اختیار این حزب، قرار داده شده است.
- ۱۶- ناگفته های ارگ: محمد اسماعیل «یون».

همکاری های فرهنگی با دیگران در تهیه ی کتاب ها، فلم ها و برنامه ها
کتاب ها و نشریات:

رسانه های کنونی افغانی: ترجمه ی م. عمرزی

۱۶۶ /

«سایه بان بی سایه»، «تحقیقی پیرامون سوابق تاریخی و موقف حقوقی قرارداد و خط دیورند»، «پشتونستان»، «پژواک؛ زنده ی جاویدان است»، «منار نجات»، «حکیمیت انگلیس در سیستان»، «زنده گی امیر دوست محمد خان - جلد اول» و «پیروزی» (راجع به احمد یاسین سالک قادری).

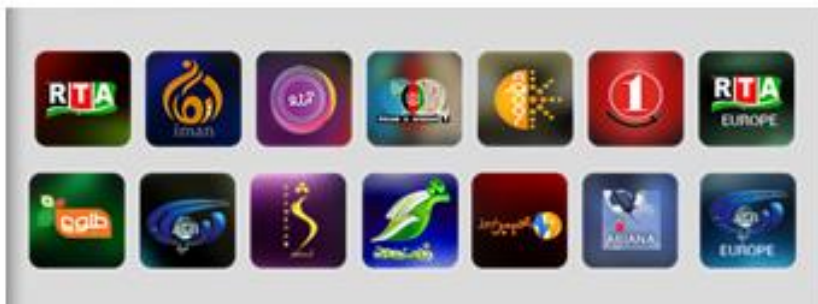
فلم ها و برنامه های تلویزیونی:

«مستند باخترا» (برنامه ی تاریخی)، برنامه ی اجتماعی «همتا»، «بازتاب اعتماد مردم» (سلسله ی انتخاباتی) و «شهید ملت» (مستند زنده گی شهید عبدالحق).
تاییدات فرهنگی - مدنی:

- ستایشنامه ی «پوهنخی ژورنالیزم» پوهنتون کابل در سال ۱۳۸۲ش.
- ستایشنامه ی «مجمع صلح افغانستان» در سال ۱۳۸۶ش.
- ستایشنامه ی «شورای ژورنالیستان افغانستان» در سال ۱۳۹۳ش.
- ستایشنامه ی «مشرانو جرگه ی افغانستان» در سال ۱۳۹۶ش.

Contemporary Afghan Media

M. Ismael Yoon

Transleted into afghan dari by:
Mustafa Omarzai

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**